

Демократска култура

У ДИГИТАЛНОМ ОКРУЖЕЊУ

Приручник за школе

Финансирано
од стране Европске уније
и Савета Европе

COUNCIL OF EUROPE

Имплементирано
од стране Савета Европе

Издање на енглеском језику: *Democratic culture in the digital environment*

Ова публикација је припремљена уз финансијску подршку Европске уније и Савета Европе, у оквиру заједничког пројекта „Квалитетно образовање за све“. Ставови изражени у њој не представљају нужно званичне ставове Европске уније или Савета Европе.

Дозвољена је репродукција извода (до 500 речи), осим за комерцијалне сврхе, под условом да је очуван интегритет текста, да се одломак не користи изван контекста, да не даје непотпуне информације нити на неки други начин доводи читаоца на погрешне закључке о његовој природи, обиму или садржају текста. Извор текста је увек обавезно навести на следећи начин “© Савет Европе, 2021”. Све друге захтеве за репродукцију/превод дела и целог текста, треба упутити на Директорат за комуникације, Савет Европе (Ф-67075 Стразбур Цедекс или на publishing@coe.int)

Сву осталу кореспонденцију која се односи на ову публикацију треба упутити на адресу: Одељење за образовање, Авенија Европе, Ф-67075 Стразбур Цедекс, Француска, тел. +33 (0)3 88 41 20 00 23 е-пошта: Horizontal.Facility@coe.int

Аутори: Школе учеснице у пројекту

Уредник: Центар за образовне политике

Графички дизајн: MaxNova Creative

Издавач: Савет Европе, Канцеларија у Београду, Шпанских бораца 3,
11070 Нови Београд, www.coe.int/belgrade

© Савет Европе, децембар 2021. Сва права задржана. Лиценцирано Европској унији под условима.

Публикација је настала у сарадњи са Министарством просвете, науке и технолошког развоја.

Република Србија

МИНИСТАРСТВО ПРОСВЕТЕ,
НАУКЕ И ТЕХНОЛОШКОГ РАЗВОЈА

Демократска култура

У ДИГИТАЛНОМ ОКРУЖЕЊУ

Приручник за школе

Савет Европе

Садржај

Сажетак.....	3
Предговор.....	5
Савет Европе	5
Министарство просвете, науке и технолошког развоја	7
Увод	9
Улога Савета Европе у подстицању демократске културе у школама у Србији	11
Образовање за дигитално грађанство.....	16
Примери добре праксе.....	18
ВРЕДНОСТИ	23
ВЕШТИНЕ	39
ЗНАЊЕ И КРИТИЧКО РАЗУМЕВАЊЕ	93
СТАВОВИ.....	113

Сви термини који се у Приручнику користе у граматичком мушком роду подразумевају природни мушки и женски род особа на које се односе. Реч/и „родитељ/и“ се користи/е у значењу биолошки родитељ/и, старатељ/и и означава све оне који су водили или воде примарну бригу о ученицима.

Сажетак

Публикација „Демократска култура у дигиталном окружењу – Приручник за школе“ резултат је рада школа које учествују у пројекту *Квалификационо образовање за све*, који спроводи Канцеларија Савета Европе у Београду, а финансирају Европска унија и Савет Европе.

Пројекат се од 2019. године спроводи у 60 основних и средњих школа широм Србије и надовезује се на искуства претходног пројекта *Подстицање демократске културе у школама у Србији (2017–2019)*, који је у рад првобитних 20 пилот школа успешно увео Референтни оквир компетенција за демократску културу прописаног од стране Савета Европе. У текућем пројекту поменуте школе преузеле су улогу менторских школа, ширећи стечена знања ка осталих 40 пројектних школа.

Како је спровођење пројекта *Квалификационо образовање за све* у школама пратила неповољна епидемиолошка ситуација изазвана ковидом 19, школе су од друге половине школске 2019/20. године истовремено спроводиле наставу на даљину, а касније и хибридную наставу, и развијале компетенције за демократску културу у дигиталном простору, примењујући пројектни свеобухватни школски приступ. То је подразумевало развијање и организовање различитих наставних, ваннаставних и активности у локалној заједници, које су спровођене онлајн, односно уз помоћ дигиталних платформи, алата, апликација и дигиталних материјала.

У периоду од годину и по дана, пројектне школе су се не само трудиле да подстичу развијање демократске културе у овој кризној ситуацији већ су и спровођењем различитих активности учења и међусобне размене додатно развиле компетенције запослених који су успели да изнедре примере добре праксе за развијање демократске културе у дигиталном окружењу.

Ова публикација садржи 56 примера добре праксе које су креирали запослени из пројектних школа, уз подршку локалних координатора из Центра за образовне политике.

Примери добре праксе осмишљени су са намером да подстичу развијање по неколико компетенција од укупно 20 из Модела компетенција за демократску културу. Због тога су примери у публикацији груписани тако да се односе на 1) вредности, 2) ставове, 3) знања и критичко разумевање и 4) вештине, а то су четири кључне области које су обухваћене Моделом компетенција за демократску културу Савета Европе.

Сваки пример добре праксе садржи назив, листу аутора, списак компетенција на које се односи, кратак опис примера, опис припремних и главних корака које треба спровести и информацију о коришћеним дигиталним платформама, алатима и другим материјалима.

Предговор

Компетенције за демократску културу и како их развити у дигиталном свету

20 компетенција за демократску културу Савета Европе оснажују децу да бране и промовишу људска права, демократију и владавину права, те да конструктивно партиципирају у својим породицама и заједницама. Ове компетенције се не развијају аутоматски, већ их је потребно научити и вежбати и лицем у лице и у онлајн окружењу.

Сара Китинг,

шефица Одсека за сарадњу и изградњу капацитета
Одељење за образовање – Генерални директорат за демократију

Савет Европе

Демократска култура у дигиталном окружењу - Приручник за школе је збирка инспиративних пракси за подучавање компетенција за демократску културу онлајн усмерених на ученике у основним и средњим школама. Приручник су написали просветни радници из школа које учествују у заједничком пројекту Савета Европе и Европске уније *Квалификационо образовање за све* уз подршку координатора из Центра за образовне политике. Стратегије подучавања усредсређене на ученика - попут рефлексije, пројектног учења и дискусије - које су често изазовније за подучавање на мрежи, леже у сржи многих од 56 представљених добрих пракси.

Надамо се да ће наставницима свих предмета и осталима који се баве образовањем, овај приручник бити од користи за развој компетенција за демократску културу у учионици и, код ученика, за развијање вредности, ставова, вештина и знања потребних за процват у нашем свету који се брзо мења. Иако су написане за контекст Србије, активности се лако прилагођавају и могу пружити инспирацију просветним радницима широм света.

Једна од главних лекција за образовање коју смо научили из КОВИД-19 пандемије је потреба за иновацијама у начину на који предајемо и учимо, укључивањем и спајањем традиционалних и онлајн приступа на нове начине који могу захтевати нове педагошке приступе. Наставници, ученици и остали запослени у образовању у Србији су уложили изузетне напоре у прилагођавање наставних метода, алата и предмета како би одговорили на изазове кризе изазване вирусом КОВИД-19. Понекад учивши нове вештине и дигиталне алате у само пар дана, проналазили су иновативне и креативне начине да осигурају континуитет наставе и учења.

Министарство просвете, науке и технолошког развоја

Министарство просвете, науке и технолошког развоја је Законом о основама система образовања и васпитања ("Сл. гласник РС", бр. 88/2017, 27/2018 - др. закон, 10/2019, 27/2018 - др. закон и 6/2020) у делу који се односи на опште принципе образовања и васпитања (члан 7) прописало, између осталих, и принцип: *поштовање људских права и права сваког дејатеља, ученика и одраслог и уважавање људског достојанства; образовање и васпитање у демократски уређеној и социјално одговорној усјани у којој се неју ојворености, сарадња, толеранција, свести о културној и цивилизацијској повезаности у свјету, посвећености основним моралним вредностима, вредностима правде, истине, солидарности, слободе, поштовања и одговорности и у којој је осигурано јуно поштовање права дејатеља, ученика и одраслог.*

Такође, у образовном систему Републике Србије прописане су опште и међупредметне компетенције као најрељевантније за адекватну припрему ученика за активну партиципацију у друштву и целоживотно учење. Опште међупредметне компетенције заснивају се на кључним компетенцијама, развијају се кроз наставу свих предмета, примењиве су у различитим ситуацијама и контекстима, при решавању различитих проблема и задатака, неопходне су свим ученицима за лично остварење и развој, као и укључивање у друштвене токове и запошљавање и чине основу за целоживотно учење.

У Правилнику о општим стандардима постигнућа за крај општег средњег и средњег стручног образовања ("Сл. гласник РС", бр. 117/2013) дефинисане су поменуте међупредметне компетенције, а једна од међупредметних компетенција коју наставници свих предмета треба да унапређују код ученика је компетенција *Одговорно учење у демократском друштву*. Ова компетенција подразумева да је ученик способан да активно, компетентно, критички и одговорно учествује у животу школе, заједницама којима припада, као и у ширем демократском друштву.

У складу са наведеним, Савет Европе је заједно са Министарством просвете, науке и технолошког развоја реализовао у периоду 2017–2019. године пројекат *Подстицање демократске културе у школама* у коме је промовисан концепт демократске културе у образовању који доприноси да ученици остварују и бране своја демократска права и одговорности у друштву, да вреднују различитост и имају активну улогу у демократском животу. Као један од резултата тог пројекта настао

је приручник *Подстицање демократске културе у школама – Како до демократске културе у школама*, заснован на искуствима школа у примени Референтног оквира компетенција за демократску културу (РОКДК) кроз три ослонца: наставне активности, ваннаставне активности и сарадња са локалном заједницом.

На резултатима поменутог пројекта настао је нови пројекат *Квалификационо образовање за све*, који представља трогодишњу активност коју заједнички финансирају Европска унија и Савет Европе, а пројекат реализујемо у сарадњи са 60 школа промовишући квалитетно образовање и подржавајући их у њиховим напорима да се боре против дискриминације, да уклањају предрасуде и дискриминаторне приступе према осетљивим групама и да смање насиље у школама. И кроз овај пројекат настављамо имплементацију Референтног оквира компетенција за демократску културу на два нивоа: школском (укључујући локалне заједнице) и на нивоу образовних политика.

Министарство просвете, науке и технолошког развоја организовало је реализацију наставе на даљину у условима ванредног стања, проглашеног због пандемије изазване вирусом ковид 19, и организовало снимање ТВ часова који су се од 17. марта 2020. године до краја наставне 2020/21. године емитовали на медијима са националном покривеношћу, као и локалним и мањинским медијима. Успостављена је и национална платформа за онлајн учење *Моја школа*, а учење на даљину је било потпомогнуто и укључивањем ученика у онлајн платформе, те помоћу алтернативних видова организације учења, а у складу са потребама ученика и могућностима школа. Снимљено је преко 10.000 часова на српском језику и на осам језика националних мањина на којима се настава реализује.

У условима епидемије сваки напор система и школа да укључе прописане компетенције за демократску културу у онлајн образовно окружење, представља велики напредак и пример опредељености за демократско образовање. Зато се захваљујемо школама у пројекту, Савету Европе, пројектном тиму и локалном координатору Центру за образовне политике (ЦОП) на приручнику који ће свим школама олакшати примену компетенција за демократску културу у њиховом раду у онлајн окружењу а који доказује креативност образовних стручњака и у веома захтевним и осетљивим временима.

Увод

1

Пројекат *Квалификационо образовање за све* од 2019. године спроводи Канцеларија Савета Европе у Београду, уз подршку Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије, а пројекат финансирају Европска унија и Савет Европе.

Пројекат се надовезује на искуства претходног пројекта *Подстицање демократске културе у школама у Србији* (2017–2019), који је у рад првобитних 20 пилот школа успешно увео Референтни оквир компетенција за демократску културу прописаног од стране Савета Европе. У текућем пројекту поменуте школе преузеле су улогу менторских школа, ширећи стечена знања ка осталих 40 пројектних школа. Искуства пилот (менторских) школа представљена су у публикацији *„Како до демократске културе у школама – Примери добре праксе“*.

Главни циљ пројекта *Квалификационо образовање за све* јесте да промовише квалитетно образовање пружањем подршке школама и њиховој локалној заједници у напорима да се уклоне предрасуде и дискриминаторни приступи према осетљивим групама, као и насиље у школама, развијањем 1) школских пракси и 2) образовне политике.

Прва компонента пројекта (развијање школских пракси) усмерена је ка развијању компетенција за демократску културу у школама и остварује се у партнерству са Центром за образовне политике, док је друга компонента (развијање образовне политике) усмерена ка увођењу компетенција за демократску културу у урикулум и реализује се у партнерству са Заводом за унапређивање образовања и васпитања.

У првој компоненти пројекта *Квалификационо образовање за све* учествује 60 основних и средњих школа широм Србије, које су у новембру 2019. године успе-

шно започеле пројекат, организујући посете менторских и нових пројектних школа и међусобно преносећи стечена знања, а потом планирајући активности које ће спроводити током школске 2019/20. године.

Иако је спровођење пројекта *Квалификационо образовање за све* у школама пратила неповољна епидемиолошка ситуација изазвана ковидом 19, школе су од друге половине школске 2019/20. године истовремено спроводиле наставу на даљину, а касније и хибридну наставу, и развијале компетенције за демократску културу у дигиталном простору, примењујући пројектни свеобухватни школски приступ¹. То је подразумевало развијање и организовање различитих наставних, ваннаставних и активности у локалној заједници, које су спровођене онлајн, односно уз помоћ дигиталних платформи, алата, апликација и дигиталних материјала.

Осим тога, школе су током 2020. године биле веома ангажоване у развијању компетенција запослених учешћем на вебинарима које су реализовали локални координатори из Центра за образовне политике на тему развијања компетенција за демократску културу у дигиталном окружењу.

Другим речима, у периоду од годину и по дана, пројектне школе су се не само трудиле да подстичу развијање демократске културе у кризној ситуацији већ су и спровођењем различитих активности учења и међусобне размене развиле компетенције запослених који су успели да изнедре примере добре праксе за развијање демократске културе у дигиталном окружењу.

Стога, публикација *„Демократска култура у дигиталном окружењу – Приручник за школе“* (у даљем тексту: Приручник) представља резултат рада школа које учествују у пројекту *Квалификационо образовање за*

¹ Свеобухватни школски приступ (енгл. whole-school approach) подразумева развијање компетенција за демократску културу применом различитих активности у настави, ван наставе и у локалној заједници.

све. Публикација садржи **56 примера добре праксе које су креирали запослени из пројектних школа**, уз подршку локалних координатора из Центра за образовне политике.

Примери добре праксе осмишљени су са намером да подстичу развијање по неколико компетенција од укупно 20 из Модела компетенција за демократску културу. Због тога су примери у публикацији груписани тако да се односе на 1) вредности, 2) ставове, 3) знања и критичко разумевање и 4) вештине, а то су четири кључне области које су обухваћене Моделом компетенција за демократску културу Савета Европе.

Друге школе, практичари из образовања и заинтересована јавност имаће прилику да у Приручнику пронађу примере који описују иновативно коришћење савремене технологије како би се подстицало развијање компетенција ученика (али и наставника) за демократску културу. У Приручнику се наводе најразличитији примери добре праксе у настави, од којих неки обухватају, на пример, примену пројектне наставе и међупредметни приступ, затим ваннаставне активности које се односе на различите

области значајне за развој демократске културе (на пример, на родну равноправност и еколошке теме), а многе од њих се реализују у сарадњи са актерима из школских локалних заједница.

На тај начин Приручник, осим развоја компетенција за демократску културу, подстиче и развој општих међупредметних компетенција за крај обавезног основног образовања, односно за крај средњег образовања, које су дефинисане Законом о основама система образовања и васпитања („Сл. гласник РС“, бр. 88/2017, 27/2018 – др. закон, 10/2019, 27/2018 – др. закон и 6/2020).

Сваки пример добре праксе у Приручнику садржи назив, листу аутора, списак компетенција на које се односи, кратак опис, опис припремних и главних корака које треба спровести и информацију о коришћеним дигиталним платформама, алатима и другим материјалима.

Пре примера добре праксе, у публикацији су представљени улога Савета Европе у подстицању демократске културе у школама у Србији и концепт образовања за дигитално грађанство.

Улога Савета Европе у подстицању демократске културе у школама у Србији

2

Савет Европе је водећа организација за људска права на европском континенту коју чини 47 држава чланица, од којих је 28 чланица Европске уније. Све државе чланице Савета Европе потписале су *Европску конвенцију о људским правима*, посебно сачињен документ који штити људска права, демократију и владавину закона.

У Препоруци 2006/962/ЕЦ Европског парламента и Савета Европе од 18. децембра 2006. године о кључним компетенцијама за целоживотно учење, те компетенције су дефинисане као комбинација знања, вештина и ставова примерених окружењу. Оне су посебно неопходне за лично испуњавање и развој, социјалну инклузију, активно грађанство и запошљавање. Тај *Референтни оквир кључних компетенција за целоживотно учење* подразумева осам компетенција: комуникација на матерњем језику, комуникација на страним језицима, математичка компетенција и основне компетенције у науци и технологији, дигитална компетенција, научити како се учи, социјалне и грађанске компетенције, смисао за иницијативу и предузетништво, културна свест и изражавање.

У складу са политичким контекстом који је указивао на изражен број терористичких напада широм Европе, постојала је потреба за интензивирањем учења за демократску културу у друштву. Будући да је образовање средњорочна или дугорочна инвестиција у спречавање насилног екстремизма и радикализације, на 25. заседању Сталне конференције министара образовања Савета Европе, одржаном 2016. године у Бриселу, осмишљен је Модел компетенција. *Референтни оквир компетенција за демократску културу (РОКДК)* представља резултат консултација и провера у државама чланицама Савета Европе, а израђен је на темељима заједничких

начела демократских друштава. РОКДК дефинише алате и критичко разумевање које ученици на свим нивоима образовања треба да стекну како би имали осећај припадништва и сами на позитиван начин доприносили демократским друштвима у којима живимо. Тиме се нуди заједничко усмеравање за деловање образовних система, уз поштовање разноликости педагошких приступа. Сврха Референтног оквира јесте да подржи државе чланице у развијању отворених, толерантних и разноликих друштава путем њиховог образовања.²

Почетна тачка за примену Референтног оквира компетенција за демократску културу Савета Европе јесте уверење да припрема за демократско грађанство мора бити један од главних задатака образовних система, школа и универзитета. Тиме ће ученици моћи да сазнају и разумеју изазове са којима се суочавају и последице својих одлука, шта су способни да ураде, а шта треба да избегавају да чине. Да би све то урадили, они треба да поседују не само знање већ и одговарајуће компетенције, а сврха Референтног оквира јесте да се утврди шта су те компетенције.

Да би министарства задужена за образовање у државама чланицама могла да користе Референтни оквир компетенција за демократску културу у складу са својим специфичним приоритетима, успостављена је Мрежа саветника за образовне политике (*Education Policy Advisors Network – EPAN*) како би се олакшало директно учешће држава чланица. Мрежа саветника за образовну политику (EPAN) први пут се састала на конференцији Савета Европе у време данског председавања Комитетом министара, „Демократска култура – од речи до акције“ у Копенхагену, 23. и 24. априла 2018. године, чиме је означено званично покретање примене Референтног оквира компетенција за демократску културу.

² Thorbjørn Jagland, генерални секретар Савета Европе (2009-2019).

Задаци који су у првом мандату додељени члановима EPAN-а:

интегрисање РОКДК у образовне системе,

унапређивање сарадње између држава чланица,

подстицање националних образовних власти да подрже спровођење Повеље о образовању за демократско грађанство и људска права, доприносећи развоју доприноса Савета Европе Агенди одрживог развоја Уједињених нација до 2030. (циљ 4.7).

За први мандат 2018–2019, чланови EPAN-а позвани су да мапирају и прегледају постојеће националне (регионалне и / или локалне, по потреби) политике и прописе, програме и курсеве за образовање и обуку наставника, оквири за процену и да дају предлоге како би могли бити побољшани или побољшани употребом РОКДК, а касније су формиране три подгрупе.

Радна група EPAN-а задужена за курикулум разматрала је одабир примера анализе курикулума у неколико земаља, показујући различите начине на које се елементи модела компетенција за демократску културу (КДК) одражавају. Сада се фокусира на заједничку структуру основног дела будуће публикације о КДК и наставном плану и програму, водећи рачуна о томе да су укључени сви елементи модела, да све земље дају свој допринос и да су покривена сва курикуларна подручја.

Радна група EPAN-а задужена за подучавање и учење фокусирана је на стратегије за примену РОКДК у различитим државама чланицама, уз размену искустава са успешним стратегијама и препрекама на које се наилази.

Радна група EPAN-а задужена за евалуацију посвећена је расправи о методама оцењивања. Конкретно, разматра да ли информације о додатним методама и даље треба прикупљати и донеће одлуку о евалуацији могућности примене.

Истовремено Савет Европе, заједно са Министарством просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије, започиње пројекат *Подстицање демократске културе у школама*, у коме учествује

20 школа из свих крајева Србије. Те школе су у потпуности промовисале концепт демократске културе у образовању, обуци, подизању свести, информисању, пракси и активностима чији је циљ да, пружањем знања, вештина и разумевања и омогућавањем развијања ставова и понашања, ученике оспособе да остварују и бране своја демократска права и одговорности у друштву. Они треба да науче да вреднују различитост и да имају активну улогу у демократском животу, са циљем промовисања и заштите демократије и владавине права. Захваљујући чињеници да су школе показале спремност да раде на унапређивању инклузивности и проширењу мера за уклањање предрасуда и дискриминаторских приступа према угроженим групама и да се баве решавањем случајева насиља путем стратешких планова и политика који садрже посебне мере за борбу против дискриминације и механизме за праћење тих мера, настао је приручник примера добре праксе *Подстицање демократске културе у школама – Како до демократске културе у школама*, који су промовисали и Министарство и Савет Европе. Приручник је заснован на искуствима тих школа у примени РОКДК у три стуба: ваннаставне активности, наставне активности и сарадња са локалном заједницом.

На резултатима пројекта *Подстицање демократске културе у школама* који је реализован 2017–2019. године у партнерству са Министарством просвете, науке и технолошког развоја, Заводом за унапређивање образовања и васпитања, Заводом за вредновање квалитета образовања и васпитања, Центром за образовне политике и другим партнерима, настао је нови пројекат *Квалификационо образовање за све* који представља трогодишњу активност коју зајед-

нички финансирају Европска унија и Савет Европе, а у оквиру програма Европске уније и Савета Европе под називом *Horizontal Facility за Западни Балкан и Турску* – 2. фаза. Програм реализује Одељење за образовање Савета Европе у сарадњи са Канцеларијом Савета Европе у Београду.

Циљ пројекта је да промовише квалитетно образовање пружањем подршке школама, њиховој локалној заједници и релевантним образовним институцијама у њиховим напорима да се боре против дискриминације, да уклањају предрасуде и дискриминаторне приступе осетљивим групама и да смање насиље у школама. Пројекат наставља да промовише и имплементира Референтни оквир компетенција за демократску културу, прописан од Савета Европе. Приступ пројекту је систематска подршка на два нивоа – на школском, укључујући локалне заједнице, и на нивоу образовних политика. Пројекат је изграђен на три стуба на којима се темељи његова интервенција.

- Ниво образовне политике подразумева имплементацију одређених препорука из документа *Препоруке креаторима образовних политика*³, који је развијен у сарадњи са главним партнерима из претходног пројекта. Имплементација укључује и израду *Смерница за имплементацију КДК у одабраним предметима*, које су припремили представници Завода за унапређивање образовања и васпитања и Министарства, а која ће бити представљена школама.
- Изградња капацитета школа и образовних стручњака како би могли да усвоје концепт демократске школске културе и развију демократске компетенције ученика, што подразумева нови акредитовани курикулум за обуку наставника у области компетенција за демократску културу, који ће, као онлајн обука бити доступан на порталу Завода за унапређивање образовања и васпитања. Развијени су и посебни приручници за родитеље ученика како би и они могли да унапреде своје знање о демократској култури у школама и синхронизовано их примењују са својом децом.
- Повећање свести образовних стручњака, школа и ширих заједница о вредностима демократске културе у образовању већ је достигнуто у мрежи 60 школа, менторским радом 20 школа у мрежи које су учествовале у претходном пројекту и локалних координатора из Центра за образовне политике.

Пројекат траје 36 месеци, а реализује се у сарадњи Савета Европе са Министарством просвете, науке и технолошког развоја у активностима које обухватају ширу групу релевантних учесника, укључујући и Завод за унапређивање образовања и васпитања, Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања, Универзитет у Београду, истраживачке институте, изабране школе, локалне заједнице, медије, невладине организације, стручњаке, академске и међународне организације и донаторе у Србији.

За време епидемије изазване ковидом 19 настава је реализована на даљину, путем телевизијских канала, онлајн или комбиновано, директним радом у мањим групама, онлајн наставом и дистрибуцијом штампаних материјала (где није било техничких могућности). Тада се показало да постоји много изазова са којима се образовни системи суочавају.

Учење, па и оно на даљину, захтева активности које ће оспособити ученике да самостално трагају за информацијама, да промишљају и решавају проблеме. Такође, свако дете има различиту динамику и темпо рада, интересовања и способности, али и животне околности, па учење треба да буде диференцирано и индивидуализовано. Знамо да учење не зависи само од когнитивних способности, него и од мотивације, истрајности, саморегулације, домаћег окружења, на шта утиче и епидемиолошка ситуација, због чега је потребна одређена доза флексибилности.

Стицање компетенција за демократску културу јесте процес који захтева време за промишљање, истраживање, пропитивање и није део једног, специфичног, предмета или лекције. За стицање тих компетенција потребна је подршка наставника и породице, али и других људи у заједници, због чега је потребна интеракција свакодневно и на различите начине, имајући у виду реалне животне ситуације које су прилика за учење.

Стратешки документ *Развој компетенција за демократску културу у дигиталном добу*, настао 2017. године заједничким радом изабраних невладиних организација из Јерменије, Белорусије, Бугарске, Хрватске, Чешке, Румуније и Србије, био је основа за поступање у дигиталном окружењу за невладине организације држава Савета Европе, али је представљао и смернице и за доносиоце одлука. Центар за образовне политике, у сарадњи са Министарством, дао је допринос Србије у том документу.

³ <http://www.mpn.gov.rs/wp-content/uploads/2020/12/8-HF-27-Preporuke-Saveta-Evrope-za-demokratsko-obrazovanje.pdf>

Савет Европе је 2020. године објавио приручник *Образовање за дигитално грађанство*, који се налази на сајту Министарства, и приручник *Подучавање компетенција за демократску културу кроз онлајн наставу*⁴ који је основа за обуку наставника, а адаптирана верзија приручника налази се и на онлајн платформи Завода за унапређивање образовања и васпитања и Министарства.

На **сајту Министарства** налазе се тематске радионице за *Подучавање компетенција за демократску културу кроз онлајн наставу*, међу којима и радионице посвећене дигиталном насиљу, лажним вестима, животу у карантину и др.

Сви ти материјали представљају подршку и помоћ наставницима, али и родитељима, дајући им конкретне идеје и примере активности како би подржали развој компетенција ученика и помогли им да боље разумеју свет у којем живе и да очувају наду и уверење да могу градити бољи свет за себе, цело друштво и планету. Управо сада не смемо пропустити прилику да о тим и таквим темама разговарамо са ученицима. С једне стране, они су истински заинтересовани за њих, али је, с друге стране, ово и идеална прилика да у стварном времену преиспитамо сопствене ставове и вредности и стекнемо нова знања и вештине.

Зато ће приручник *Демократска култура у дигиталном окружењу – Приручник за школе* који имате пред собом наставницима у Србији омогућити да добију и примере примене РОКДК, који ће свим школама олакшати примену компетенција за демократску културу у њиховом раду, али и да открију своју креативност те да новим идејама пруже подршку ученицима у овим захтевним и осетљивим временима.

Савет Европе наставља да буде подршка образовним системима и да заједно са министарствима креира демократску културу и окружење за примену компетенција за демократску културу, градећи толерантна и креативна друштва будућности.

⁴ <http://www.mpn.gov.rs/wp-content/uploads/2015/09/Razvijanje-kompetencija-za-demokratsku-kulturu-u-digitalnom-dobu.pdf>

2.1. Образовање за дигитално грађанство

Истовремено са пројектима који су се тицали развоја концепта образовања за људска права и образовања за демократско грађанство, односно развоја компетенција за демократску културу, Савет Европе је спроводио и пројекте чији је циљ био да се деца и млади оснаже да постану активни дигитални грађани⁵.

Шта је то **дигитални грађанин**? Дигитални грађанин је неко ко зна да се користи предностима интернета у складу са демократским вредностима – он зна како да штити своја права и информације и води рачуна о правима других особа са којима ступа у интеракцију, како да сарађује на интернету (и ван њега) тако да позитивно допринесе дигиталном окружењу и свестан је потребе целоживотног учења како би пратио промене које дигитална технологија доноси⁶.

Развијање дигиталног грађанства данас је посебно важно због широке доступности информационих технологија, односно чињенице да људи данас значајно време проводе у онлајн окружењу у различитим активностима – активностима учења, пословним активностима, слободном времену. И не само то – нове генерације које долазе сматрају се дигиталним урођеницима, особама које прихватају дигиталну сферу као део свог постојања те су све више усмерене на дигитално окружење и дигитално повезане од најранијег детињства. Коначно, ситуација попут пандемије ковида 19 додатно подстиче окренутост друштва према дигиталном окружењу, односно убрзала је процес дигиталног укључивања неких особа. Већа укљученост у дигитално окружење може донети предности, али и изазове са којима се суочавају деца и млади, њихове породице, школа и друштво у целини.

Како би помогао у развијању дигиталног грађанства, Савет Европе је креирао свеобухватан модел за развој дигиталне компетенције чију основу чине компетенције за демократску културу. Тачније, да би се компетенције за демократску културу сместиле у дигитално окружење, утврђен је скуп од **десет дигиталних домена** (приказ у наставку)⁷. Тих десет дигиталних домена дели се на три области: *Боравак на инјернејш*, *Добробити на инјернејш* и *Права на инјернејш* и описују се на следећи начин:

- **Боравак на инјернејш** подразумева приступ дигиталном окружењу, ангажовање у различитим облицима учења, изражавање креативности и развијену медијску и информациону писменост.
- **Добробити на инјернејш** подразумева развијену етику понашања и емпатију, вођење рачуна о здрављу, посебно о зависности од дигиталног простора, као и развијене компетенције којима особе могу да управљају својим присуством и идентитетом у онлајн окружењу.
- **Права на инјернејш** подразумевају да дигитални грађани знају која су им права и одговорности када ступају у интеракцију са другима, да штите личне и туђе информације и да воде рачуна о безбедности својих радњи на интернету и о томе да су дигитални грађани истовремено и потрошачи, конзументи интернета.

Закључак је да **образовање за дигитално грађанство подразумева оснаживање ученика образовним активностима које су усмерене ка развијању компетенција за учење и активно учешће у дигиталном окружењу**. То су компетенције које су потребне да се практикују и бране демократска права и одговорности, односно промовишу и штите људска права, демократија и владавина права у дигиталном простору.

Како би помогао практичарима и заинтересованој јавности, Савет Европе је развио приручнике **Образовање за дигитално грађанство**⁸ и **Једноставни кораци за помоћ деци да постану дигитални грађанин**⁹, који су доступни и на српском језику.

⁵ Видети пројекат *Образовање за дигитално грађанство*, који је покренут 2016. године – <https://www.coe.int/en/web/digital-citizenship-education/digital-citizenship-education-project>.

⁶ Ричардсон, Џенис, Самара, Вероника (2020). *Једноставни кораци за помоћ деци да постану дигитални грађанин*, Стразбур: Савет Европе

⁷ Ричардсон, Џенис, Миловидов, Елизабет (2020). *Образовање за дигитално грађанство – приручник*, Стразбур: Савет Европе

⁸ Доступно на: <http://www.mpn.gov.rs/wp-content/uploads/2020/12/3-Savet-Evrope-Priru%C4%8Dnik-Obrazovanje-za-digitalno-gradjanstvo.pdf>, приступљено 21. јуна 2021.

⁹ Доступно на: <http://www.mpn.gov.rs/wp-content/uploads/2020/12/1-Savet-Evrope-Dete-ka-dig-it-gradjanin-Jednostavni-koraci.pdf>, приступљено 21. јуна 2021.

ДЕСЕТ ДИГИТАЛНИХ ДОМЕНА

Примери добре праксе

3

ВРЕДНОСТИ

1. ОШ „Вук Караџић“,
Неготин

Вредновање људског достојанства
и људских права

2. ОШ „Драган Маринковић“,
Адрани (Краљево)

Вредновање културне разноликости

3. ОШ „Жарко Зрењанин“,
Банатско Ново Село (Панчево)

Вредновање људског достојанства
и људских права

4. ОШ „Јован Цвијић“,
Костолац

Вредновање демократије, правде, поштења,
једнакости и владавине права

5. ОШ „Чаки Лајош“,
Бачка Топола

Вредновање културне разноликости

6. ОШ „Паја Јовановић“,
Вршац

Вредновање културне разноликости

7. Пољопривредна школа са домом
ученика „Соња Маринковић“,
Пожаревац

Вредновање демократије, правде, поштења,
једнакости и владавине права

ВЕШТИНЕ

1. ОШ „Братство“,
Нови Пазар
Вештине аналитичког
и критичког размишљања

2. ОШ „Вељко Дугошевић“,
Турија (Кучево)
Аутономне вештине учења

3. ОШ „Доситеј Обрадовић“,
Враново (Смедерево)
Вештине за сарадњу

4. ОШ „Драгиша Луковић Шпанац“,
Крагујевац
Вештине за сарадњу

5. ОШ „Иван Вушовић“,
Ражањ
Емпатија

6. ОШ „Јован Јовановић Змај“,
Ђурђево (Жабаљ)
Вештине слушања и опажања

7. ОШ „Мито Игумановић“,
Косјерић
Језичке, комуникативне
и вишејезичке вештине

8. ОШ „Мића Станојловић“,
Коцељева
Вештине слушања и опажања

9. ОШ „Михаило Петровић Алас“,
Београд
Вештине за сарадњу

10. ОШ „Н. Х. Душан Дугалић“,
Београд
Вештине слушања и опажања

11. ОШ са домом ученика
„Добринка Богдановић“,
Стрелац (Бабушница)
Вештине аналитичког
и критичког размишљања

12. Зуботехничка школа,
Београд
Језичке, комуникативне
и вишејезичке вештине

13. Медицинска школа „7. април“,
Нови Сад
Вештине за сарадњу

14. Пожаревачка гимназија,
Пожаревац
Језичке, комуникативне
и вишејезичке вештине

15. Политехничка школа,
Суботица
Вештине за решавање сукоба

16. Пољопривредно-хемијска школа
„Др Ђорђе Радић“,
Краљево
Емпатија

17. Средња стручна школа „4. јули“,
Врбас
Вештине аналитичког
и критичког размишљања

ВЕШТИНЕ

18. Техничка школа „23. мај“,
Панчево
Аутономне вештине учења

19. Техничка школа,
Ада
Вештине за сарадњу

20. Техничка школа,
Власотинце
Вештине за сарадњу

21. Фармацеутско-физиотерапеутска
школа,
Београд
Вештине аналитичког
и критичког размишљања

22. Школа моде и лепоте,
Ниш
Вештине за решавање сукоба

23. ОШ „Мирослав Мика Антић“
Панчево
Вештине за сарадњу

ЗНАЊЕ И КРИТИЧКО РАЗУМЕВАЊЕ

1. ОШ „Здравко Гложански“,
Бечеј
Знање и критичко разумевање света

2. ОШ „Јован Јовановић Змај“,
Нови Кнежевац
Знање и критичко разумевање себе

3. Прва основна школа,
Ваљево
Знање и критичко разумевање света

4. Гимназија „Јован Јовановић Змај“,
Нови Сад
Знање и критичко разумевање језика
и комуникације

5. Економско-угоститељска школа
„Слободан Минић“,
Аранђеловац
Знање и критичко разумевање језика
и комуникације

6. Електротехничка школа
„Мија Станимировић“,
Ниш
Знање и критичко разумевање света

7. Средња стручна школа
„Милош Црњански“,
Киkinda
Знање и критичко разумевање света

8. Средња школа „Милоје Васић“,
Велико Градиште
Знање и критичко разумевање света

СТАВОВИ

1. ОШ „8. септембар“,
Пирот
Поштовање	10. ОШ „Светозар Марковић“,
Брање
Отвореност према другим културама,
као и другим уверењима,
погледима на свет и праксама
2. ОШ „12. децембар“,
Сјеница
Отвореност према другим културама
као и другим уверењима,
погледима на свет и праксама	11. ОШ „Соња Маринковић“,
Нови Сад
Одговорност
3. ОШ „Доситеј Обрадовић“,
Крушевац
Самоефикасност	12. ОШ „Трива Витасовић Лебарник“,
Лаћарак (Сремска Митровица)
Одговорност
4. ОШ „Јован Јовановић Змај“,
Алексиначки Рудник (Алексинач)
Отвореност према другим културама
као и другим уверењима,
погледима на свет и праксама	13. ОШ „Филип Филиповић“,
Београд
Грађански дух
5. ОШ „Мајшански пут“,
Суботица
Отвореност према другим културама,
као и другим уверењима,
погледима на свет и праксама	14. Школа са домом за ученике оштећеног
слуха и говора „11. мај“,
Јагодина
Самоефикасност
6. ОШ „Матко Вуковић“,
Суботица
Самоефикасност	15. Седма београдска гимназија,
Београд
Самоефикасност
7. ОШ „Моша Пијаде“,
Дебелача (Ковачица)
Отвореност према другим културама
као и другим уверењима,
погледима на свет и праксама	16. Техничка школа,
Бор
Одговорност
8. ОШ „Радоје Домановић“,
Ниш
Поштовање	17. Техничка школа,
Ужице
Одговорност
9. ОШ „Свети Сава“,
Владичин Хан
Одговорност	18. Угоститељско-туристичка школа,
Београд
Самоефикасност

ВРЕДНОСТИ

ОШ „Вук Караџић“ из Неготина

Пример добре праксе

„Упознајмо дечја права“, ваннаставна активност

КОМПЕТЕНЦИЈЕ ЗА ДЕМОКРАТСКУ КУЛТУРУ КОЈЕ СЕ ПОДСТИЧУ:

- Вредновање људског достојанства и људских права
- Вредновање демократије, правде, поштења, једнакости и владавине права
- Вештине за сарадњу

АУТОРИ:

- **Дејана Николић**,
наставник разредне наставе
- **Лидија Жикић**,
наставник разредне наставе
- **Љубица Којчиновић**,
наставник биологије
- **Весна Станојевић**,
психолог

КОРИШЋЕНЕ ОНЛАЈН ПЛАТФОРМЕ, АЛАТИ И ДРУГИ МАТЕРИЈАЛИ

1. *Google* учионица
2. *Google Meet*
3. *Viber*
4. ППТ презентација
5. *Facebook* страница и сајт школе
6. *Картице дечјих њрава*

Кратак опис примера

Активност која је описана у наставку представља вршњачку едукацију коју спроводе ученици чланови Ученичког парламента. Ученици имају задатак да у групама истраже тему дечјих права, да израде ППТ презентацију и презентују је ученицима првог разреда на онлајн часу одељенског старешине. Након презентације, ученици првог разреда добијају задатак да илуструју једно дечје право на основу **картица дечјих права**. На крају се одржава трибина у организацији Ученичког парламента на тему вредновања демократије и људских права и приређује се изложба ученичких радова на сајту и Facebook страници школе.

Опис корака за спровођење

ПРИПРЕМНЕ АКТИВНОСТИ

1. Наставници путем *Google* учионице преносе упутства за израду ППТ презентације о дечјим правима члановима Ученичког парламента и упућују их на релевантне изворе за истраживање теме дечјих људских права.
2. Ученици су распоређени у групе које ће сарађивати током истраживања и израде ППТ презентације користећи *Google* учионицу и/или *Google Meet* / *Viber* групу. Основне области проучавања дечјих права по којима су ученици распоређени у групе су:
 - **партиципација: право на учешће** – ученици истражују основна права која се односе на слободу детета, слободу изражавања, слободу окупљања и сл.;
 - **најбољи интереси детета: право на лични развој** – ученици истражују основна права која се односе на лични развој детета (образовање, слободно време, животни стандард, итд.);

- **право на живот, опстанак и развој** – ученици истражују права и одговорности родитеља, права на здравствену и социјалну заштиту, заштиту од дечјег рада, итд.;
- **недискриминација: право на заштиту** – ученици истражују основна права која се односе на забрану дискриминације, права деце избеглица и деце са сметњама у развоју, права деце која припадају мањинама итд.

3. Ученици достављају ППТ презентације наставницима, који им дају повратну информацију.

ГЛАВНЕ АКТИВНОСТИ

1. Чланови Ученичког парламента на часу одељенског старешине, користећи *Google Meet*, приказују ППТ презентацију ученицима првог разреда.
2. Након презентације, учитељ даје упутства ученицима првог разреда да илуструју дечје право које одаберу на основу картица дечјих права, а које им доставља путем *Google* учионице / *Viber*-а.
3. Ученици првог разреда имају задатак да код куће, у сарадњи са члановима породице, илуструју одабрано дечје право, фотографишу илустрацију и пошаљу је учитељу путем *Google* учионице / *Viber*-а.
4. Као завршну активност, Ученички парламент, у сарадњи са наставницима и психологом, путем *Google Meet*-а организује онлајн трибину на тему вредновања демократије и људских права. На тој трибини учествују ученици целе школе. Током трибине се, између осталог, обрађују и питања: *Која су основна права деце? Како друштво штити дечја права? Како школа и Ученички парламент подржавају вредновање дечјих права?*
5. На трибини се приказују примери ученичких илустрација и приређује се изложба на сајту и Facebook страници школе.

ОШ „Драган Маринковић“ из Адрана (Краљево)

Пример добре праксе

**„Културни обичаји – у циљаној култури и код нас“,
ваннаставна активност**

КОМПЕТЕНЦИЈЕ ЗА ДЕМОКРАТСКУ КУЛТУРУ КОЈЕ СЕ ПОДСТИЧУ:

- **Вредновање културне разноликости**
- Вештине за сарадњу
- Вештине аналитичког и критичког размишљања

АУТОРИ:

- **Александра Костић,**
наставница енглеског језика
- **Оливера Тијанић,**
педагошкиња
- **Јасна Савић,**
наставница разредне наставе
- **Слађана Милосављевић,**
наставница разредне наставе
- **Наташа Степић,**
директорка школе, наставница биологије

КОРИШЋЕНЕ ОНЛАЈН ПЛАТФОРМЕ, АЛАТИ И ДРУГИ МАТЕРИЈАЛИ

1. *Google* диск
2. *Google* учионица
3. *Google Meet*
4. *Viber*
5. *ППТ презентације*

Кратак опис примера

Ученици од 5. до 8. разреда распоређени су у мешовите тимове, а сваки тим је добио могућност да истражује у различитим областима по једну државу енглеског говорног подручја. Ученици имају задатак да најпре истраже податке о државама путем интернета и да затим од прикупљеног материјала израде презентације. Након тога ученици, путем *Google* учioniце, на часу енглеског језика упоређују радове по групама/државама и износе главне истраживачке закључке. Последњи део задатка је писање есеја, који израђују ученици који нису чланови поменутих група. Циљ активности је да ученици развијају вештине за сарадњу, да вреднују културне разноликости и да аналитички размишљају о истраживачком задатку.

Опис корака за спровођење

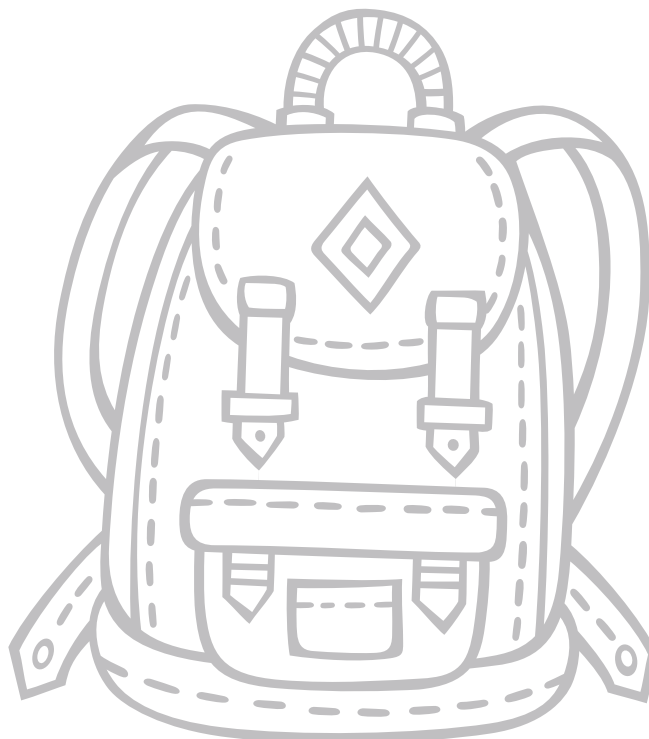
ПРИПРЕМНЕ АКТИВНОСТИ

1. Окупљање ученика од 5. до 8. разреда у мешовите тимове, тако да се укупно образује седам мешовитих тимова ученика (5 ученика по разреду, пожељно из различитих одељења).
2. Сваки тим истражује једну државу енглеског говорног подручја (САД, Канада, Велика Британија, Аустралија, Индија и Ирска) и Србију, односно следеће подтеме: образовање, празници, спорт и кухиња у једној одређеној култури.
3. Ученици у групи се упознају са задацима по областима истраживања, односно праве се подгрупе:
 - a. један део истражује образовање,
 - b. други део тима истражује празнике,
 - c. трећи део тима спорт и
 - d. четврти део тима истражује кухињу у задатој држави.
4. Након договора око задужења у тимовима, ученици од наставника добијају смернице за истраживачки рад путем *Google* учioniце и/или *Viber*-a. Наставници скрећу пажњу ученицима да приликом анализе материјала критички размишљају о информацијама и да користе доказе да поткрепе мишљења и информације о другим културама.

5. Ученици имају недељу дана за истраживање и прикупљање материјала у виду линкова, видео-снимака, делова емисија, писаних трагова, фотографија, рецепата и сл.
6. Прикупљени материјал ученици складиште на *Google* диск и деле га са наставницима ради консултација и издвајања кључног материјала и специфичних делова и особености одређене државе и њене културе.

ГЛАВНЕ АКТИВНОСТИ

1. Након финалне селекције материјала, ученици у групама приступају прављењу презентација, за шта је одређен рок од три дана.
2. Израђене презентације ученици деле путем *Google* диска и постављају у *Google* учioniцу, где ће приказати своје радове и изводити закључке на редовном часу енглеског језика.
3. На часу енглеског језика, путем *Google Meet*-a, ученици представници тимова представљају ППТ презентације, док остали ученици имају прилику да упоређују и коментаришу презентације и сличности и разлике међу државама.
4. За крај ученици који нису учествовали ни у истраживачком делу ни у прављењу презентација имају задатак да напишу есеј о својим запажањима и закључцима, односно да анализирају сличности и разлике између свих држава енглеског говорног подручја и да их упореде са Србијом.

ОШ „Жарко Зрењанин“ из Банатског Новог Села (Панчево)

Пример добре праксе

„Жене које су промениле Србију“, ваннаставна активност

КОМПЕТЕНЦИЈЕ ЗА ДЕМОКРАТСКУ КУЛТУРУ КОЈЕ СЕ ПОДСТИЧУ:

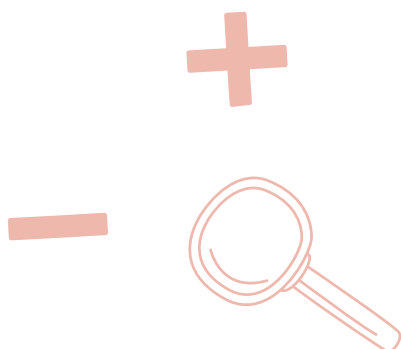
- Вредновање људског достојанства и људских права
- Грађански дух
- Самоефикасност

АУТОРИ:

- **Снежана Кнежевић**,
наставница ликовне културе
- **Бранка Стјепановић**,
наставница географије
- **Трезика Рошкулец**,
наставница историје

КОРИШЋЕНЕ ОНЛАЈН ПЛАТФОРМЕ, АЛАТИ И ДРУГИ МАТЕРИЈАЛИ

1. *Google Meet*
2. *WeTransfer*
3. *Zoom* платформа
4. *YouTube*
5. *Adobe Premiere 2020*

Кратак опис примера

Активност подразумева истраживачки рад ученика и ученица 8. разреда о женама које су допринеле да се унапреде права и положај жена у Србији. Активност се може реализовати и у оквиру наставних предмета (грађанско васпитање, српски језик, историја). Ученици истражују животне приче жена које су утрле пут будућим генерацијама (Драга Дејановић, Ксенија Атанасијевић, Катарина Ивановић, Милица Стојановић Српкиња, Драга Љочић Милошевић, Јелисавета Начић, Даница Томић, Љубинка Бобић, Соја Јовановић и Љубица Марић) и снимају видео-радове о њима. На крају се изводи трибина са ученицима од 5. до 8. разреда. Активност је фокусирана на упознавање са правима жена током историје, родном равноправношћу и активним грађанским учешћем. На тај начин се могу представљати и државе, уметници, музичари, спортисти и сл.

Опис корака за спровођење

ПРИПРЕМНЕ АКТИВНОСТИ

1. Наставници преносе упутства ученицима да на интернету или у енциклопедијама пронађу материјал о женама које су се прве у Србији бавиле одређеним областима рада и имале одређена интересовања те које су отвориле пут да се у тим сферама нађу и друге жене, а својим делом вањем утицале на образовање и еманципацију жена. Резултате истраживања сви представљају укратко на онлајн часу.
2. На основу претходног истраживања, према сопственим склоностима и интересовањима, ученице бирају личност коју ће представљати.
3. Ученице израђују краће биографске саставе о изабраним личностима у првом лицу, које потом достављају наставницима. Наставници пружају повратну информацију ученицама, а затим заједно увежбавају текст путем *Google Meet*-а.
4. Ти текстови ће се користити за снимање појединачних видео-радова.

5. Бира се ученик/ученица који ће писати и снимати аудио-најаве које ће у видео-материјалу повезивати приче о одабраним личностима.
6. Бира се ученик/ученица који ће, заједно са наставницима, бити задужен за монтирање видео-материјала у јединствену целину.
7. Ученице које ће снимати видео-радове осмишљавају костим и сценографију на основу фотографија које су пронашле током истраживачког рада.

ГЛАВНЕ АКТИВНОСТИ

1. Ученице припремају своје видео-радове говорећи текст у првом лицу, онако како је и написан, трудећи се да што верније дочарају и „одбране“ особу о којој говоре, и шаљу их путем апликације *WeTransfer* наставници и ученику који ће их спојити у јединствени видео.
2. Ученик у сарадњи са наставником има задатак да монтира видео, технички га обради и прикаже путем *Zoom*-а ученицима 8. разреда који га први гледају и коментаришу.
3. Коначна верзија видео-материјала поставља се на школски *YouTube* канал и дели путем школског сајта и *Facebook* странице.
4. На крају се, путем апликације *Zoom*, организује јавни час за ученике од 5. до 8. разреда у виду трибине и дискусије о правима жена данас и у прошлости. Трибину организују и воде ученици који нису учествовали у изради видеа. Главна питања која се обрађују на трибини су: *Које су главне особине жена које су својим делом допринеле да се унапреде права и положај жена у Србији? Какав је положај жена данас у поређењу са периодима који су приказани у видео-материјалу? Да ли познајеш делове света у којима се жене и данас боре за своја права? Да ли су данас у нашој земљи жене заиста равноправне са мушкарцима? Дајте примере из свој окружења, породице... Шта је потребно да се промени како би се родна равноправност још више унапредила?*

ОШ „Јован Цвијић“ из Костолца

Пример добре праксе

„Демократија у школи“, наставна активност

КОМПЕТЕНЦИЈЕ ЗА ДЕМОКРАТСКУ КУЛТУРУ КОЈЕ СЕ ПОДСТИЧУ:

- Вредновање демократије, правде, поштења, једнакости и владавине права
- Знање и критичко разумевање света
- Вештине за сарадњу

АУТОРИ:

- **Саша Цветковић**,
координатор Тима
(наставник информатике и рачунарства)
- **Весна Николић**,
помоћник директора (педагог)
- **Рајко Пејовић**,
наставник грађанског васпитања
- **Милена Врачар**,
наставник српског језика и књижевности

КОРИШЋЕНЕ ОНЛАЈН ПЛАТФОРМЕ, АЛАТИ И ДРУГИ МАТЕРИЈАЛИ

1. *Google* учioniца
2. ППТ презентација
3. *Linolt*
4. *Movie Maker*

Кратак опис примера

Активност реализују наставници и ученици 7. разреда који похађају наставу грађанског васпитања, док се презентовање врши у нижим разредима (5. и 6. разред). Једна група ученика анализира материјале о појму и настанку демократије, на основу чега израђују ППТ презентацију; друга група проналази анализира материјале о правима, дужностима и слободама грађана, формулише их и представља на стикерима у апликацији *Linolt*; трећа група ученика анкетира ученике о значају Ученичког парламента и демократским просецима у школи и прави видео-материјал у програму *Movie Maker*. Циљ активности је да се ученици у школи детаљније упознају са појмом демократије и њеним значајем у прошлости и данас и са применом демократских принципа у раду школе.

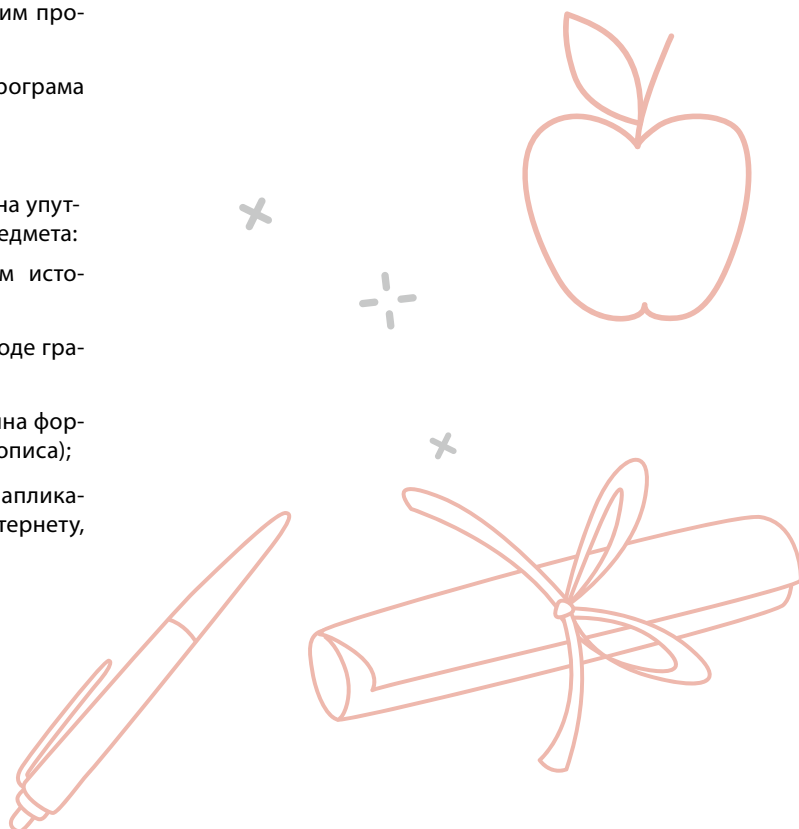
Опис корака за спровођење

ПРИПРЕМНЕ АКТИВНОСТИ

1. Наставник грађанског васпитања путем *Google* учионице упознаје ученике 7. разреда са упутствима о реализацији активности, тачније о:
 - образовању три групе ученика;
 - задатку за сваку групу – прва група спроводи истраживачки задатак о појму демократија и развоју демократије током историје. Друга група спроводи истраживачки задатак на тему права, дужности и слободама грађана. Трећа група спроводи истраживачки задатак тако што анкетира чланове Ученичког парламента (уживо или онлајн) о улози и значају Ученичког парламента и демократским процесима у школи;
 - начину коришћења апликација и програма (*PowerPoint*, *Linolt*, *Movie Maker*);
 - безбедној претрази интернета.
2. Предметни наставници прослеђују додатна упутства и истраживачке задатке из својих предмета:
 - **историја** (развој демократије током историје);
 - **грађанско васпитање** (права и слободе грађана);
 - **српски језик и књижевност** (правилна формулација реченице, поштовање правописа);
 - **информатика** (правилна употреба апликација и програма, безбедност на интернету, чување материјала и података).

ГЛАВНЕ АКТИВНОСТИ

1. Ученици спровode истраживачке задатке и уобличавају материјал у датим апликацијама и програмима, за шта им је потребно недељу дана.
2. Ученици презентују продукте истраживачког задатка путем *Google* учионице ученицима 5. и 6. разреда – приказује се *PowerPoint* презентација о појму и настанку демократије, приказују се стикери о правима, дужностима и слободама грађана у апликацији *Linolt* и на крају се приказује видео-материјал о значају Ученичког парламента и демократским процесима у школи. Та активност може да се спровode током једног или више школских часова, што зависи од броја ученика.
3. Након презентовања се организује дискусија ученика и наставника о презентованим материјалима и води се дискусија о томе како изгледа примена демократије данас у свету, која су права грађана посебно истакнута у савременом друштву и како се додатно могу унапредити демократски процеси у школи (у трајању од једног школског часа).

ОШ „Чаки Лајош“ из Бачке Тополе

Пример добре праксе

„Три бајке – три културе“, ваннаставна активност

КОМПЕТЕНЦИЈЕ ЗА ДЕМОКРАТСКУ КУЛТУРУ КОЈЕ СЕ ПОДСТИЧУ:

- **Вредновање културне разноликости**
- Отвореност према другим културама као и другим уверењима, погледима на свет и праксама
- Вештине за сарадњу

АУТОРИ:

- **Агота Нађ Мајлат,**
наставник мађарског језика
- **Сенка Бенчик,**
наставник русинског језика са елементима националне културе
- **Мартина Марјановић,**
наставник српског језика
- **Силвиа Ковач,**
психолог
- **Маја Вркић,**
педагог
- **Харгита Паулик,**
учитељ
- **Томислав Савић,**
наставник физичког васпитања

КОРИШЋЕНЕ ОНЛАЈН ПЛАТФОРМЕ, АЛАТИ И ДРУГИ МАТЕРИЈАЛИ

1. *Google* учионица
2. *Google Meet*
3. Материјали о бајкама (*Microsoft Word*, веб-линкови)
4. ППТ презентације

Кратак опис примера

У овој ваннаставној активности учествују ученици 5. и 6. разреда основне школе. Активност се заснива на упоређивању истих ликова у бајкама различитих култура, односно на знању из наставних предмета српски језик, мађарски језик и русински језик са елементима националне културе, и укључивању наставника тих предмета. Циљ је да ученици, реализацијом те активности, уочавају сличности и разлике у особинама задатих ликова, да повезују традиционално са савременим, да примењују стечена знања и вештине из других предмета (информатика, ликовна култура) и представљају радове путем *Google Meet*-а.

Опис корака за спровођење

ПРИПРЕМНЕ АКТИВНОСТИ

1. Избор бајки различитих култура, чији превод припрема наставник. Наставници постављају материјал који се односи на бајке и садржај задатка (описан у наставку) у *Google* учионицу.
2. Наставници упознају ученике са бајкама које ће анализирати – сваком ученику се прослеђује једна бајка из културе из које ученик долази и једна бајка из друге културе, која је претходно преведена (за ученике на мађарском наставном језику изабране су бајке српске и мађарске културе, за ученике на српском наставном језику изабране су бајке мађарске и српске културе, а за ученике који уче русински језик са елементима националне културе бајке српске и русинске културе).
3. Наставници упознају ученике са начином представљања решења задатка, који се разликује у односу на то који разред је у питању, и то постављају у *Google* учионицу – ученици 5. разреда решења задатака треба да представе у *PowerPoint* презентацији. Ученици 6. разреда решења задатка треба да представе као књигу чији је садржај покретљив, односно у 3Д форми (корелација са предметом ликовна култура). За израду књиге ученици користе папир, маказе, лепак, бојице, фломастере, хамер папир у боји и сл.

ГЛАВНЕ АКТИВНОСТИ

1. Наставници, путем *Google Meet*-а, сваком ученику прослеђују задатак – да обради један лик из бајке (змај, вештица, вила, краљица, џин) тако што ће упоредити исте ликове у различитим културама и уочити сличности и разлике у његовим особинама.
2. Ученици код куће приступају изради задатка. Осим упоређивања карактеристика ликова из бајки различитих култура, ученици треба да измаштају и повежу традиционално са савременим, одговарајући на питања према задатом лику.
 - a. *Шта једе змај? Навести садржај његовој менија.*
 - b. *Који хоби има вештица?*
 - c. *Шта виле љакују у кофер када иду на море?*
 - d. *Шта краљице љакују у кофер када иду на море?*
 - e. *Којим сјоршом се бави џин?*
3. Ученици достављају прве верзије *PowerPoint* презентација (5. разред), односно приказују израђене књиге (6. разред) и добијају повратну информацију наставника путем *Google Meet*-а.
4. Наставници који предају поменуте наставне предмете бирају једно граматичко правило из матерњег језика ученика и наводе ученике да, током рада на задатку, групишу кључне речи према том правилу (унутарпредметна корелација са граматиком).
5. Организује се презентовање ученичких радова међу разредима путем *Google Meet*-а – ученици 5. разреда приказују радове ученицима 6. разреда, а затим ученици 6. разреда ученицима 5. разреда.
6. Током презентовања, ученици треба да наведу где су се још срели са додељеним ликом (у позоришној представи, филму, цртаном филму итд.).
7. На крају, ученици и наставници изводе заједнички закључак о ликовима у различитим културама које су обрадили, наводећи које су главне сличности и разлике између три различите културе.

ОШ „Паја Јовановић“ из Вршца

Пример добре праксе

„Обележавање Светског дана поезије“, ваннаставна активност

КОМПЕТЕНЦИЈЕ ЗА ДЕМОКРАТСКУ КУЛТУРУ КОЈЕ СЕ ПОДСТИЧУ:

- Вредновање културне разноликости
- Вештине за сарадњу

АУТОРИ:

- **Викторија Гајта,**
наставник српског језика
- **Невена Кресоје,**
наставник српског језика

КОРИШЋЕНЕ ОНЛАЈН ПЛАТФОРМЕ, АЛАТИ И ДРУГИ МАТЕРИЈАЛИ

1. *Google* учионица
2. *YouTube*
3. ППТ презентација
4. *Zoom/Microsoft Teams/Google Meet*
5. Друштвене мреже
(*Facebook, Instagram*)

Кратак опис примера

У питању је ваннаставна активност која се ослања на знања ученика из предмета српски језик, коју ученици осмог разреда реализују уз помоћ наставника, поводом обележавања Светског дана поезије (обележава се 21. марта), а која се спроводи у сарадњи са ученицима и наставницима из других основних школа са територије локалне самоуправе у којима ученици похађају наставни предмет румунски језик са елементима националне културе са циљем да се постигне културна разноликост. Задатак ученика свих школа је да одаберу стихове неког песника чије су песме претходно обрађиване у поменутом наставним предметима, а затим сниме видео-презентације у којима они изражајно рецитују те стихове. Циљ је да се ученици боље упознају са делима песника из српске и румунске културе.

Опис корака за спровођење

ПРИПРЕМНЕ АКТИВНОСТИ

1. Наставници путем *Google* учионице ученицима 8. разреда преносе детаљна упутства о томе на шта треба да се фокусирају приликом изражајног читања и рецитовања поезије (разумети песму, дочарати емоцију, водити рачуна о положају тела, мимици, дисању, динамици и сл.).
2. Ученицима се саветује да на *YouTube*-у погледају интерпретације глумаца како би стекли што бољи утисак о томе шта је изражајно рецитовање поезије. Важно је напоменути да ученици не треба да имитирају глумце већ да имају сопствену интерпретацију у доживљавању песме.
3. Ученици свих школа имају задатак да се по свом избору одлуче за неку од обрађиваних песама српских песника (Алекса Шантић, Бранко Радичевић, Десанка Максимовић и др.) и припадника националних мањина (нпр. Васко Попа и Мирча Елијаде, чије су песме обрађене у драмској секцији) и израде *PowerPoint* видео-презентације у којима ће рецитовати изабране песме и укратко представити основне биографске податке о песнику/песникињи и неке занимљивости о њима. Ученици, уколико имају могућности, могу и да избором амбијента или модних додатака допринесу атмосфери током рецитовања.

4. Ученици израђене видео-презентације шаљу својим наставницима, који им дају повратну информацију на урађени задатак.
5. Наставници свих школа прикупљају видео-презентације својих ученика и на нивоу појединачних школа бирају најбоље интерпретације ученика.

ГЛАВНЕ АКТИВНОСТИ

1. Током Светског дана поезије, организује се заједнички онлајн догађај свих школа (путем платформи *Zoom*, *Microsoft Teams*, *Google Meet* и сл.), где се презентују најбоље интерпретације ученика. Током тог догађаја, ученици представљају занимљивости из живота песника који су стварали у мултикултуралним срединама и како се то одражава на њихов опус.
2. Најбоље интерпретације ученика постављају на сајт свих школа и друштвене мреже (*Facebook*, *Instagram*) како би се и широј локалној заједници представила остварења ученика.

Пољопривредна школа са домом ученика „Соња Маринковић“ из Пожаревца

Пример добре праксе

„Шта ми је важно“, радионица за час
одељењског старешине

КОМПЕТЕНЦИЈЕ ЗА ДЕМОКРАТСКУ КУЛТУРУ КОЈЕ СЕ ПОДСТИЧУ:

- Вредновање демократије, правде, поштења, једнакости и владавине права
- Вредновање људског достојанства и људских права
- Вештине за сарадњу

АУТОРИ:

- **Слађанка Перић,**
наставник српског језика и књижевности
- **Сања Живковић,**
наставник хемије
- **Нада Јелић,**
наставник стручних предмета прехранбене струке
- **Милена Јовановић,**
координатор за образовање одраслих

КОРИШЋЕНЕ ОНЛАЈН ПЛАТФОРМЕ, АЛАТИ И ДРУГИ МАТЕРИЈАЛИ

1. Zoom платформа или Google Meet
2. Видео-материјал о **људским њравима**
3. Приручник за медијацију
4. Приручник за одељењске старешине
5. Приручник за наставнике грађанског васпитања за 2. разред средње школе
6. Листа вредности

Кратак опис примера

Радионица се одржава на часу одељењског стере-
шине за ученике 3. разреда путем *Google Meet-a/*
Zoom-a. Радионицом се ученици подстичу да раз-
мишљају о сопственим вредностима, уверењима и
њиховој хијерархији. На основу ситуације прављења
избора, хијерархије и поређења понуђених вредно-
сти, ученици стичу увид у повезаност између права
и вредности и упознају се са универзално прихваће-
ним вредностима које су у темељу људских права. У
разговору, ученици прихватају чињеницу да се хије-
рархија вредности мења зависно од различитих фак-
тора и чињеницу да се вредносни системи разли-
кују. Циљ ове радионице је да се ученици упознају са
вредностима и уверењима и да процене шта је њима
важно у односу на окружење и њихове сопствене
потребе.

Опис корака за спровођење

ПРИПРЕМНЕ АКТИВНОСТИ

1. Путем *Google* учioniце, наставник (одељењски
старешина) уводи ученике у активност инструк-
цијом да истраже значење следећих појмова:
вредности, толеранција, патриотизам, солидар-
ност, људска права.
2. Наставник припрема листу вредности коју
чине следеће вредности: бити део групе; бити
добра/добар у школи; бити популаран/попу-
ларна; породица; имати пријатеље; мој углед/
репутација; бити ненасиљан; расна и национална
једнакост; послушност; једнакост; патриотизам;
људско достојанство; ред; слобода; солидарност;
поштовање другог; правда; људска права; толе-
ранција; друштвени успех.
3. Наставник припрема папир са исписаним броје-
вима који имају структуру дијаманта, који ће
ученицима послужити као пример за прављење
својих папира.

ГЛАВНЕ АКТИВНОСТИ

1. Наставник путем *Google Meet-a/Zoom-a* пред-
ставља тему радионице и пушта видео-матери-
јала на тему људских права.
2. Након тога, ученици представљају значење
појмова које су претходно истраживали.
3. Наставник приказује листу вредности коју је
претходно саставио и даје задатак ученицима да
је допуне уколико сматрају да је нешто посебно
важно а није на листи. Када допуне листу вред-
ности, ученици треба и да је прочитају.
4. Наставник представља инструкцију ученицима
да са листе вредности издвоје девет за њих
најважнијих вредности и да их поређају у листу
са бројевима који су исписани тако да имају
структуру дијаманта.
5. Када ученици заврше задатак, следе размена
и дискусија. Ученици говоре о томе чега су се
најлакше одрекли, око чега су се двоумили, које
су вредности најтеже одбацили, чега се не би
одрекли ни по коју цену.
6. Наставник усмерава дискусију следећим пита-
њима: *Да ли уочавају сличности између разли-
чних дијаманата? Да ли постоје неке вред-
ности које су за већину у групи значајне? Шта је
најчешће одабрано као најважнија вредност? Од
чега све зависи хијерархија вредности? Да ли се
хијерархија мења временом и од чега то зависи?
Да ли ће те вредности имати исти значај за њих
и за ње или десет година? Да ли се вредносни
систем лако/тешко мења? Шта радимо у ситу-
ацијама сукоба вредности?*

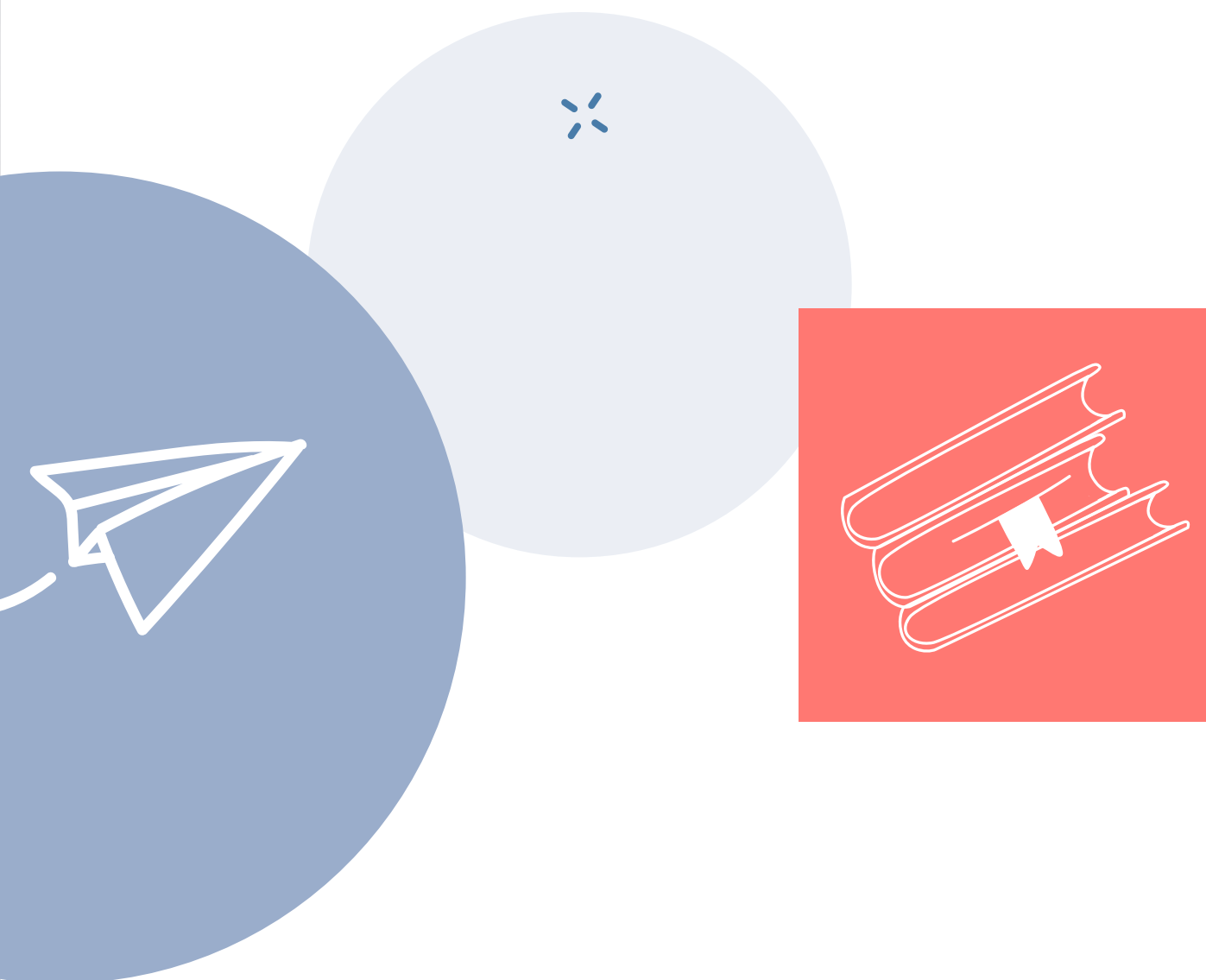
ЗАВРШНЕ АКТИВНОСТИ

1. Након дискусије, ученици једну вредност коју су
одредили као најважнију и које се не би одрекли
ни по коју цену записују на папир, као и реч која
их асоцира на ту вредност.
2. Наставник представља причу о „чаробњаку
речи“ који им одузима моћ говора тако да
имају на располагању само једну реч којом
могу да комуницирају (асоцијацију на вред-
ност). Међутим, постоји могућност размене са
другима и то тако што од највише осам ученика
из одељења може да преузме њихове речи (речи
записују на папир).
3. Након тог корака, учесници се деле у мале групе
тако да једна група има задатак да од изабраних
речи направи песму, друга група криминали-
стичку причу, а трећа новинску вест.
4. Након израде песме/приче/вести, свака група
путем *Google Meet-a/Zoom-a* представља резултат
групног рада.

ВЕШТИНЕ

ОШ „Братство“ из Новог Пазара

Пример добре праксе

„Рециклажа“, наставна активност

КОМПЕТЕНЦИЈЕ ЗА ДЕМОКРАТСКУ КУЛТУРУ КОЈЕ СЕ ПОДСТИЧУ:

- Вештине аналитичког и критичког размишљања
- Вештине за сарадњу
- Одговорност

АУТОРИ:

- **Малић Сарачевић,**
наставник географије
- **Ајхана Дукаћинац,**
наставник физике
- **Слађана Вељовић,**
наставник разредне наставе
- **Мерсада Машовић,**
наставник српског језика

КОРИШЋЕНЕ ОНЛАЈН ПЛАТФОРМЕ, АЛАТИ И ДРУГИ МАТЕРИЈАЛИ

1. *Google* учионица
2. ППТ презентација

Кратак опис примера

Ова активност се реализује са ученицима 7. разреда уз примену мултидисциплинарног приступа, с обзиром на то да обухвата садржаје из више наставних предмета (биологија, географија, хемија и сл.). Циљ активности је подизање нивоа свести ученика о заштити животне средине и важности екологије. За потребе реализације активности ученици су распоређени у три групе, од којих свака обрађује једну тему која је значајна за разумевање рециклаже. Том активношћу се унапређују ученичке компетенције за самостално истраживање, анализу података, доношење закључака на основу расположивих информација и примену стечених знања зарад развијања критичког мишљења. Резултате рада ученици презентују на *Google* учионици уз дискусију који води наставник.

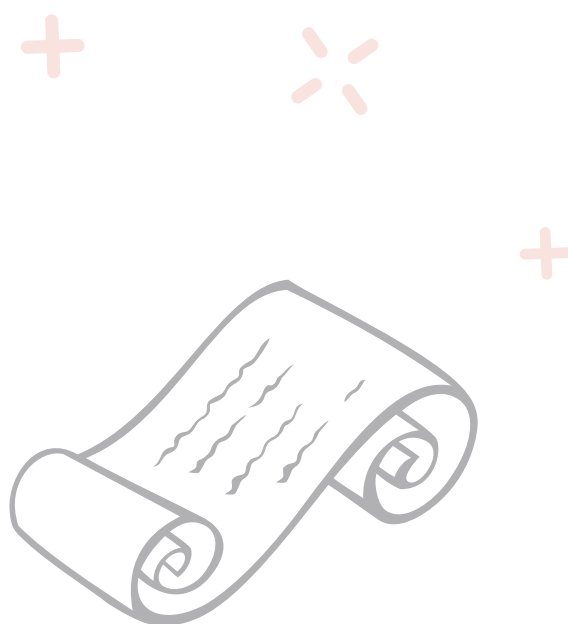
Опис корака за спровођење

ПРИПРЕМНЕ АКТИВНОСТИ

1. Наставници из наставних предмета биологија, географија и хемија распоређују ученике у три групе према темама које се обрађују:
 - **прва група** „Рециклажа папира и картона“,
 - **друга група** „Рециклажа пластике“ и
 - **трећа група** „Разврставање отпада за рециклажу“.
2. Наставници и ученици се договарају о правилима истраживачког, односно групног рада ученика и роковима за израду презентација.
3. Наставници у *Google* учионици постављају смернице за рад, линкове ка материјалима и другим корисним информацијама, полазним основама за истраживање теме. Сваки наставник поставља материјале који су у вези са предметом који предају.
4. Наставници у склопу припремних активности прате рад ученика, помажу им да направе презентације и нађу додатне релевантне материјале и дају им повратне информације како би успешно реализовали активност.

ГЛАВНЕ АКТИВНОСТИ

1. У складу са групом којој припадају, ученици истражују тему користећи доступне информације које су доставили наставници, али и претражујући податке на интернету и у другим изворима (књиге, разговори са компетентним особама итд.).
2. Ученици се договарају о задужењу сваког члана групе и израђују ППТ презентацију на задату тему. Наставници прегледају и дају повратну информацију о израђеним ППТ презентацијама.
3. Након обраде теме, израде и прегледа презентација, свака група поставља своју ППТ презентацију на *Google* учионицу и представља резултате свог рада.
4. Остали ученици прате презентацију, постављају питања а наставници покрећу дискусију (Које су предности рециклаже? Ко је одговоран за заштиту животне средине? и сл.), сумирајући главне закључке.
5. Након представљања и дискусије, сви ученици добијају задатак да у једној реченици опишу шта је за њих рециклажа и који је њен значај, са циљем евалуације наученог. Приликом читања одговора наставници воде рачуна о томе да ли је мишљење ученика засновано на поузданим информацијама и колико ученици примењују критичко мишљење. Њихова запажања се постављају на видљиво место у *Google* учионици.

ОШ „Вељко Дугошевић“ из Турије (Кучево)

Пример добре праксе

„Туристичка разгледница Хомоља“, школски пројекат у сарадњи са локалном заједницом

КОМПЕТЕНЦИЈЕ ЗА ДЕМОКРАТСКУ КУЛТУРУ КОЈЕ СЕ ПОДСТИЧУ:

- Аутономне вештине учења
- Вештине за сарадњу
- Вештине аналитичког и критичног размишљања

АУТОРИ:

- **Ивана Павловић,**
наставник српског језика
- **Санела Анкић,**
наставник немачког језика
- **Небојша Илић,**
наставник математике
- **Милан Крстић,**
наставник историје
- **Марина Лазић,**
учитељица
- **Ивана Виденовић,**
педагог
- **Филип Пауновић,**
наставник географије

КОРИШЋЕНЕ ОНЛАЈН ПЛАТФОРМЕ, АЛАТИ И ДРУГИ МАТЕРИЈАЛИ

1. *Google* учионица
2. *Google* упитник
3. *Google* сајт
4. *Google Meet*

Кратак опис примера

У питању је школски пројекат из више наставних предмета (географија, историја, српски језик и књижевност, информатика и рачунарство, страни језици) намењен ученицима 7. и 8. разреда, који се спроводи у сарадњи са Туристичком организацијом Кучево и Центром за културу „Драган Кеџман“. Пројекат има циљ да ученици самостално истраже информације о лепотама и туристичком потенцијалу свога краја и своја сазнања презентују другима уз помоћ *Google* сајта. Током израде пројекта ученици треба да науче као се прикупљају и селекују подаци, како да процене поузданост извора информација и овладају дигиталним компетенцијама које су им потребне за израду сајта. Наставници имају улогу ментора који усмеравају рад ученика и њихову сарадњу на пројекту.

Опис корака за спровођење

ПРИПРЕМНЕ АКТИВНОСТИ

1. Отварање *Google* учионице у којој ће се одвијати комуникација између ученика и наставника ментора. Ученици за међусобну комуникацију могу да користе и мобилне апликације (*Viber* или *WhatsApp*).
2. Наставници израђују упитник о природним лепотама и културно-историјским знаменитостима локалне заједнице.
3. Пре почетка пројекта, ученици попуњавају *Google* упитник како би се установило у којој мери су упознати са природним лепотама и културно-историјским знаменитостима свога краја. Резултати упитника су и полазна основа за прикупљање података који су потребни за израду *Google* сајта.
4. Избор ученика који ће уређивати *Google* сајт. Путем *Google Meet*-а, изабрани ученици пролазе кратку обуку о томе како се уређује *Google* сајт (како се праве странице, постављају материјали итд.) и упознају се са заштитом ауторских права.
5. Успостављање сарадње са Туристичком организацијом Кучево и Центром за културу „Драган Кеџман“ (односно са организацијама из других локалних заједница)¹⁰.

ГЛАВНЕ АКТИВНОСТИ

1. Наставници распоређују ученике у групе и уводе ученике у активност представљањем њихових задатака, односно упознају их са подацима које ученици треба да прикупе.
 - **Група 1** истражује природне лепоте свога краја (Пек, Церемошња, Равништарка, врела и водопади, односно друга локална места).
 - **Група 2** истражује културно-историјске знаменитости локалног места (археолошка налазишта, библиотеке, споменике).
 - **Група 3** истражује које су познате личности из локалне заједнице.
 - **Група 4** истражује културне манифестације у локалној заједници.
 - **Група 5** истражује обичаје и веровања у локалној заједници.
 - **Група 6** сакупља занимљивости о локалној заједници.
 - **Група 7** (преводиоци) има задатак да преведе делове материјала на енглески и немачки језик.
2. Ученици приступају истраживању, користе различите изворе информација и селекују добијене податке одлучујући шта ће искористити за писање текста за сајт.
3. Резултате истраживања (израђене текстове) ученици шаљу наставницима који имају улогу ментора и који треба да провере тачност наведених података.
4. Након повратне информације наставника, ученици приступају уређивању странице на *Google* сајту за коју су задужени.
5. Ученици заједно састављају *Google* упитник који ће имати функцију анкете за посетиоце сајта.
6. Сви ученици након израде *Google* сајта поново попуњавају *Google* упитник са почетка активности како би се проверило шта су научили током израде пројекта.

¹⁰ Сарадња се огледала у томе што су поменуте организације проследили снимак предавања о начину истраживања и прикупљања података о обичајима нашег краја који је ученицима приказан пре почетка истраживања у *Google* учионици

ОШ „Доситеј Обрадовић“ из Вранова (Смедерево)

Пример добре праксе

„Светом Сави у част“, ваннаставна активност

КОМПЕТЕНЦИЈЕ ЗА ДЕМОКРАТСКУ КУЛТУРУ КОЈЕ СЕ ПОДСТИЧУ:

- Вештине за сарадњу
- Језичке, комуникативне и вишејезичне вештине

АУТОРИ:

- **Виолета Станимировић**, директорка школе
- **Марија Филиповић**, наставница музичке културе
- **Ивана Стојић**, наставница српског језика и књижевности
- **Тијана Ђокић**, педагог
- **Невена Костић**, учитељица, администратор сајта
- **Владимир Аранђеловић**, наставник српског језика и књижевности, уредник часописа
- **Зорка Матејић**, учитељица
- **Наташа Голубовић**, учитељица
- **Данијела Јеремић**, наставница француског језика
- **Катарина Новаковић**, наставница енглеског језика
- **Гордана Будимировић**, наставница ликовне културе

КОРИШЋЕНЕ ОНЛАЈН ПЛАТФОРМЕ, АЛАТИ И ДРУГИ МАТЕРИЈАЛИ

1. *Google Meet*
2. *Google учионица*
3. *Viber*
4. *Video компресор*
5. *Movavi Video Editor Plus*

Кратак опис примера

Ова активност подразумева израду филма и посебног броја школског часописа *Сиварамо заједно*, који се израђују у част Светом Сави, односно поводом обележавања Савиндана. Наставници и ученици припремају филм, односно снимак приредбе и припремају материјал за објављивање школског часописа. Учествовањем у тим активностима ученици развијају вештине за сарадњу које се манифестују у заједничком раду са циљем постизања постављених циљева. Израдом чланака за часопис и преводњем садржаја на енглески и француски језик унапређују се језичке, комуникативне и вишејезичне вештине.

Опис корака за спровођење

ПРИПРЕМНЕ АКТИВНОСТИ ЗА ФИЛМ (СНИМЉЕНУ ПРИРЕДБУ)

1. Наставнице српског језика и музичке културе са ученицима, путем *Google* учионице, бирају садржај и материјале који ће се користити за припрему приредбе (песме, приче, сценарио за ученике који ће глумити итд.). Ученици активно учествују у одабиру песама, прича и договарају се са вршњацима о раподели улога и задужења.
2. Наставнице српског језика и музичке културе са ученицима, путем *Google Meet*-а, увежбавају рецитовање, извођење композиција и глуму.

ПРИПРЕМНЕ АКТИВНОСТИ ЗА ЧАСОПИС

1. Наставник који води новинарску секцију и чланови секције договарају се о темама и избору чланака за нови број часописа (часопис ће имати неколико секција – песме о Св. Сави, састави о Св. Сави ученика различитих разреда, ликовни радови, друге значајне актуелне вести из школе које нису у директној вези са обележавањем Савиндана – текстови о музици, значајним школским активностима и сл.).

ГЛАВНЕ АКТИВНОСТИ ЗА ФИЛМ (СНИМЉЕНУ ПРИРЕДБУ)

1. Ученици уз помоћ родитеља, старије браће и сестара снимају садржаје (рецитали, глума итд.), користећи програм *Movavi Video Editor Plus*, и шаљу снимљени материјал наставницама у *Google* учионицу.
2. Снимљени материјали се достављају наставницима који након прегледа материјала у сарадњи са ученицима монтирају јединствен филм (помоћу *Video* компресора).
3. Филм се објављује на *Facebook* страници школе и на сајту школе.

ГЛАВНЕ АКТИВНОСТИ ЗА ЧАСОПИС

1. Ученици и наставници припремају делове за часопис.
 - Учитељице и ученици припремају материјал за часопис са тематиком Св. Саве (састави, песме, ликовани радови ученика, актуелне вести итд.).
 - Педагог у сарадњи са запосленима и ученицима припрема вести и материјале за часопис о реализованим пројектима и њиховим резултатима, као и о значајним школским активностима које су реализоване у првом полугодишту.
 - Наставница музичке културе и ученици пишу чланак о музици у првобитној људској заједници.
 - Ученици уз подршку наставница енглеског и француског језика превode приче о Св. Сави на француски и енглески језик.
2. Ученици достављају материјале наставницима путем *Viber*-а или *Google* учионице, који их прегледају, а затим прослеђују наставнику који води новинарску секцију.
3. Наставник који води новинарску секцију (наставник српског језика) заједно са ученицима члановима секције прави коначан избор материјала који ће се наћи у часопису.
4. Учитељица која администрира сајт школе поставља часопис на сајту школе и *Facebook* страници школе.

ОШ „Драгиша Луковић Шпанац“ из Крагујевца

Пример добре праксе

„Успавана лепотица“, ваннаставна активност

КОМПЕТЕНЦИЈЕ ЗА ДЕМОКРАТСКУ КУЛТУРУ КОЈЕ СЕ ПОДСТИЧУ:

- Вештине за сарадњу
- Самоефикасност

АУТОРИ:

- **Славица Атанацковић,**
наставница разредне наставе
- **Биљана Антонијевић Савић,**
наставница разредне наставе
- **Јелена Ракић,**
наставница енглеског језика
- **Татјана Радоњић Мојсиловић,**
наставница ликовне културе

КОРИШЋЕНЕ ОНЛАЈН ПЛАТФОРМЕ, АЛАТИ И ДРУГИ МАТЕРИЈАЛИ

1. *Google* учионица
2. *Movie Maker*
3. *Zoom* платформа
4. Интернет страница школе
5. *Facebook*
6. *YouTube*

Кратак опис примера

У оквиру ове ваннаставне активности, ученици 3. и 4. разреда припремају луткарску преставу, трејлер и илустративни промотивни плакат, са циљем учествовања на међународном такмичењу „Лутвид фест“. Припрема луткарске представе подразумева израду лутака и увежбавање улога. Те активности су намењене ученицима 3. и 4. разреда, док ученици 6. разреда са својим менторима припремају трејлер, најаву представе и интерактивни приказ плаката. Са циљем развоја вештине за сарадњу, ученици заједнички реализују све активности, а на крају имају вођену дискусију о значају сарадње како би се постигли постављени циљеви. Активност је названа према одабраном делу које је представљено у форми представе – стихованој „Успаваној лепотици“ Љубивоја Ршумовића.

Опис корака за спровођење

ПРИПРЕМНЕ АКТИВНОСТИ

За ученике трећег и четвртог разреда

1. Наставници, путем *Google* учионице, у сарадњи са ученицима бирају књижевно дело које ће се обрадити у представи и приступају писању сценарија за луткарску представу.
2. Наставници, у сарадњи са ученицима, договарају се о томе који ће ученици 3. и 4. разреда учествовати у представи и упознају ученике са улогама и задацима – глави задаци су израда лутки и глума у представи.

За ученике шестог разреда

1. Наставници у сарадњи са ученицима одређују ученике 6. разреда који ће снимати трејлер.
2. Ученици пишу план снимања трејлера помоћу програма *Movie Maker*.
3. Наставници у сарадњи са ученицима, одређују ученике 6. разреда који ће израдити промотивне плакате за представу.
4. Ученици прелиставају идеје за израду плаката уз подршку наставнице ликовне културе.

ГЛАВНЕ АКТИВНОСТИ

Ученици трећег и четвртог разреда

1. Ученици 3. и 4. разреда израђују лутке тако што учествују у радионичарском раду у школи и код куће, уз инструкције које наставник прослеђује родитељима и ученицима.
2. Ученици увежбавају сценарио за спровођење представе који су претходно осмислили наставници, комбиновано код куће и у школи.
3. Ученици снимају делове представе на различитим локацијама (код куће, на отвореном и сл.) и уз помоћ наставника састављају јединствени видео користећи програм *Movie Maker*.

Ученици шестог разреда

1. Ученици израђују и монтирају трејлер на основу снимљене целе представе, уз подршку наставника, у програму *Movie Maker*.
2. Ученици, такође уз помоћ наставника, израђују промотивне плакате за снимљену представу.
3. Јединствен видео, трејлер и промотивни плакати постављају се на сајт и друштвене мреже школе (*Facebook*, *YouTube*).

ЗАВРШНА АКТИВНОСТ

1. Сви ученици који су учествовали у припреми представе и изради промотивних материјала састају се на платформи *Zoom* како би разменили искуства о оствареној сарадњи и постигнутим резултатима, уз подршку наставника. Нека од питања су: *Шта је све потребно да би се припремила једна представа? С ким сте све сарађивали? Како је текла сарадња? Да ли сте наилазили на неке изазове током припреме представе и које? Како сте их превазишли? Колико је заједнички рад био значајан за постизање циља?*

ОШ „Иван Вушовић” из Ражња

Пример добре праксе

„Друг месеца”, ваннаставна активност

КОМПЕТЕНЦИЈЕ ЗА ДЕМОКРАТСКУ КУЛТУРУ КОЈЕ СЕ ПОДСТИЧУ:

- Емпатија
- Знање и критичко
разумевање себе

АУТОРИ:

- **Милена Марковић,**
педагог
- **Јелена Жикић,**
наставник разредне наставе
- **Анета Петровић,**
наставник информатике и математике
- **Дарко Христов,**
психолог

КОРИШЋЕНЕ ОНЛАЈН ПЛАТФОРМЕ, АЛАТИ И ДРУГИ МАТЕРИЈАЛИ

1. Платформа *Microsoft Teams (Forms)*
2. *Google Sheets*
3. ППТ презентација

Кратак опис примера

Активност обухвата избор анонимног избора ученика из одељења који, према мишљењу ученика, највише заслужује да понесе титулу „Друг месеца“. Друг месеца је неко ко има развијену компетенцију емпатије, чијом применом доприноси неговању позитивне атмосфере у школи. Ученицима се пре избора представљају ситуације у којима се анализира примењивост дескриптора који се односе на компетенцију емпатија. Након избора ученика, организује се дискусија о значају емпатије у школи. На крају, ученици из Ученичког парламента припремају видео-презентацију. Циљ те активности је да се код ученика развија компетенција емпатија и да се на основу рефлексije о различитим ситуацијама у којима се она може примењивати ученици критички односе према сопственом деловању и тиме унапређују знање о себи.

Опис корака за спровођење

ПРИПРЕМНЕ АКТИВНОСТИ

1. Психолошко-педагошка служба школе припрема опис ситуација које ће се користити за рефлексiju ученика о сопственом деловању. Пожељно је користити постојеће ситуације у школи, на пример:
 - Један груи збој болесџи чесџо изосџаје са насџаве. Када је у школи, ученици не обрађају љажњу на њеџа, збој чеџа је сџално усамљен. Најсрећнији је када је на насџави ликовне кулџуре јер воли да црџа. Како џи реаџујеш на џо?
 - Две сесџре су се скоро доселиле са џородицом у месџо и нове су у школи. Иако џохађају различџте разреде, сџално су заједно и ни са ким груџим се не друже. Друџи ученици кажу да имају малих џоџешкођа са коришћењем језика на којем се одржава насџава. Како џи реаџујеш на џо?
2. Психолошко-педагошка служба школе припрема упитник о избору Друга месеца и поставља га на платформу *Microsoft Teams*. Упитник садржи поље за уношење имена друга или другарице за које сматрају да имају развијену компетенцију емпатија, поље за навођење препознатих особина, односно поље за образложење зашто су одабрали баш тог друга/другарицу. Име и презиме ученика бира се из падајућег менија, где се налазе имена свих ученика. Питања за избор:
 - Изабери име ученика (или ученице) из одељења који џо џеби заслужује да буде груџи (или груџарица) месеца (навесџи име месеца).
 - Зашџо си изабрао/изабрала баш њеџа (њу)? По којим се особинама издвоџио (издвоџила) као груџи месеца? Наџиџи џе особине.
3. Прослеђивање упитника са инструкцијама за спровођење активности учитељима и одељењским старешинама.

ГЛАВНЕ АКТИВНОСТИ

1. Наставници са ученицима покрећу тему о реаговашу у одређеним ситуацијама на платформи *Microsoft Teams* на каналу за час одељењског старешине (ЧОС) (око 30 мин).
 2. Након дискусије, ученицима се на платформи *Microsoft Teams* доставља линк ка упитнику, где могу да изаберу име друга/другарице месеца и да наведу особине због којих су одабрали баш њега/њу.
 3. Име ученика, заједно са списком особина, разредни старешина доставља стручној служби. Стручна служба, одељењске старешине и наставник информатике у сваком тренутку имају увид у ток и резултате гласања.
 4. Име ученика који је освојио највише гласова објављује се на каналу Ученичког парламента на платформи *Microsoft Teams*.
 5. Сваки разредни старешина на часу ЧОС-а путем платформе *Microsoft Teams* организује дискусију о емпатији и модерира дискусију о темама које су представљене у наставку (дискусије се снимају). Током дискусије постављају се следећа питања, односно обрађују следеће теме:
 - Које особине џосеђује особа која је емџаџична? Да ли одабрани груџи месеца има џе особине? (Разредни сџарешина се џре дискусије џриџрема, излисџава особине које одабрани ученик има и џрави џаралелу са дескриџџорима којима се оџисује емџаџија.)
 - Зашџо је емџаџија биџна (са фокусом на развој демокраџских компетенџија)? Да ли џримеђују у свом окружењу емџаџична џонашања и како их џреџознају?
- Напомена:** У дискусији се могу користити и друга питања и теме, што зависи од специфичности одељења и тренутних препрека са којима се ученици суочавају и које треба заједнички да превазиђу уз подршку разредног старешине (нпр. искљученост ученика из сиромашних породица из групе и сл.).
6. Представници Ученичког парламента заједно праве видео-презентацију о активности „Друг месеца“, помоћу програма *Microsoft PowerPoint*. Ова активност захтева да се представници Ученичког парламента договоре о концепту видеа, да поставе фотографије и текст и да укључе кључне и релевантне исечке/ закључке из дискусија које су организоване у (сваком одељењу). Сваки разредни старешина организује дискусију на ЧОС-у. Разредни старешина, због обима материјала, доставља исечке са дискусије, одређеног месеца, једном у току школске године, који ће бити објављени у виду видео-презентације.
 7. Видео-презентацију „Друга месеца“ могуће је током месеца видети на сваком спрату школе (путем телевизора или компјутера), а поставља се и на сајт школе.

ОШ „Јован Јовановић Змај“ из Ђурђева (Жабаљ)

Пример добре праксе

„Моја кућица, моја слободица“, пројектна настава

КОМПЕТЕНЦИЈЕ ЗА ДЕМОКРАТСКУ КУЛТУРУ КОЈЕ СЕ ПОДСТИЧУ:

- Вештине слушања и опажања
- Толеранција према двосмислености

КОРИШЋЕНЕ ОНЛАЈН ПЛАТФОРМЕ, АЛАТИ И ДРУГИ МАТЕРИЈАЛИ

1. Google учионица
2. Google Meet
3. Movie Maker
4. YouTube
5. Viber

АУТОРИ:

- **Љубица Клепић,**
директорка
- **Јулкица Љиљанић,**
наставница разредне наставе
- **Светлана Шовљански,**
наставница разредне наставе
- **Сања Миражић,**
наставница биологије
- **Блаженка Тимко Станковић,**
наставница математике

Кратак опис примера

Ова активност обухвата различите наставне предмете и наставне садржаје: српски језик (Бранко Ћопић „Јежева кућица“), свет око нас („Живимо у насељу“), музичко васпитање (обрада песме „На крај села“), ликовна култура („Позориште сенки“), час одељенског старешине („У туђим ципелама“) и спроводи се са ученицима 1. разреда. Пројектна настава се реализује два дана, подразумева више активности које ученици спровode – анализирају и певају песмице, израђују цртеже кућа, израђују лутке од картона и сцене за представу чији су сценарио наставници израдили, заједно са родитељима снимају делове сценарија који се монтирају у финални видео, који се на крају презентује свим ученицима. Циљ те активности је да ученици унапреде вештине слушања и опажања уз разумевање другачијих гледишта, уз могућност да током спровођења активности увиде како се осећају ликови у представи.

Опис корака за спровођење

ПРИПРЕМНЕ АКТИВНОСТИ

1. Наставници се састају и планирају спровођење активности и поделу улога. Формирају *Google* учионицу за реализацију те активности и обавештавају ученике и њихове родитеље путем *Viber* групе о теми и на који начин ће се она реализовати у оквиру различитих предмета.
2. Ученици путем *Google* учионице добијају линк на коме могу погледати филм „Јежева кућица“ канадске редитељке Еве Цвијановић како би се упознали са темом коју ће обрађивати наредних неколико дана.

ГЛАВНЕ АКТИВНОСТИ

Пројектна настава се реализује два дана, путем е-учионице и *Google* учионице. У наставку су наведене главне активности у оквиру сваког наставног предмета.

Српски језик – Бранко Ћопић „Јежева кућица“

1. Осим књижевног дела „Јежева кућица“ Бранка Ћопића, на часу српског језика се уживо и у *Google* учионици обрађују следећа дела истог аутора: „Славни ловац“, „Лијино писмо“, „Код лијине куће“, „Ноћ“, „Растанак“, „Потјера“, „Вук“, „Медо“, „Дивља свиња“, „Пред јежевом кућом“, „Три галамције“, „Јежев одговор“, „Крај“.
2. На часовима се разговара о прочитаним делима, при чему су обухваћене следеће теме: *Који су главни ликови, њихове особине и како се понашају у дајим ситуацијама? Како би се ученици понашали у тим ситуацијама и шта би променили у понашању главних ликова и зашто?*

Свет око нас – „Живимо у насељу“

1. Тема „Живимо у насељу“ обрађује се тако што се са ученицима разговара о месту у коме живе, како оно изгледа и сл. Састоји се од два

задатак која се реализују путем *Google* учионице. Ученици имају задатак да код куће нацртају а затим поставе у *Google* учионицу: 1) куће некад и сад (нацртати једну кућу) и 2) типске куће нашег краја (нацртати једну кућу)

Час одељенског старешине – „У туђим ципелама“

1. Наставнице припремају сценарио за представу „У туђим ципелама“, у коме је књижевно дело „Јежева кућица“ адаптирано за ученике 1. разреда. Та представа има два краја, један крај који се оригинално појављује у причи „Јежева кућица“ и још један, другачији крај, у коме су се вук, медвед и дивља свиња извинили јежу и сви су наставили да живе срећно у шуми.
2. Наставница представља сценарио представе ученицима путем *Google* учионице.
3. Наставница бира ученике који ће глумити (користећи лутке од картона на штапићу које ученици израђују на часу ликовне културе – описано у наставку).

Музичка култура – „На крај села“

1. На часу музичке културе припрема се музичка пратња за адаптирану представу „Јежева кућица“ тако што ученици са наставником увежбавају певање песама „На крај села жуја кућа“ и „Јежева кућица“.

Ликовна култура – „Позориште сенки“

1. Припрема адаптиране представе се наставља на часу ликовне културе на којем ученици: 1) израђују лутке од картона на штапићу и 2) израђују сцене (онолико кутија колико има сцена на основу сценарија утврђеног на часу одељенског старешине).
2. Израда се реализује и код куће уз подршку родитеља, који добијају инструкције од наставница.

Час одељенског старешине – „У туђим ципелама“

1. Спровођење представе „У туђим ципелама“ – родитељи праве снимке ученика који изговарају своје деониче из сценарија, односно снимају се лутке којима ученици, позајмљују глас“ на сценама које су направљене на часовима ликовне културе.
2. Снимке родитељи шаљу наставницама које их спајају у један видео путем програма *Movie Maker*.
3. Финални видео се приказује свим ученицима у *Google* учионици.

ЗАВРШНА АКТИВНОСТ

1. Након представе, путем *Google Meet*-а се спроводи дискусија на основу следећих питања: *Који крај представе вам се више допао? Зашто? Који крај представе бисте ви волели да видите и зашто? Које су намере главних ликова представе? Шта мислите, како се осећају главни ликови?*

ОШ „Мито Игумановић“ из Косјерића

Пример добре праксе

„Шаљем ти писмо“, сарадња са
допунском школом из иностранства

АУТОРИ:

- **Сања Hundhammer,**
наставник разредне наставе из допунске школе на српском језику из Норвешке
- **Сена Вукотић,**
наставник српског језика и књижевности у ОШ „Мито Игумановић“ из Косјерића и педагошки саветник
- **Ule Hundhammer,**
ваншколски сарадник
- **Филип Вукотић,**
наставник српског језика и књижевности у ОШ „Мито Игумановић“ из Косјерића

КОМПЕТЕНЦИЈЕ ЗА ДЕМОКРАТСКУ КУЛТУРУ КОЈЕ СЕ ПОДСТИЧУ:

- **Језичке, комуникативне и вишејезичке вештине**
- Вештине слушања и опажања
- Отвореност према другим културама, као и другим уверењима, погледима на свет и праксама

Кратак опис примера

Активност се реализује у сарадњи са допунском школом на српском језику из места Ставангер у Норвешкој. Идеја је да се ученици допунске школе из Ставангера и ОШ „Мито Игумановић“ из Косјерића повежу, боље упознају и размене знања о различитим културама и темама које су актуелне у Норвешкој и Србији. Ученици у периоду од шест месеци комуницирају у форми писма, али и путем друштвених мрежа. Ученици се уз подршку наставника друже и шаљу једни другима писане и видео-честитке, поклоне, разгледнице, учествују на онлајн виђањима на платформи *Zoom* и тако сазнају нешто ново о културама у Норвешкој и Србији.

Опис корака за спровођење

ПРИПРЕМНЕ АКТИВНОСТИ

1. Договори о начинима сарадње две школе и планирање активности ученика.
2. Информисање родитеља о акцији и добијање њихове сагласности за учешће у пројекту/активности.
3. Избор ученика из две школе и њихово повезивање у парове за дружење/ дописивање на основу жеља ученика, односно њихових афинитета.

КОРИШЋЕНЕ ОНЛАЈН ПЛАТФОРМЕ, АЛАТИ И ДРУГИ МАТЕРИЈАЛИ

1. *Zoom* платформа
2. *Viber*
3. Друштвене мреже (*Facebook*, *Twitter*)
4. *YouTube*
5. *Filmora video editor*

ГЛАВНЕ АКТИВНОСТИ

1. Наставници пружају подршку ученицима у састављању првог писма на основу којег ће се боље упознати са паром. Тема првог писма је „Хајде да се упознамо“.
2. Размена првих писама ученика двеју школа.
3. Повезивање ученика путем друштвених мрежа и формирање заједничке *Viber* групе.
4. Израда и размена других писама на теме: како је у мојој школи, мој хоби, моја породица. Писма се размењују у периоду од шест месеци.
5. Након периода од шест месеци, одржавање заједничког онлајн састанка свих ученика и наставника на тему рефлексije о дружењу и сазнањима које су стекли ученици у претходном периоду.
6. Након размене писама и онлајн дружења, ученици шаљу једни другима новогодишње честитке и слатке поклончиће.
7. Ученици шаљу једни другима ускршње честитке и слатке поклончиће.
8. Након размене писама и честитки, одржава се тематски онлајн састанак на платформи *Zoom* на тему како би се понашали у замишљеној ситуацији.
9. Снимање и монтирање материјала прикупљених током акције у виду промотивног видеа. Материјал припремају заједно ученици и наставници и он се доставља медијима.
10. Објављивање промотивног филма о заједничкој акцији на доступним медијима (промотивни филм школе објављен је на **YouTube каналу** и порталу **Rasejanje.info**, **PTC Њоршалу** и **Њоршалу ЗУОВ-а**).
11. Прослеђивање промотивног филма осталим српским допунским школама у дијаспори. Приказивање филма и упознавање са акцијом која може послужити као модел за јачање сарадње ученика из Србије и дијаспоре.

ОШ „Мића Станојловић“ из Коцељева

Пример добре праксе

„У свету басни“, тематска недеља, наставна активност

КОМПЕТЕНЦИЈЕ ЗА ДЕМОКРАТСКУ КУЛТУРУ КОЈЕ СЕ ПОДСТИЧУ:

- Вештине слушања и опажања
- Вештине за сарадњу
- Језичке, комуникативне и вишејезичне вештине

АУТОРИ:

- **Весна Ераковић,**
учитељица
- **Загорка Ераковић,**
наставница енглеског језика

КОРИШЋЕНЕ ОНЛАЈН ПЛАТФОРМЕ, АЛАТИ И ДРУГИ МАТЕРИЈАЛИ

1. *Microsoft Teams*
2. *Viber*
3. *Paint*
4. ППТ презентација

Кратак опис примера

Тематска недеља „У свету басни“ део је четворогодишњег пројекта *Басне у књижевности млађих разреда основне школе*. У оквиру тематске недеље обрађује се садржај једанаест басни, које су уско повезане са садржајима наставних предмета 4. разреда, због чега је та активност намењена ученицима 4. разреда. Ученици у истраживачком раду проучавају карактеристике животиња из басни и о њима уче у оквиру различитих наставних предмета. Циљ активности је да се, хоризонталном и вертикалном интеграцијом наставних садржаја, унапреде вештине слушања и опажања ученика путем анализе карактеристика и понашања ликова из басни и да се унапреде вештине за сарадњу и вишејезичне вештине спровођењем различитих активности.

Опис корака за спровођење

ПРИПРЕМНЕ АКТИВНОСТИ

1. Учитељица на платформи *Microsoft Teams* представља ученицима реализацију тематске недеље и објашњава шта она значи и шта ће се у оквиру ње радити. О тематској недељи су обавештени и родитељи.
2. Ученици се према слободном избору деле у шест група према животињи која је предмет истраживања: корњача, зец, лав, бик, вук, јагње.
3. Групе добијају истраживачки задатак за чије решавање користе материјале који су доступни на интернету и информације из уџбеника и књига, школске и градске библиотеке. Истраживачки задаци се заједнички реализују на платформи *Microsoft Teams*, а односе се на прикупљање фотографија животиње, зависно од групе у којој се налазе, и одговарање на питања: Где животиња живи? Како изгледа? Чиме се храни? Које су карактеристике природног окружења у којима живи животиња?
4. Свака група израђује постер са животињом, који треба да садржи слике и записе о карактеристикама животиње. Ученици постер израђују користећи програм *Paint*, *Word* и/или ППТ презентацију. Циљ активности је да се ученици упознају са понашањем тих животиња у природном окружењу, како би се боље разумело њихово понашање у баснама и зашто су одређене карактеристике додељене одређеној животињи.
5. Наставници припремају ППТ презентације на тему „Васпитна улога басни“, „У свету животиња“ и „У свету басни“.

ГЛАВНЕ АКТИВНОСТИ

У оквиру главних активности постоји укупно **пет тематских области** (сваки дан има свој назив), које се обрађују у различитим наставним предметима (уживо или онлајн на платформи *Microsoft Teams*).

1. ЧУДЕСНА МОЋ ПРИРОДЕ

- **Српски језик:** Најлепши стихови и одломци – читање садржаја басни и представљање постера група путем платформе *Microsoft Teams*
- **Математика:** Веза множења и дељења (текстуални задаци са занимљивостима о животињама, јунацима басни)
- **Природа и друштво:** Кретање – где се помиње кретање животиња, њихове карактеристике, миграције итд.

2. У СВЕТУ БАСНИ

- **Математика:** 0 и 1 у операцијама множења и дељења – текстуални задаци – у којима се користе ликови из басни
- **Српски језик:** Сликамо речима – групни рад ученика на садржају басни „Корњача и зец“, „Лав и бик“, „Вук и јагње“
- **Народна традиција:** Гостопримство (обрада дела „Гостољубље“ Ј. Ј. Змаја; „Међу људима свашта бива“ – прича о ружном зајму и лепом враћању) на платформи *Microsoft Teams*

3. ПРИЧАМ ТИ ПРИЧУ

- **Српски језик:** Састављање приче на основу датих речи – стваралачки рад ученика – ученици пишу причу у којој главни ликови имају особине ликова из басни (групни рад) путем платформе *Microsoft Teams*
- **Математика:** 0 и 1 у операцијама множења и дељења – текстуални задаци – ликови из басни су актери задатака
- **Природа и друштво** – Упознајемо природне појаве – електрицитет (Приче о Бенџамину Френклину и Николи Тесли. Тим причама деци су приближени примери електрицитета у природи и указано на то да, осим тога што су ликови у баснама, животиње имају и одређену улогу у животу тих научника, рађању идеја, извођењу експеримената; басне „Лав и миш“, „Коњ и магаре“, „Вук и јагње“)
- **Ликовна култура:** Топле и хладне боје – ликовно представљање садржаја басни топлим и хладним бојама.

4. И РЕЧИ СЕ ДРУЖЕ

- **Српски језик:** Врсте речи – из садржаја басни ученици издвајају и разврставају учене врсте речи (групни рад)
- **Математика:** Множење природних бројева декадном јединицом – текстуални задаци – ликови из басни су актери задатака
- **Енглески језик** – IN THE WORLD OF FABLES, први део; читање кратких прича, учење нових које су у вези са животињама и њиховим особинама које се помињу у кратким причама, путем платформе *Microsoft Teams*.
- **Музичка култура:** С. С. Мокрањац: слушање музике: „Из литургије Св. Јована Златоустог“ – Повезивање стваралаштва Мокрањца, Вука Караџића и Доситеја Обрадовића, истицање значаја музике у животу људи („Цврчак и мрав“)

5. МУДРУЈЕМО

- **Српски језик:** Избор из усмене књижевности (пословице, анегдоте) – анегдота на тему „Вечера се предомислила“ („Лав и бик“); групни рад ученика – свака од група у виду пословица исказује поуке басни учених од 1. до 3. разреда (претходно су се ученици на часовима српског језика подсетили свих басни)
- **Математика:** Множење природних бројева декадне јединицом – текстуални задаци – главни актери задатака су актери из басни
- **Енглески језик** – IN THE WORLD OF FABLES, други део; надовезујући се на претходни час ученици на енглеском језику наводе које особине имају животиње из басни које су читали на часовима српског језика, путем платформе *Microsoft Teams*
- **Час одељењског старешине:** приказ ППТ презентација „Васпитна улога басни“, „У свету животиња“ и „У свету басни“. Након презентације са ученицима се дискутује о следећим темама: *Слушајући басне и анализирајући карактеристике животиња у оквиру различитих предмета, који су ваши главни (групи) закључци? Да су вам намере животиња из басни одмах биле јасне? Како сте открили шта ће животиње урадити? Шта вам се највише, а шта најмање дојало у групном раду?*

ОШ „Михаило Петровић Алас“ из Београда

Пример добре праксе

„Игра Наставник – Ученик“, ваннаставна активност

КОМПЕТЕНЦИЈЕ ЗА ДЕМОКРАТСКУ КУЛТУРУ КОЈЕ СЕ ПОДСТИЧУ:

- Вештине за сарадњу
- Емпатија
- Знање и критичко разумевање себе

АУТОРИ:

- **Љиљана Лазаревић,**
наставница разредне наставе
- **Сузана Дашић,**
наставница српског језика и књижевности
- **Јелена Геић,**
наставница разредне наставе

КОРИШЋЕНЕ ОНЛАЈН ПЛАТФОРМЕ, АЛАТИ И ДРУГИ МАТЕРИЈАЛИ

1. *Google* учионица
2. *Google Meet*
3. *Google* упитник
4. ППТ презентација

Кратак опис примера

У представљеној активности ученици имају улоге и ученика и наставника и спроводе у паровима три различита задатка, од којих се два спроводе онлајн а један уживо. У остваривању тих улога ученици имају подршку наставника. Улогама Ученика и Наставника ученици се боље упознају, али истовремено и уче од својих вршњака. Након спровођења различитих задатка, организује се дискусија са ученицима путем *Google Meet*-а и евалуација активности путем *Google* упитника. Циљ активности је развијање квалитетнијег односа међу ученицима, њихово међусобно упознавање у домену знања, вештина и интересовања које поседују, а са циљем развоја емпатије и грађења сарадничког односа. Ваннаставна активност се, уз прилагођавање садржаја, може реализовати и у оквиру наставних предмета.

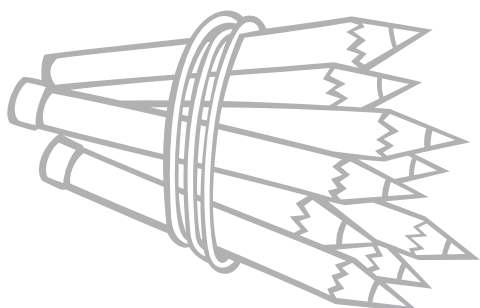
Опис корака за спровођење

ПРИПРЕМНЕ АКТИВНОСТИ

1. Наставници праве цедуљице са именима свих ученика и насумичним извлачењем бирају парове и упознају ученике са улогама Наставник – Ученик. **Напомена:** У наставку опис активности уколико је Наставник написан великим словом, то значи да је у питању ученик који се налази у улози наставника, док ће малим словом у тексту бити написан наставник који је запослен у школи.
2. На часу одељењског старешине, путем *Google Meet*-а, наставници објашњавају ученицима правила и циљ игре и постављају документ на *Google* учионицу који садржи упутство о циљу и правилима игре.
3. Целокупну координацију и подршку ученицима за реализацију задатака (описани у наставку) обезбеђује наставник. Са ученицима који имају улогу Наставника организује се посебан састанак путем *Google Meet*-а, како би се ученицима представио цео процес и да би потпуно савладали предвиђене задатке.

ГЛАВНЕ АКТИВНОСТИ

1. Наставници преносе упутства за спровођење задатака ученицима.
 - **Први задатак** – Наставник треба да помогне Ученику да савлада нека школска знања и задатке, тако што ће се са њим састајати путем *Google Meet*-а. Прво Наставник уз подршку наставника процењује која врста помоћи је потребна Ученику, а затим пита Ученика за његову процену у којој области му је потребна помоћ. У овом делу игре, наставник може и да направи наставни листић са задацима како би евалуирао њихов рад, односно колико је Ученик научио.
 - **Други задатак** – задатак је да Наставник упозна свог Ученика са једном вештином коју он/она поседује и да му покаже како се она ради, како може да је развија итд. То може да буде певање, цртање, нека спортска игра, руковање неким реквизитом, оригами, коришћење неких програма за цртање, монтирање видео материјала и сл. шта год они пожеље и умеју. Овај задатак се реализује уживо.
 - **Трећи задатак** – Наставник путем *Google Meet*-а треба да припреми Ученика за јавни наступ. У јавном наступу, који траје два минута, Ученик треба да презентује себе – породицу, друштво, љубимца, спорт, активности, интересовања итд. путем ППТ презентације. Ученици приказују израђене ППТ презентације путем *Google Meet*-а на часу одељењског старешине.
2. Након спроведених задатака, наставници дискутују са ученицима о утисцима са задатака које су спровели, водећи се следећим питањима: *Како се осећаш у улози Наставника? Како се осећаш када сарађујеш са вршњаком који има улогу Наставника? Да ли је Наставнику било лако да оствари сарадњу са Учеником? Да ли је Ученик савладао задатак? Да ли би ти нешто другачије спровео задатак? Како се осећао твој њар током спровођења задатака?*
3. На крају се спроводи евалуација активности, путем *Google* упитника, који се поставља у *Google* учионици. **Напомена:** Игра може да се настави тако што ће исти парови заменити улоге или се извлаче нови парови Наставник – Ученик.

ОШ „Н. Х. Душан Дугалић“ из Београда

Пример добре праксе

„Радујмо се заједно“, комбиновани час

КОМПЕТЕНЦИЈЕ ЗА ДЕМОКРАТСКУ КУЛТУРУ КОЈЕ СЕ ПОДСТИЧУ:

- Вештине слушања и опажања
- Вештине за сарадњу

АУТОРИ:

- **Бранислава Живановић,**
дефектолог-наставник
- **Љубица Јаношевић,**
дефектолог-наставник
- **Ивана Нововић,**
дефектолог-наставник
- **Јелена Телечки,**
дефектолог-наставник

КОРИШЋЕНЕ ОНЛАЈН ПЛАТФОРМЕ, АЛАТИ И ДРУГИ МАТЕРИЈАЛИ

1. *Viber*
2. Електронска пошта
3. *YouTube*

Кратак опис примера

На овом комбинованом часу из области телесности и математике наставник изводи вежбе за шему тела и социјалну интеракцију у учионици са ученицима, док колеге снимају да би други ученици у реалном времену путем онлајн наставе могли да прате садржај са својим родитељима. Родитељи изводе исте вежбе, чиме се постиже да дете стекне утисак да је са друговима у одељењу. Родитељ добија директна упутства, ученици међусобно посматрају једни друге показујући емоције, чиме се постиже развијање вештине за сарадњу и социјализација ученика који нису на настави у школи, а наставник прати емоционалне реакције деце. По завршетку часа наставник шаље сликовни материјал за даљи рад. На тај начин наставници-дефектолози прилагођавају захтеве произашле из циљева и исхода повезаних са индивидуалним образовним плановима ученика (ИОП 2) у онлајн условима.

Опис корака за спровођење

ПРИПРЕМНЕ АКТИВНОСТИ

1. Наставници-дефектолози припремају музички садржај за час на тему телесности (песме „Глава, рамена, стомак, колена“ и „Супротности“).
2. Наставници-дефектолози припремају сликовни материјал на тему телесности.
3. Наставници-дефектолози припремају техничка средства за снимање часа (телефон).
4. Наставници-дефектолози припремају ученике (они који ће активност реализовати у школи са наставницима) за наступајућу активност, објашњавајући циљ и ток активности.
5. Наставници-дефектолози контактирају са родитељима ученика, односно припремају ученике и родитеље за наступајућу активност (они који ће активност реализовати онлајн).

ГЛАВНЕ АКТИВНОСТИ

1. Наставник у школи, на интерактивној табли, пушта песме „Глава, рамена, стомак, колена“ и „Супротности“, а родитељима шаље линк за дате песме.
2. Наставник објашњава присутним ученицима који ће бити задаци и поставља их у одговарајући положај како би једни друге могли да гледају и прате. Ученицима се показује сликовни материјал који је у складу са текстом одабране песме.
3. Деца изводе активне/пасивне покрете, имитирајући наставника или уз подршку наставника. У складу са тренутним нивоом функционисања ученици слушају, певају, имитирају и самостално изводе песмице и покрете.
4. У реалном времену родитељ путем *Viber*-а прати активност из школе и изводи покрете са својим дететом.
5. Наставници упоредо комуницирају са ученицима и родитељима који наставу прате онлајн и по потреби дају додатна објашњења. Наставник и ученици у школи прате активности и реакције ученика који онлајн прате активност, пружају подршку и активно комуницирају са њима.
6. Колеге наставници све време снимају час, а снимак се накнадно шаље свим родитељима путем електронске поште или *Viber*-а како би могли да самостално раде односно понављају активност са децом.
7. На крају, наставници похваљују све ученике (присутне и оне који су пратили активност онлајн) и њихове родитеље. Одабрани сликовни и радни материјали шаљу се родитељима онлајн како би наставили вежбање у наредном периоду.

ОШ са домом ученика „Добринка Богдановић“ из Стрелца (Бабушница)

Пример добре праксе

**„Чини ми се да мислим!“,
ваннаставна активност**

КОМПЕТЕНЦИЈЕ ЗА ДЕМОКРАТСКУ КУЛТУРУ КОЈЕ СЕ ПОДСТИЧУ:

- Вештине аналитичког и критичког размишљања
- Толеранција према двосмислености
- Аутономне вештине учења

АУТОРИ:

- **Марјан Миланов,**
наставник енглеског језика, координатор
- **Драгана Вујичић,**
наставница руског језика
- **Милош Златановић,**
наставник технике и технологије
- **Владимир Јовановић,**
наставник физике

КОРИШЋЕНЕ ОНЛАЈН ПЛАТФОРМЕ, АЛАТИ И ДРУГИ МАТЕРИЈАЛИ

1. *Google учионица / Microsoft Teams / групе на Messenger-у или Viber-у*
2. *Google Meet*
3. *Zoom платформа*
4. *Padlet*
5. *Текстови за обраду (у наставку)*

Кратак опис примера

У представљеној активности ученици уче да праве разлику између чињеница и мишљења, да критички анализирају дати материјал (новински текст или причу) и да у њему траже чињенице и доказе, насупрот субјективном, личном ставу аутора. Ученици постају свесни значаја сагледавања више перспектива приликом доношења закључка и важности аргументованог доношења одлука. Активност је замишљена као ваннаставна, али се може реализовати на часу грађанског васпитања, на часу одељенског старешине, часовима језика или на неким другим часовима.

Опис корака за спровођење

ПРИПРЕМНЕ АКТИВНОСТИ

1. Наставници припремају дигиталну сарадничку таблу у *Padlet*-у и инструкције за ученике (инструкције представљене у наставку).
2. Наставници припремају текстове на којима ће се радити или траже адекватне текстове из штампе (у наставку је дат предлог текстова који се могу користити).

ГЛАВНЕ АКТИВНОСТИ

1. Наставник уводи ученике у активност инструкцијама које се налазе на онлајн платформи коју већ користе (*Google* учионица, *Microsoft Teams*, групе на друштвеним мрежама). Такође, дели са њима линк до сарадничке табле (*Padlet*) и представља при задатак за ученике - да направе по једну виртуелну белешку, на којој ће написати своје име, и да затим наведу по три чињенице и три мишљења о себи. **Напомена:** Важно је да се чињенице и мишљења наводе без редоследа и без јасног обележавања шта су чињенице а шта мишљења, односно да се наведу тако да све буду у форми „Ја сам...” (уместо, на пример, „Ја мислим да...”).
2. Након што попуне своју белешку, у коментару белешке неког друга треба да означе дате тврдње словима „Ч” за чињенице и „М” за мишљење.

3. Ученици се враћају у платформу и путем чета или видео-позива (*Meet/Zoom/ Teams/Viber*) дискутују о томе на основу чега су изјаве означавали као чињенице или мишљење, да ли је било лако или није, чиме започиње кратка дискусија о значају разликовања чињеница и мишљења.
4. Наставник прати дискусију и модерира је објашњавајући која је разлика између чињенице и мишљења, које су најчешће грешке приликом доношења ваљаних закључака и сл.
5. Наставник користећи опцију *Breakout rooms*, образује групе од по 4–5 ученика у свакој. Свака група добија по један текст о догађају (предлози текстова у прилогу), са задатком да тај текст прочитају и да га затим резимирају у једној реченици. Шта је кључни догађај на основу којег је написан текст? Опционално, текстови се шаљу ученицима у виду задатака у *Google* учионици, који ученици резимирају у виду писаног коментара. **Напомена:** Постоје најмање две верзије текста, испричане из два супротстављена угла. Наставник води рачуна о томе да ученицима равномерно распореди обе верзије текста.
6. Након анализе текстова и по повратку из Соба, представник сваке групе ученика износи закључак своје групе. Ученици, представљајући закључке о једном догађају из две различите перспективе, примећују да им се закључци не подударају и почиње дискусија. Наставник прати дискусију и наводи ученике тако да дођу до закључка да текстови нису исти.
7. Наставник презентује ученицима обе верзије текста путем дељеног екрана или постављајући текстове на платформу, а затим покреће дискусију, постављајући ученицима следећа питања: *По чему се њихови разликују? Која је била ваша реакција на први/други њихови? Која би могла да буде намера аутора првог/другог њихови? Које њихови технике за привлачење пажње су коришћене? Која верзија је тачнија? Које догађаје информације би нам биле корисне да то закључимо?*
8. На крају, наставник скреће пажњу ученицима да медији и маркетиншка индустрија користе многе маркетиншке алате и стратегије да убеди публику да нешто уради, купи, прихвати мишљење или животни стил те да је зато битно критички и аналитички приступати информацијама на које наилазимо.

ТЕКСТОВИ ЗА ОБРАДУ

Јован и Милош су новинари школског листа. Пред нама су њихови извештаји о инциденту који се десио у школском дворишту, за време великог одмора. У прилозима је описан исти догађај, али на два различита начина.

ЈОВАНОВ ТЕКСТ:

НАСИЉЕ ВЛАДА ШКОЛАМА!

Насиља никада није било више у нашим школама. Овога пута насиље је закуцало и на наша врата. То доказује немили инцидент коме сам лично присуствовао, а који се десио на великом одмору.

Мислио сам да су Марко и Александар добри другари. Барем се Александар увек трудио да га таквим сматрају. Али добри другари се не туку! А Александар је данас претукао Марка. Рекло би се из чиста мира! Затекао сам Марка и Александра на поду у летњиковцу. Марко је био сав крвав. Лежао је на поду, без свести. Александар је лежао преко њега. Толико га је јако ударао да га је повредио. Замислите само! А да сте видели Марково лице! Што је најгоре, остали ученици су посматрали са стране и смејали се! Нису ни покушали да их раздвоје. Неки од њих су и навијали. Тешко ми је да поверујем у оно што сам видео, али је заиста недопустиво да се насиље толерише и још подржава на такав начин!

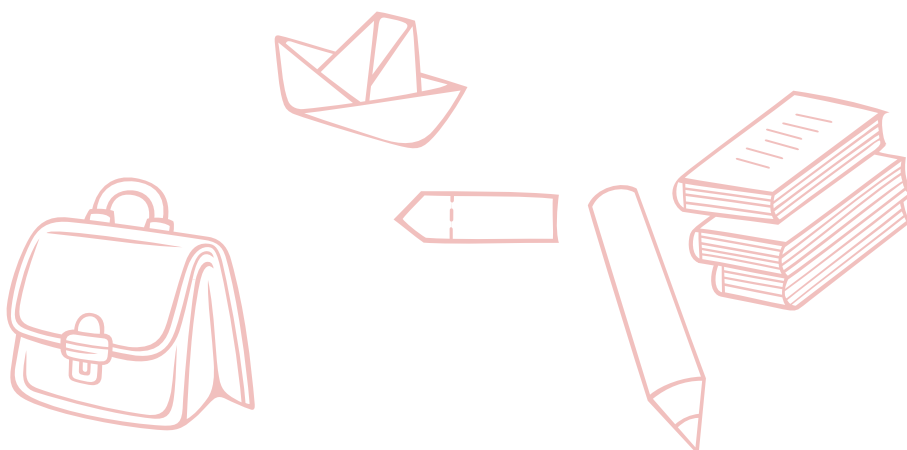
Уместо да за се време ужине одморе, да се друже, они размишљају само о тучи. Стидим се што сам ученик овакве школе. Као да смо у трећем светском рату. Нормалан човек треба да долази са оклопом да би био безбедан.

МИЛОШЕВ ТЕКСТ:

БРЗА ХРАНА!

Да је брза храна штетна, показао је и догађај који се данас десио у школском дворишту. Након што сам чуо да ученици увелико причају о овом догађају, одлучио сам да испитам о чему је реч и да вам то пренесем. Марко и Александар важе за два нераздвојна друга. Ипак, данас су се нашли у необичној ситуацији која је збунила остале ученике.

Након што су купили по парче пице на оближњем киоску, Марко је предложио Александру да се тркају до летњиковца у школском дворишту, где, као што знате, ученици обично ужинају. Марка сви знају као члана атлетског тима и као једног од најбржих ученика, те не чуди што је стигао први. Међутим, таман када је хтео да раширених руку прослави победу, Марко се саплео и пао у тренутку када је Александар стигао до њега. Александар је пао преко њега. Пица коју је Марко држао у руци нашла се на поду, а Марково лице у њој! Када се мало придигао, лице му је било умазано кечапом. Остали ученици су овај догађај испратили смехом и аплаузом, а Александра су навијањем прогласили за победника трке. Неки ученици који су стајали са стране и нису видели сам догађај помислили су да је дошло до туче, па су похрлили да виде ко су актери. Срећом, нико није повређен, али су и Марко и Александар остали гладни. Брза храна је довољно брза и када не трчи!

Зуботехничка школа из Београда

Пример добре праксе

„Учимо заједно знаковни језик“, ваннаставна активност

КОМПЕТЕНЦИЈЕ ЗА ДЕМОКРАТСКУ КУЛТУРУ КОЈЕ СЕ ПОДСТИЧУ:

- Језичке, комуникативне и вишејезичне вештине
- Вештине слушања и опажања
- Емпатија

АУТОРИ:

- **Слађана Неагић**, наставница здравствене неге
- **Чланови пројектног тима „Квалитетно образовање за све“** (директор школе Томислав Алавања, педагог Маја Врачар, психолог Маријана Пеулић, наставници Александра Гуњак, Снежана Благојевић, Марија Николић, Милица Трбојевић, Зорица Шћекић, Весна Петровић)

КОРИШЋЕНЕ ОНЛАЈН ПЛАТФОРМЕ, АЛАТИ И ДРУГИ МАТЕРИЈАЛИ

1. Google учионица
2. Google Meet
3. ППТ презентација
4. YouTube – конкретни видео-материјали:

www.youtube.com/watch?v=x5G4KViU9zU
www.youtube.com/watch?v=gbhq8Rrl_FM
www.youtube.com/watch?v=OWn7JcRHX98
www.youtube.com/watch?v=5hu5dQMsDEE
www.youtube.com/watch?v=o5UmiVHLdIs

Кратак опис примера

Циљ активности је упознавање ученика са знаковним језиком и разумевање ученика са оштећењима слуха. Активношћу се доприноси и унапређивању сензитивности и емпатије ученика за пружање помоћи ученицима са оштећењима слуха у социјализацији и активној партиципацији у друштву. Активност се реализује тако што се ученици упознају са општим карактеристикама знаковног језика и потешкоћама са којима се сусрећу особе са оштећењима слуха у свакодневном животу и у образовном контексту. Затим ученици усвајају основне појмове знаковног језика које могу примењивати у свакодневној комуникацији (поздрављање, представљање, изражавање емоција, основни појмови о породици, појмови из школског контекста итд.).

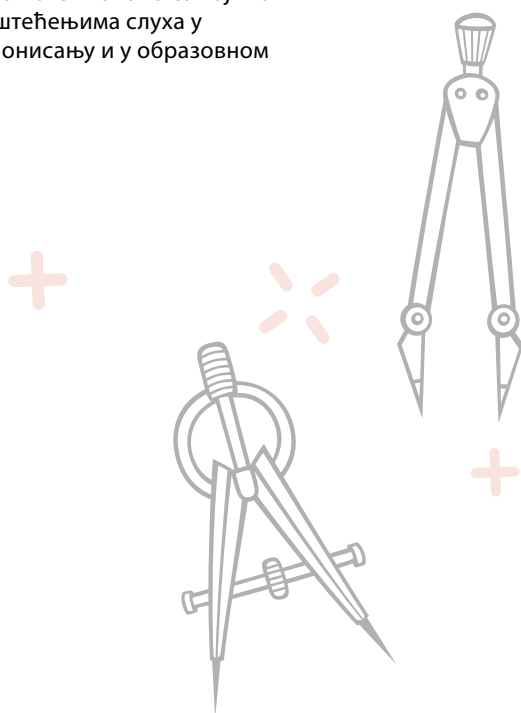
Опис корака за спровођење

ПРИПРЕМНЕ АКТИВНОСТИ

1. Најава активности на сајту школе и у *Google* учионици (наставници претходно праве *Google* учионицу „Знаковни језик“ у оквиру које ће се одржати јавни час).
2. Наставници информишу одељењске старешине о планираној активности, корацима у реализацији, улози ученика и осталим релевантним темама за реализацију активности.
3. Све одељењске старешине бирају три представника одељења који ће учествовати на јавном часу.
4. Наставници припремају ППТ презентацију о знаковном језику (појам и значај знаковног језика, опште информације о знаковном језику, упознавање ученика са потешкоћама са којима се сусрећу особе са оштећењима слуха у свакодневном функционисању и у образовном контексту итд.).

ГЛАВНЕ АКТИВНОСТИ

1. Наставник у *Google* учионици представља претходно припремљену ППТ презентацију о знаковном језику.
2. Наставник пушта видео-материјал на *Youtube*-у у коме се демонстрира коришћење знаковног језика. Гледајући видео-материјал, ученици уче основне појмове знаковног језика које могу да примене у свакодневној комуникацији (представљање, поздрави, породица и родбински односи, емоције, спорт, школа итд.).
3. Ученицима се постављају питања о појмовима који су показани и прати се да ли су научили основне појмове, а затим ученици у паровима међусобно комуницирају користећи основне знаковне појмове.
4. Наставници покрећу дискусију о томе да ли је ученицима било тешко да комуницирају знаковним језиком, да ли су имали прилике и где да виде употребу знаковног језика (нпр. у учионици, приликом емитовања дневника и других емисија), колико познавање знаковног језика може да допринесе бољем разумевању друге особе са којом комуницирају, да ли када комуницирају обраћају пажњу и на гестикулацију особе са којом комуницирају и сл.
5. Евалуација часа – наставници дискутују са ученицима о томе колико им се допао час, шта им се највише а шта најмање допало, шта треба унапредити на часу и које теме би предложили за неки од следећих јавних часова.

Медицинска школа „7. април“ из Новог Сада

Пример добре праксе

„Виртуелна приредба за Дан школе“, ваннаставна активност

КОМПЕТЕНЦИЈЕ ЗА ДЕМОКРАТСКУ КУЛТУРУ КОЈЕ СЕ ПОДСТИЧУ:

- Вештине за сарадњу
- Језичке, комуникативне и вишејезичне вештине

АУТОРИ:

- **Бојана Перић Пркосовачки,**
школски педагог
- **Андријана Араповић,**
наставник стручних предмета, дерматолог
- **Драгана Цветковић,**
наставник стручних предмета
- **Милан Ковачевић,**
наставник историје

КОРИШЋЕНЕ ОНЛАЈН ПЛАТФОРМЕ, АЛАТИ И ДРУГИ МАТЕРИЈАЛИ

1. *Google* учионица
2. *Google Meet*
3. *Viber*
4. *Movavi Video Editor Plus v21.01.1*
5. *VCDC Video Editor v20*
6. *Corel DRAW*
7. *Microsoft Office*
8. *Школски сајт*

Кратак опис примера

Ова активност је осмишљена као „виртуелна емисија или виртуелна приредба“ о школи. Циљ активности је да се оснажи колектив, да се омогући боље упознавање ученика различитих образовних профила, те да се подрже и у новој форми прикажу наставне активности које су се до сада реализовале „уживо“, попут интервјуа са наставницима из школског часописа *Дрво животића*. Један део материјала је „Временска машина“, у којем су приказани наставници из времена када су и сами били ученици школе. Посебно важан део је онај у коме ученици сваког појединачног смера приказују, у својим кабинетима, како спроводе изабране активности на часовима вежби из стручних предмета. У настанку видео-материјала, који је постављен на *школски сајт*, учествовали су тим ученика из Ученичког парламента и наставника, школски психолог и педагози, помоћници директора и директор.

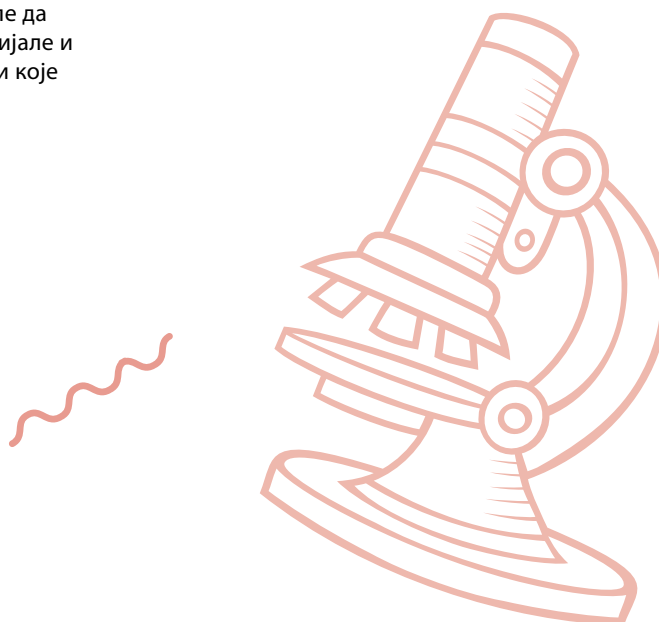
Опис корака за спровођење

ПРИПРЕМНЕ АКТИВНОСТИ

1. Одржавање састанка ауторског тима са циљем дефинисања основних активности и корака у спровођењу (формирање тима, прикупљање материјала, анкетање ученика итд.) те предлози за формирање тима за реализацију активности.
2. Формирање тима за реализацију активности састављеног од школског педагога, три наставника и шест ученика школе из редова Ученичког парламента.
3. Формирање заједничке имејл адресе за прикупљање материјала и *Viber* групе тима за лакшу комуникацију.
4. Узорковање и анкетање ученика школе о садржајима које би волели да виде на виртуелној приредби.
5. Позив наставницима и ученицима школе да путем мејла пошаљу своје видео-материјале и фотографије те описе својих активности које желе да прикажу, у одређеном року.

ГЛАВНЕ АКТИВНОСТИ

1. Одржавање састанака тима за реализацију активности, путем *Google Meet*-а, у којима се поставља структура „виртуелне приредбе“. Структуру видеа школе чиниле су следеће целине:
 - интервју са директором школе;
 - интервју – разговор ауторског тима о настанку и идеји активности;
 - колаж интервјуа са наставницима школе, школским психологом, учеником генерације те ученицима који учествују у реализацији материјала;
 - „Временска машина“ – историјат школе кроз приказ селекције материјала који је прикупљен;
 - активности школе реализоване у претходном периоду;
 - део посвећен прошлородишњим матурантима.
2. Снимање материјала у просторијама и дворишту школе;
3. Прикупљање и селектовање материјала и музике које ће се наћи у видеу.
4. Израда и монтирање материјала путем програма *Movavi Video Editor Plus*, *VCDC Video Editor* и *Corel DRAW*.
5. Постављање финалног видео-материјала на школски сајт на Дан школе, 7. априла 2021. године.

Пожаревачка гимназија

Пример добре праксе

„Певање новогодишњих и божићних песама на страним језицима“, ваннаставна активност

КОМПЕТЕНЦИЈЕ ЗА ДЕМОКРАТСКУ КУЛТУРУ КОЈЕ СЕ ПОДСТИЧУ:

- **Језичке, комуникативне и вишејезичне вештине**
- Отвореност према другим културама као и другим уверењима, погледима на свет и праксама
- Вештине за сарадњу

АУТОРИ:

Стручно веће за стране језике:

- **Данијела Стојановић,**
наставник енглеског језика
- **Наташа Берић,**
наставник енглеског језика
- **Зорица Стојићевић,**
наставник енглеског језика
- **Ивана Јанковић Коцић,**
наставник енглеског језика
- **Јана Јацић,**
наставник енглеског језика
- **Весна Стојковић,**
наставник француског језика
- **Тијана Стевић,**
наставник италијанског језика
- **Елисавета Николаидис Павловић,**
наставник немачког језика

КОРИШЋЕНЕ ОНЛАЈН ПЛАТФОРМЕ, АЛАТИ И ДРУГИ МАТЕРИЈАЛИ

1. Друштвене мреже *Facebook* и *Instagram*
2. *Google Drive*
3. *VSDC free video editor* – програм за уређивање видео-снимака

Кратак опис примера

У питању је активност коју стручно веће за стране језике Пожаревачке гимназије годинама традиционално организује, а то је певање новогодишњих и божићних песама на страним језицима. Активност је 2020. године организована на нешто другачији начин – најпре су на друштвеним мрежама наше школе постављени снимци певања из претходних година као вид мотивације ученика да се пријаве за реализацију активности, а затим су окупљени ученици који су направили снимке певања песама на страном језику по свом избору. Наставници страних језика прикупљају снимке певања, постављају их на заједнички *Google Drive*, а ученици четврте године на основу њих праве јединствен видео, који се касније промовише на друштвеним мрежама школе.

ГЛАВНЕ АКТИВНОСТИ

1. Ученици снимају своје делове песама на енглеском и шпанском језику (у организацији су учествовали сви наставници страних језика, али су се песме певале на та два језика)
2. Ученици шаљу снимке својим наставницима страних језика
3. Постављање свих снимака на *Google Drive*
4. Едитовање, спајање снимака у финални видео од стране ученика четврте године.
5. Објављивање снимка (постављен у два дела – **1** и **2**) на друштвеним мрежама школе

Опис корака за спровођење

ПРИПРЕМНЕ АКТИВНОСТИ

1. Постављање објава на друштвеним мрежама са циљем мотивације ученика да се пријаве својим наставницима страних језика (енглески, француски, италијански, немачки језик) поводом организације новогодишњих и божићних песама. Школа је користила снимке певања из претходних година.
2. Формирање тима ученика који учествују у активности, укључујући ученике који ће монтирати финални видео.
3. Постизање договора о подели песама у оквиру тима.

Политехничка школа из Суботице

Пример добре праксе

„Превенција дигиталног насиља“, ваннаставна активност

КОМПЕТЕНЦИЈЕ ЗА ДЕМОКРАТСКУ КУЛТУРУ КОЈЕ СЕ ПОДСТИЧУ:

- Вештине за решавање сукоба
- Вештине за сарадњу
- Емпатија

АУТОРИ:

- **Наталија Трбовић Тољагић**,
педагошки саветник,
наставница српског језика и књижевности
- **Александра Радуловић Зеленика**,
психолог
- **Лигија Влчек**,
наставница биологије
- **Ирина Јурић**,
наставница енглеског језика

КОРИШЋЕНЕ ОНЛАЈН ПЛАТФОРМЕ, АЛАТИ И ДРУГИ МАТЕРИЈАЛИ

1. Google учионица
2. ППТ презентација
3. Приручник „**Дигитално насиље –
превенција и реаговање**“
4. Приручник „**Tagged**“

Кратак опис примера

Осим тога што нам пружа бројне могућности за учење и развој, савремена технологија нас излаже и бројним изазовима када су у питању нови облици насиља који настају њеном злоупотребом. Због тога, у оквиру ове активности, наставнице чланице школског Тима за заштиту ученика од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања спроводе четири интерактивне радионице током четири дана на тему превенције дигиталног насиља, које потом ученици хоризонтално преносе ка осталим вршњацима из одељења уживо и онлајн на часовима одељењског старешине. Циљеви активности су промовисање толеранције, емпатије, поштовања различитости, развијања сарадње и оснаживање за ненасилно решавање конфликта.

Опис корака за спровођење

ПРИПРЕМНЕ АКТИВНОСТИ

1. Одржавање састанка наставница и договор о теми радионица (ради се у пару, „свако са сваким“ како би и наставнице унапредиле своје компетенције). Теме радионица су:
 - Дигитално доба;
 - Безбедно понашање на интернету;
 - Облици дигиталног насиља;
 - Оруђа дигиталног насиља;
 - Превенција дигиталног насиља;
 - Реаговање на дигитално насиље.
2. Сакупљање материјала и прављење ППТ презентације на основу стручне литературе (видети у одељку *Коришћени онлајн алати и друштва медија*).
3. Позивање ученика, представника одељења да учествују у радионицама (по двоје ученика из сваког разреда и одељења).
4. Формирање *Google* учионице „Превенција дигиталног насиља“, постављање материјала и прикључивање ученика.

ГЛАВНЕ АКТИВНОСТИ (РЕАЛИЗАЦИЈА РАДИОНИЦА)

1. Ученици приступају *Google* учионици „Превенција дигиталног насиља“ у којој су постављени материјали.
2. Водитељке обука реализују укупно четири интерактивне радионице, за сваки разред по једну, које трају по четири сата (са паузама) и укључују следеће целине:
 - наставник представља/презентује припремљени материјал;
 - дискусија о следећим темама: *Дигитална медијска писменост; Налажење и идентификовање прихватљивог садржаја; Позитивно понашање на интернету; Не дозволиће да вас преваре* и другим темама које се појаве током дискусије;
 - пројекција кратког филма – *Сајбер насиље* (аутор Друга економска школа);
 - извођење закључака;
 - давање упутства за ученике за реализацију вршњачке едукације;
 - евалуација радионице.
3. Спровођење вршњачке едукације – одржавање хоризонталних радионица за ученике свих разреда и одељења – уживо, у просторијама школе, и онлајн на часовима одељењског старешине путем *Google* учионице, уз присуство одељењског старешине, помоћу припремљеног материјала са обука.

Пољопривредно-хемијска школа „Др Ђорђе Радић“ из Краљева

Пример добре праксе

„Волонтеризам у оквиру елементарних непогода и катастрофа“, час одељењске заједнице, активност у локалној заједници

КОМПЕТЕНЦИЈЕ ЗА ДЕМОКРАТСКУ КУЛТУРУ КОЈЕ СЕ ПОСТИЧУ:

- Емпатија
- Вештине за сарадњу
- Грађански дух

АУТОРИ:

- **Александра Јованкин Алексић**,
педагошкиња
- **Марсела Ексенази Милутиновић**,
педагошкиња

КОРИШЋЕНЕ ОНЛАЈН ПЛАТФОРМЕ, АЛАТИ И ДРУГИ МАТЕРИЈАЛИ

1. Платформа *Zoom*
2. *Mentimeter*
3. *Google* упитник
4. ППТ презентација
5. Филм „Пружање прве помоћи: волонтери Црвеног крста“
<https://www.youtube.com/watch?v=BOYubR33Uhw&t=12s>

Кратак опис примера

Тема „Волонтеризам у оквиру елементарних непогода и катастрофа“ осмишљена је као час одељењске заједнице који се реализује у сарадњи са локалном заједницом и удружењима Црвени крст, „Феномена“ и Одељењем за послове цивилне заштите града Краљева. Ученици се на онлајн часу одељењске заједнице, користећи дигиталне алате, упознају са врстама елементарних непогода и дискутују у групама о својим искуствима и проценама ризика у ситуацијама поплава, земљотреса и пандемије ковида 19. Упознају се са темом активизма младих и волонтирања. Вршњачки едукатори школе, који су и волонтери Црвеног крста, представљају своја искуства, са нагласком на волонтирање током пандемије. На крају, ученицима се пружа прилика да одаберу неку врсту волонтирања која одговара њиховим интересовањима и потребама локалне заједнице.

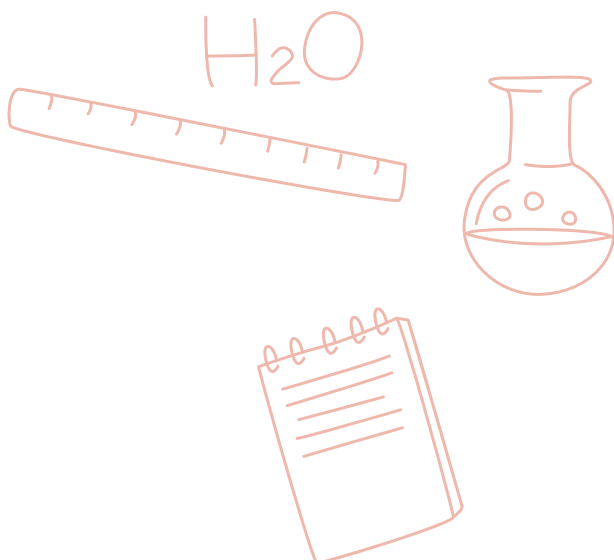
Опис корака за спровођење

ПРИПРЕМНЕ АКТИВНОСТИ

1. Наставници и стручне сараднице припремају ученике за коришћење платформе *Zoom*.
2. На часовима који претходе организацији ове активности (област хемија и заштита животне средине или ЧОС) ученици обрађују тему елементарних непогода и климатских промена.
3. Предметни наставници припремају питања за анализу елементарних непогода и катастрофа.
4. Наставници и стручне сараднице припремају онлајн упитник који ће бити постављен у апликацији *Mentimeter* на тему елементарних непогода и катастрофа.
5. Стручне сараднице припремају *Google* упитник о интересовању за волонтерске активности.
6. Стручне сараднице припремају ученике вршњачке едукаторе за представљање свог рада и искустава у волонтирању путем платформе *Zoom*.

ГЛАВНЕ АКТИВНОСТИ

1. Наставници на часу одељењске заједнице путем платформе *Zoom* и ППТ презентације подсећају ученике на основне елементарне непогоде и катастрофе.
2. Наставници распоређују ученике у групе користећи опцију *Breakout rooms* на платформи *Zoom*. Ученици у групама према унапред задатим питањима анализирају неку од одабраних катастрофа карактеристичну за локалну средину (поплава, земљотрес, епидемија ковид 19). Ученици спроводе анализу према следећим питањима:
 - Која катастрофа је у питању (пожељно је да пример буде из Србије, али можеће користити и било који на планети)?
 - Колико је била распрострањена (у насељу, цео град/мешто, регион, држава, више држава)?
 - Које институције и службе су реаговале?
 - Колико је била адекватна реакција према твојој процени?
 - Да ли је катастрофа могла бити спречена или барем умањена?
 - Где је узрок катастрофе (у природи, у људском фактору или комбиновано)?
 - Шта је за тебе ванредна ситуација?
 - Како си се осећао/ла?
 - Шта ти је било најтеже?
 - Како си се снашао/ла? Од кога је дошла помоћ?
 - Да ли си имао/ла довољно информација и од кога си их добијао/ла?
 - Шта ти је највише недостављало и шта мислиш да би ти олакшало ванредну ситуацију?
3. Ученици се враћају у основну групу и разговарају о својим искуствима, проценама ризика у ситуацијама поплава, земљотреса и пандемије ковида 19, последицама тих појава и о томе на који начин они могу да допринесу смањењу последица.

4. Наставници покрећу упитник у апликацији *Mentimeter*, док ученици одговарају на постављена питања. Нека од питања (са понуђеним одговорима) у упитнику су:

- Да ли мислиш да су млади обучени да делују у ванредним ситуацијама?

Да. Не. Не знам.

- Колико си сагласан/на са следећим тврдњама на скали од 1 до 5, при чему 1 значи уопште нисам сагласан/на до 5 потпуно сам сагласан/на?

– Млади су спремни да учествују у управљању кризама.

– Млади знају како да организовано волонтирају током криза.

– Млади су мотивисани и осећају одговорност да помогну заједници у управљању кризама.

5. Након дела који је посвећен елементарним непогодама и катастрофама, стручне сараднице представљају ППТ презентацију на тему волонтеризма међу младима. Презентацијом се представљају следеће области: волонтеризам као основа активизма; омладински активизам; активно учествовање младих у доношењу одлука; резултати истраживања Кровне организације младих Србије о волонтирању и обучености младих да делују у ванредним ситуацијама; искуства ученика у волонтирању; волонтирање током пандемије ковида 19.

6. Представљање искустава младих волонтера Црвеног крста који су и ученици школе, посебно у волонтирању током пандемије ковида 19.
7. Води се дискусија о искуствима и потребама за волонтирањем коју модерирају стручне сараднице.
8. Након дискусије, ученици попуњавају онлајн упитник о интересовању за волонтерске активности.
9. На крају се пушта филм „Пружање прве помоћи: волонтери Црвеног крста“.
10. Најава наредних активности: уживо вежба и демонстрација представника Одељења за послове цивилне заштите о понашању у случајевима елементарних непогода.

Средња стручна школа „4. јули“ из Врбаса

Пример добре праксе

„ГМО – предност или мана“, пројектна настава

КОМПЕТЕНЦИЈЕ ЗА ДЕМОКРАТСКУ КУЛТУРУ КОЈЕ СЕ ПОДСТИЧУ:

- Вештине аналитичког и критичког размишљања
- Вештине за сарадњу

АУТОРИ:

- **Ивана Кртолица,**
наставник биологије
- **Љиљана Мартиновић,**
наставник саобраћајне групе предмета
- **Ивана Котлаја Николић,**
психолог
- **Мартина Дувњак,**
наставник информатике
- **Габријела Јовићевић,**
колски библиотекар

КОРИШЋЕНЕ ОНЛАЈН ПЛАТФОРМЕ, АЛАТИ И ДРУГИ МАТЕРИЈАЛИ

1. Zoom платформа
2. Google учионица
3. Google Meet
4. ППТ презентација
5. Програм Genially

Кратак опис примера

Радионица која се реализује за ученике првих разреда у оквиру пројектне наставе подразумева развијање дигиталне компетенције и компетенција за демократску културу и стицање знања из наставног предмета биологија. Идеја активности је да се подстичу вештине аналитичког и критичког размишљања ученика о темама ГМО и генетског инжењеринга, спровођењем истраживања о тим темама путем интервјуа, анкете, односно истраживања литературе. Радионица подразумева припремне и главне активности и рад ученика у групама, чиме се подстиче унапређивање вештине за сарадњу. Као резултат тих активности настају електронске новине са темом ГМО и генетског инжењеринга.

Опис корака за спровођење

ПРИПРЕМНЕ АКТИВНОСТИ

1. Након уводних часова наставног предмета биологија (организују се путем *Google* учионице), на којима се говори о важности истраживања, начинима спровођења истраживања и научном раду, ученици се упознају са задатком и инструкцијама, да истраже један од горућих проблема савременог света – безбедност хране и ГМО. Предметни наставник упућује ученике на препоручену литературу (уџбеник, школска библиотека, интернет итд.).
2. Ученици се распоређују у три групе и добијају различите задатке. За спровођење поменутих активности ученици имају рок од две недеље.
 - **Прва група** има задатак да путем интернета истражи које су предности генетски модификоване хране и шта научници желе да постигну применом генетског инжењеринга.
 - **Друга група** има задатак да истражи која врста хране и који произвођачи користе ГМО у својим производима. На основу добијених података ученици спроводе анкету коју ће попунити ученици првог разреда. Анкета садржи питања попут: Да ли увек читате декларације на производима? Да ли знате шта значе ознаке на декларацијама? Колико често купујете Х чоколадице? Колико често купујете Х млеко? Колико често купујете Х овог произвођача? итд. (Х је назив производа за који су ученици пронашли да садржи ГМО).
 - **Трећа група** има задатак да путем имејла контактира са стручном особом из локалне заједнице и да уради интервју путем платформе *Zoom* о примени генетског инжењеринга и ГМО, о томе које су предности и мане ГМО и шта можемо очекивати у будућности.

ГЛАВНЕ АКТИВНОСТИ

1. Предметни наставник организује окупљање све три групе на платформи *Zoom*, где ће представници група презентовати свој рад и оно што су сазнали о задатој теми, али и изазове са којима су се суочавали током реализације задатака.
2. Након презентованих задатака ученици настављају рад у две нове групе.
 - **Прва група** обрађује податке који су добијени анкетом коју је друга група спровела. Подршку у обради тих података ученицима пружају наставници математике и информатике.
 - **Друга група** прави електронске новине на основу свих урађених задатака са следећим садржајем – шта је ГМО, шта је генетски инжењеринг, који су производи који се продају у Србији настали коришћењем ГМО, какви су ставови ученика првог разреда, интервју са стручњаком и сл. Подршку у прављењу електронских новина ученицима пружа наставница информатике (програм *Genially*).
3. Електронске новине се постављају у *Google* учионицу, ученици садржај електронских новина презентују путем *Google Meet*-а, са посебним фокусом на резултате истраживања, а након представљања следи дискусија о истраживачким резултатима.
4. Електронске новине се постављају и у *Google* учионицу школске библиотеке у виду презентације.

Техничка школа „23. мај“ из Панчева

Пример добре праксе

„Рециклажа комуналног отпада – мењај свест, спаси свет“, наставна активност

КОМПЕТЕНЦИЈЕ ЗА ДЕМОКРАТСКУ КУЛТУРУ КОЈЕ СЕ ПОДСТИЧУ:

- Аутономне вештине учења
- Знање и критичко разумевање света
- Вештине за сарадњу

АУТОРИ:

- **Љиљана Ђуретановић,**
наставник математике
- **Вукица Станојевић Момчиловић,**
наставник прехранбене групе предмета
- **Наташа Зечевић,**
наставник математике
- **Зорица Прпа,**
психолошкиња

КОРИШЋЕНЕ ОНЛАЈН ПЛАТФОРМЕ, АЛАТИ И ДРУГИ МАТЕРИЈАЛИ

1. *Google* учионица
2. *Google* табела
3. Платформа *Zoom*
4. ППТ презентација

Кратак опис примера

Ученици четвртог разреда, образовног профила техничар за заштиту животне средине, истражују тему рециклирања користећи аутономне вештине учења. Ученици седам дана прикупљају и разврставају комунални отпад, одвајајући папир, лименке и ПЕТ амбалажу и мере масу сваког разврстаног отпада. Добијене резултате сваки ученик самостално уноси у *Google* табелу и истражује на интернету откупну цену сваког од тих рециклабилних материјала. Сваки ученик рачуна недељну масу комуналног на нивоу одељења, школе и града Панчева, зараду за сваки рециклабилни материјал посебно и укупну зараду. Након индивидуалног рада ученици се деле у групе и праве ППТ презентације о једном рециклабилном материјалу, а након презентовања добијених резултата организује се дискусија.

Опис корака за спровођење

ПРИПРЕМНЕ АКТИВНОСТИ

1. Ауторски тим обавештава ученике четвртог разреда образовног профила техничар за заштиту животне средине о планираној активности и њеним циљевима. Активност се реализује у *Google* учионици.
2. Ауторски тим припрема онлајн табеле (*Google* табеле које се постављају се у *Google* учионици) у коју ће ученици уносити податке о тежини рециклабилног отпада који прикупљају и деле ове табеле са свим ученицима.
3. Наставници упознају ученике са инструкцијама за спровођење индивидуалних активности – ученици седам дана прикупљају рециклабилни отпад и уносе њихову тежину у унапред направљену *Google* табелу. Након индивидуалних активности, ученици се деле у три групе према слободном избору и према три групе рециклабилног отпада (папир, лименке, ПЕТ амбалажа).

ГЛАВНЕ АКТИВНОСТИ

1. Током недељу дана сваки ученик разврстава и мери разврстани отпад (папир, лименке, ПЕТ амбалажу) који налази код куће, у школи или на неком другом месту.
2. Добијене податке сваки ученик уноси у претходно припремљену *Google* табелу.
3. Ученици самостално, истражујући сајтове релевантних организација и институција долазе до податка о откупној цени сваке врсте рециклабилног отпада. Затим рачунају просечну недељну и годишњу „зараду“ за сваки рециклабилни материјал, на нивоу одељења, школе и града Панчева (град и околна насељена места).
4. У *Google* учионици се организује да сви ученици (3 минута по ученику) представе добијене податке, а затим ауторски тим покреће дискусију о томе да ли се добијени подаци разликују између група рециклабилног отпада, који су били извори информација о ценама рециклабилног отпада, да ли је било разлике у ценама, да ли им је било тешко да прикупе отпад и сл.
5. Наставници распоређују ученике у три групе (слободним избором, према три групе рециклабилног отпада – папир, лименке, ПЕТ амбалажа). Свака група прави ППТ презентацију о једној врсти рециклабилног отпада користећи досадашње стечено знање (знање из предмета који се похађају у 3. разреду – прерада и одлагање комуналног отпада и аутоматска обрада података) и користећи информације које су пронашли на интернету.

Напомена: Ученици у својим презентацијама треба да одговоре на питања као што су физичка и хемијска својства рециклабилног отпада, како се одлаже, рециклира и поново употребљава и сл. Презентација садржи и статистички обрађене податке и графички приказ – хистограм и/или пита-графикон, које ученици праве на основу података које су добили прикупљањем рециклабилног отпада и рачунањем његове цене.

6. Свака група бира једног представника који презентује групни рад (ППТ презентацију) путем платформе *Zoom* осталим ученицима.
7. Након презентације следи дискусија о важности рециклирања, постојању различитих механизма за поновно коришћење рециклабилног отпада, уз осврт на коришћење поузданих извора података приликом разговора о овој теми и аргументовану дискусију на основу знања које ученици стичу током школовања.

Техничка школа из Аде

Пример добре праксе

„Укуси наше школе“, ваннаставна активност

КОМПЕТЕНЦИЈЕ ЗА ДЕМОКРАТСКУ КУЛТУРУ КОЈЕ СЕ ПОДСТИЧУ:

- Вештине за сарадњу
- Вредновање културне разноликости

АУТОРИ:

- **Мерима Месарош,**
школски психолог
- **Наталија Гаврић Угарак,**
наставник српског језика и књижевности и
српског као нематерњег језика
- **Моника Јозо,**
наставник мађарског језика,
школска библиотекарка

КОРИШЋЕНЕ ОНЛАЈН ПЛАТФОРМЕ, АЛАТИ И ДРУГИ МАТЕРИЈАЛИ

1. *Google* учионица
2. *Messenger*
3. *Facebook* страница школе
4. Веб-страница школе

Кратак опис примера

У оквиру програма *Афирмација мултикултуралности*¹¹ организоване су активности којима се постижу развој компетенција за демократску културу, вештине за сарадњу и вредновање културне разноликости. Ради развоја тих компетенција ученици уз подршку ауторског тима израђују збирку традиционалних рецепата српске и мађарске кухиње, односно учествују у активностима прикупљања рецепата, припреме јела и дискусији о културним разликама. Онлајн кувар на српском и мађарском језику, који представља збирку свих рецепата, један је од продуката ове активности.

Опис корака за спровођење

ПРИПРЕМНЕ АКТИВНОСТИ

1. Одељењске старешине представљају ученицима планирану активност и позивају ученике да се укључе. Активност је осмишљена као ваннаставна активност у којој је предвиђено да учествују по четири ученика из сваког одељења.
2. Ученици који учествују у тој активности окупљају се у *Google* учионици коју је ауторски тим направио за потребе спровођења активности.
3. Аутори активности распоређују ученике у тимове од по четворо ученика који представљају своје одељење, и то тако да по двоје ученика из сваког одељења спрема неко традиционално јело српске/мађарске кухиње код куће, док друго двоје ученика из сваког одељења скупља разноврсне традиционалне породичне рецепте српске/мађарске кухиње. Ученици у групама сарађују у спровођењу тих задатака.

ГЛАВНЕ АКТИВНОСТИ

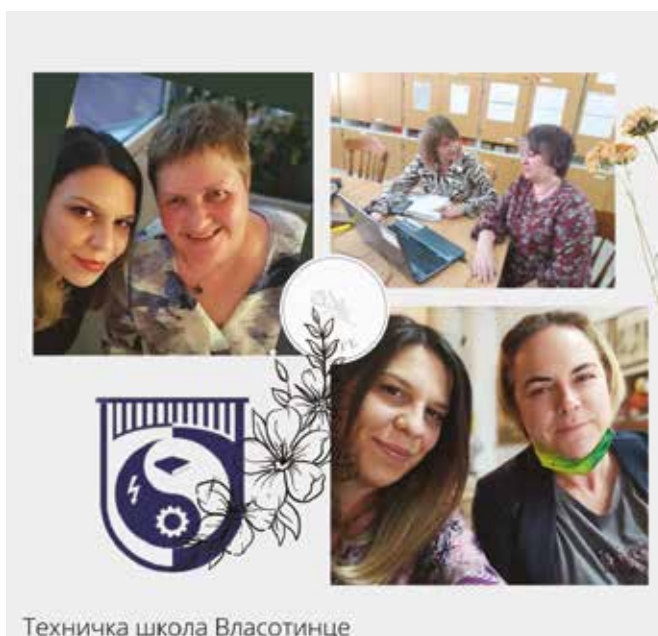
1. Ученици прикупљају рецепте мађарске и српске традиционалне кухиње и деле их са својим вршњацима из тима. У тиму, путем *Google* учионице или *Messenger*-а, ученици се договарају која јела из те две културе ће други пар из групе припремати код куће. Када се договоре, ученици састављају списак намирница које су потребне за припрему јела и предају га одељењским старешинама, које га прослеђују ауторима активности, са циљем да школа набави намирнице за припрему јела. Купљене намирнице се прослеђују ученицима на кућну адресу.
2. Ученици код куће, уз помоћ старијих укућана, припремају традиционално јело обе културе и цео процес спремања документују колажем фотографија које ће бити саставни део кувара.
3. Ученици у одељењским групама бирају фотографије које ће приложити уз рецепте и прослеђују их ауторском тиму.
4. Ауторски тим у сарадњи са ученицима прави онлајн кувар са фотографијама које су ученици направили током припремања јела код куће (кувар је могуће и штампати). Кувар који је припремљен на српском и мађарском језику поставља се у *Google* учионицу, на *Facebook*-у и веб-страници школе и у **крајком филму** Мултимедијалне секције.
5. На часу одељењског старешине у *Google* учионици ученици се окупљају и дискутују о припремљеном кувару. Нека од питања за дискусију су: *Да ли се разликују традиционална јела из мађарске и српске културе? Да ли се и у којој мери традиционална кухиња мења временом? Који су разлози за то?*

¹¹ Програм школа спроводи уз подршку Покрајинског секретаријата за образовање, прописе, управу и националне мањине – националне заједнице.

Техничка школа из Власотинца

Пример добре праксе

„Онлајн размена ученика“, ваннаставна активност

Техничка школа Власотинце

КОМПЕТЕНЦИЈЕ ЗА ДЕМОКРАТСКУ КУЛТУРУ КОЈЕ СЕ ПОДСТИЧУ:

- Вештине за сарадњу
- Језичке, комуникативне и вишејезичне вештине

АУТОРИ:

- **Јасмина Ћорђевић,**
наставница економске групе предмета
- **Александра Стаменковић,**
наставница енглеског језика

КОРИШЋЕНЕ ОНЛАЈН ПЛАТФОРМЕ, АЛАТИ И ДРУГИ МАТЕРИЈАЛИ

1. Платформа *Zoom*
2. *Movie Maker*

Кратак опис примера

У оквиру планирања развоја компетенција за демократску културу Техничка школа из Власотинца организовала је онлајн размену између ученика њихове школе и ученика из школе у Немачкој (школа „Hugo Eckener“ из Фридрихшафена у Немачкој). Циљ активности је да се унапреде језичке компетенције и вештине за сарадњу ученика и да се боље разумеју сличности и разлике у начину живота младих из две државе. Тема ове размене је „Ученички живот у Србији и Немачкој“. Ученици из Србије и Немачке праве кратке видео-записе којима представљају своју културу и имају прилику да на енглеском разговарају о образовању у две земље и начинима на које проводе време у школи и ван ње.

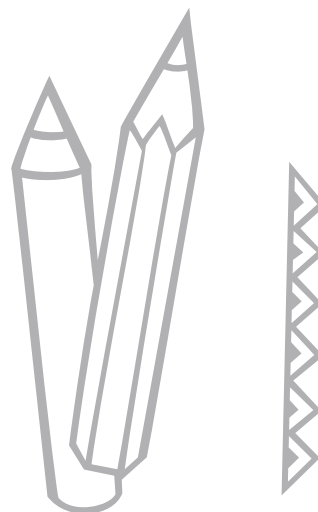
Опис корака за спровођење

ПРИПРЕМНЕ АКТИВНОСТИ

1. Договори између представника школа из Србије и Немачке о организацији онлајн размене (датум, време, платформа која ће се користити и ученици који ће учествовати у размени).
2. По два представника из школа у Србији и Немачкој задужена су за прављење *Zoom* линкова, координацију рада ученика и подршку ученицима у реализацији активности.
3. Организовање уводног састанка путем платформе *Zoom*, на коме учествују представници школа и ученици. На састанку се ученици и наставници договарају о начину рада, временској динамици, задацима и темама. Главни задатак ученика је да припреме кратке видео-материјале на енглеском језику о њиховој култури а затим да учествују у дискусији о образовању и начину на који проводе слободно време. Дискусија може укључити и друге теме, на пример, млади на друштвеним мрежама.

ГЛАВНЕ АКТИВНОСТИ

1. Ученици уз подршку наставника припремају кратке видео-материјале о њиховој култури на енглеском језику, у програму *Movie Maker*.
2. На главном састанку који се организује путем платформе *Zoom* ученици представљају кратке видео-материјале.
3. Након презентовања видео-материјала, представници две школе (наставници) покрећу дискусију међу ученицима о културним разликама и сличностима (музика, храна, обичаји и сл.) Србије и Немачке.
4. Након дискусије, ученици из Србије и Немачке разговарају о различитим темама на енглеском језику.
 - Како изгледа образовање у Србији и Немачкој (посебан фокус је на стручном образовању и практичној настави)?
 - Како ученици у Србији и Немачкој проводе слободно време?
5. На крају онлајн размене, ученици једне и друге земље у виду кратке презентације представљају шта су научили једни од других.

Фармацеутско-физиотерапеутска школа из Београда

Пример добре праксе

„Истраживање на тему ширења лажних вести у медијима и обележавање Светског дана здравља“, ваннаставна активност

12

КОМПЕТЕНЦИЈЕ ЗА ДЕМОКРАТСКУ КУЛТУРУ КОЈЕ СЕ ПОДСТИЧУ:

- Вештине аналитичког и критичког размишљања
- Одговорност
- Вештине за сарадњу

АУТОРИ:

- **Сенка Калембер Михајловић,**
наставница социологије
- **Донка Павић,**
наставница грађанског васпитања и менторка Ученичког парламента
- **Сања Ђуричић,**
наставница психологије и грађанског васпитања

КОРИШЋЕНЕ ОНЛАЈН ПЛАТФОРМЕ, АЛАТИ И ДРУГИ МАТЕРИЈАЛИ

1. Google учионица
2. Google meet
3. ППТ презентација
4. Различити веб-портали, сајтови, медијске објаве и објаве на друштвеним мрежама
5. Презентације Ученичког парламента

¹² Осим чланица са фотографије, чланице пројектног тима су и Сања Ђуричић и Сенка Калембер Михајловић.

Кратак опис примера

Ауторски тим у сарадњи са ученицима који су укључени у рад Ученичког парламента организује активност (спровођење онлајн истраживања) у којој се обрађују теме вакцинације и пандемије кроз призму лажних и истинитих информација које се појављују у јавном простору, односно у медијима. Циљ активности је развијање свести о постојању лажних вести, које се не заснивају на провереним, научним чињеницама, затим критички осврт на објаве медија и препознавање значаја науке и научних достигнућа у борби против пандемије. Циљ активности је и обележавање Светског дана здравља у време пандемије ковида 19 развијањем и промоцијом компетенције одговорности ученика и наставника.

Опис корака за спровођење

ПРИПРЕМНЕ АКТИВНОСТИ

1. Сазивање чланова Ученичког парламента на онлајн састанак на платформи *Google Meet*, који води менторка Ученичког парламента према предвиђеном дневном реду.
 - а. Ауторке активности предлажу представницима Ученичког парламента да анализирају актуелну друштвену тему – пандемију вируса корона и спровођење истраживања као метод рада.
 - б. Након представљања, ауторски тим даје предлоге и инструкције за истраживачки рад ученика, дели ученике у групе и свака група добија свој задатак у оквиру кога истражује лажне вести о пандемији и вакцинацији:
 - **прва група** истражује ширење лажних вести на сајтовима;
 - **друга група** истражује ширење лажних вести на друштвеним мрежама;
 - **трећа група** истражује ширење лажних вести у медијима;
 - **четврта група** истражује аспект проблема који се односи на одговорност јавних личности и стручњака у ширењу лажних вести о вакцинацији.
2. У *Google* учионици Ученички парламент, ауторски тим поставља записник са претходног састанка, опис активности које ће се спроводити, смернице за рад – циљеве и методе истраживања и у вези са групним радом, обрадом и приказивањем резултата истраживања у ППТ презентацији, као и линкове ка вестима у објавима које ученици могу истраживати.

ГЛАВНЕ АКТИВНОСТИ

1. Ученици распоређени у групе истражују поменуте теме на разноврсним порталима на којима анализирају објављени садржај, али и читањем научних чланака о теми и примењујући научено из школских предмета.
2. Организовање састанка на *Google Meet*-у, на коме чланови сваке групе приказују резултате својих истраживачких радова помоћу ППТ презентација осталим члановима Ученичког парламента.
3. Дискусија и размена на нивоу групе – након сваке презентације ученици су позивани да продискутују, размене ставове, мишљења, знања и информације до којих су дошли. Дискусија се покреће питањима као што су: *Какав сѝаив о медицини и науци уойшѝе уочавашѝе на ѝосећеним ѝорѝалима? Каква ариуменѝација се корисѝи, да ли има научних ариуменѝа? Какви су коменѝари ѝраѝилаца, каква је ѝихова међусобна комуникација? Да ли сѝе ѝроменили нека своја мишљења и уверења о овој ѝеми након исѝраживања?*
4. Извођење закључака о истраживању и спроведеној дискусији, са фокусом на истицање кључних вредности, на пример, да се о медицинским питањима треба консултовати са компетентним особама (научницима у одређеној области, лекарима и сл.), да је важно проверити нечију компетентност када је тема здравља у питању и имати поверења у науку и да је одговорност свих грађана и грађанки да се баве темама заштите здравља.

ЗАВРШНЕ АКТИВНОСТИ

1. Заједнички осврт на реализовану активност између ауторског тима и Ученичког парламента и договор са ученицима који су укључени у рад Ученичког парламента о презентовању резултата истраживања осталим ученицима школе.
2. На Светски дан здравља, 7. априла, на онлајн часовима одељењског старешине свим ученицима школе се представљају резултати истраживања ученика.

Школа моде и лепоте, из Ниша

Пример добре праксе

„Дан розих мајица“, ваннаставна активност

КОМПЕТЕНЦИЈЕ ЗА ДЕМОКРАТСКУ КУЛТУРУ КОЈЕ СЕ ПОДСТИЧУ:

- Вештине за решавање сукоба
- Вештине за сарадњу
- Одговорност

АУТОРИ:

- **Радмила Илић,**
психолог
- **Радмила Николић,**
наставник српског језика и књижевности
- **Милан Костић,**
наставник медицинске групе предмета
- **Милан Вукић,**
наставник медицинске групе предмета

КОРИШЋЕНЕ ОНЛАЈН ПЛАТФОРМЕ, АЛАТИ И ДРУГИ МАТЕРИЈАЛИ

1. *Google* учионица
2. Платформе *Zoom* или *Google Meet*
3. Филм „**Преображај**“

Кратак опис примера

У питању је манифестација коју реализују Тим за заштиту ученика од насиља, чланови Ученичког парламента и одељењске старешине и у чијој реализацији посредно учествују сва одељења. Ученици који су укључени у рад Ученичког парламента имају задатак да претраже интернет и сазнају значење самог назива „Дан розих мајица“, те да дају предлог за реализацију активности за обележавање Међународног дана борбе против вршњачког насиља. Предлози ученика се сагледавају и прави се план реализације активности. Учесници спроводе четири одабране активности, а у реализацији свих корака подршку им пружају чланови Тима за заштиту ученика од насиља и разредне старешине.

Опис корака за спровођење

ПРИПРЕМНЕ АКТИВНОСТИ

1. Тим за заштиту ученика од насиља састаје се путем *Google Meet*-а и прави оријентациони акциони план за реализацију активности поводом Међународног дана борбе против вршњачког насиља у чију реализацију су укључени чланови и координатор Ученичког парламента и одељењске старешине.
2. Чланови Ученичког парламента добијају задатак да истраже значење појма „Дан розих мајица“. Наредног тога се укључују путем платформе *Zoom* и заједно разматрају идеје за реализацију активности. Списак предлога се доставља Тиму за заштиту од насиља.
3. На основу излистаних предлога Тим за заштиту ученика од насиља допуњује акциони план за реализацију активности поводом Међународног дана борбе против вршњачког насиља.
4. Акционим планом су предвиђене следеће активности, које ће заједнички реализовати ученици и наставници:
 - израда розе машиница које ће носити сви ученици и наставници;
 - литерарни конкурс за радове на тему „Вршњачко насиље – узроци и како га спречити“;
 - израда онлајн паноа, где ученици могу да оставе поруке са ставовима против насиља и
 - пројекција филма „*Преображај*“.

ГЛАВНЕ АКТИВНОСТИ

1. Ученици образовног профила модни кројач израђују розе машинице уз подршку наставника. Наставник стручног предмета снима инструкцију, корак по корак, како се израђују розе машинице. Снимак се шаље свим ученицима тог образовног профила који приступају изради машиница (школа набавља материјал за израду машиница). Током процеса израде розе машиница, наставник путем платформе *Zoom* пружа подршку ученицима. Машинице носе сви ученици, наставници и директор школе током целе недеље и праве фотографије на којима се то и види.
2. Наставници српског језика и књижевности дају основне информације ученицима о писању радова на тему „Вршњачко насиље – узроци и како га спречити“. Активност се реализује путем *Google* учioniце.
3. Постављање онлајн паноа у *Google* учioniцу, где ученици могу да остављају позитивне поруке којима се скреће пажња на важност спречавања вршњачког насиља. Активност се реализује у свим одељењима на часу одељењског старешине (ЧОС).
4. На дан Међународног дана борбе против вршњачког насиља, 24. фебруара, на ЧОС-у се организује гледање филма „Преображај“ путем платформе *Zoom*, након чега следи дискусија у коју су укључени и чланови Ученичког парламента и чланови Тима за заштиту од насиља. Дискутује се о темама као што су: *Шта је насиље? Који све облици и нивои насиља постоје? Зашто је значајан Дан розих мајица? На који начин се може спречити вршњачко насиље у школи и ван ње? Која је поука филма који су гледали?*
5. Након дискусије, Тим за заштиту од насиља представља разноврсне механизме за спречавање и интервенцију у случају насиља који постоје у школи али и ван ње.

ОШ „Мирослав Мика Антић“, из Панчева

Пример добре праксе

„Добробит и заштита животиња“, наставна активност

КОМПЕТЕНЦИЈЕ ЗА ДЕМОКРАТСКУ КУЛТУРУ КОЈЕ СЕ ПОДСТИЧУ:

- Вештине за сарадњу
- Грађански дух
- Вештине аналитичког и критичког размишљања

АУТОРИ:

- **Јасмина Милановић**,
учитељица и сертификовани
предавач о добробити животиња
- **Драгана Јовановић**,
наставник немачког језика и
сертификовани предавач о
добробити животиња
- **Радмила Кишић Новаковић**,
педагог
- **Јасна Сладаковић**,
психолог
- **Драгана Крстић**,
учитељица и директор школе
- **Зорана Лепедат**,
наставник српског језика

Кратак опис примера

На часу наставног предмета свет око нас, који похађају ученици 1. или 2. разреда, ученици 6. разреда који похађају наставни предмет чувари природе представљају унапред припремљен садржај на тему добробити и заштите животиња. Ученици 6. разреда уз помоћ својих наставника – сертификованих едукатора из ове области припремају час (претражују интернет, праве презентацију и квиз) и презентују садржај млађим ученицима. Циљ ове активности је да се ученици оспособе да сарађују са својим вршњацима и са другим ученицима, да кроз призму бриге о животињама критички посматрају друштвене процесе, да примењују стечена знања из наставног предмета, да развијају свест о постојању и суживоту са другим живим бићима и да уједно развијају дигиталне компетенције.

Опис корака за спровођење

ПРИПРЕМНЕ АКТИВНОСТИ

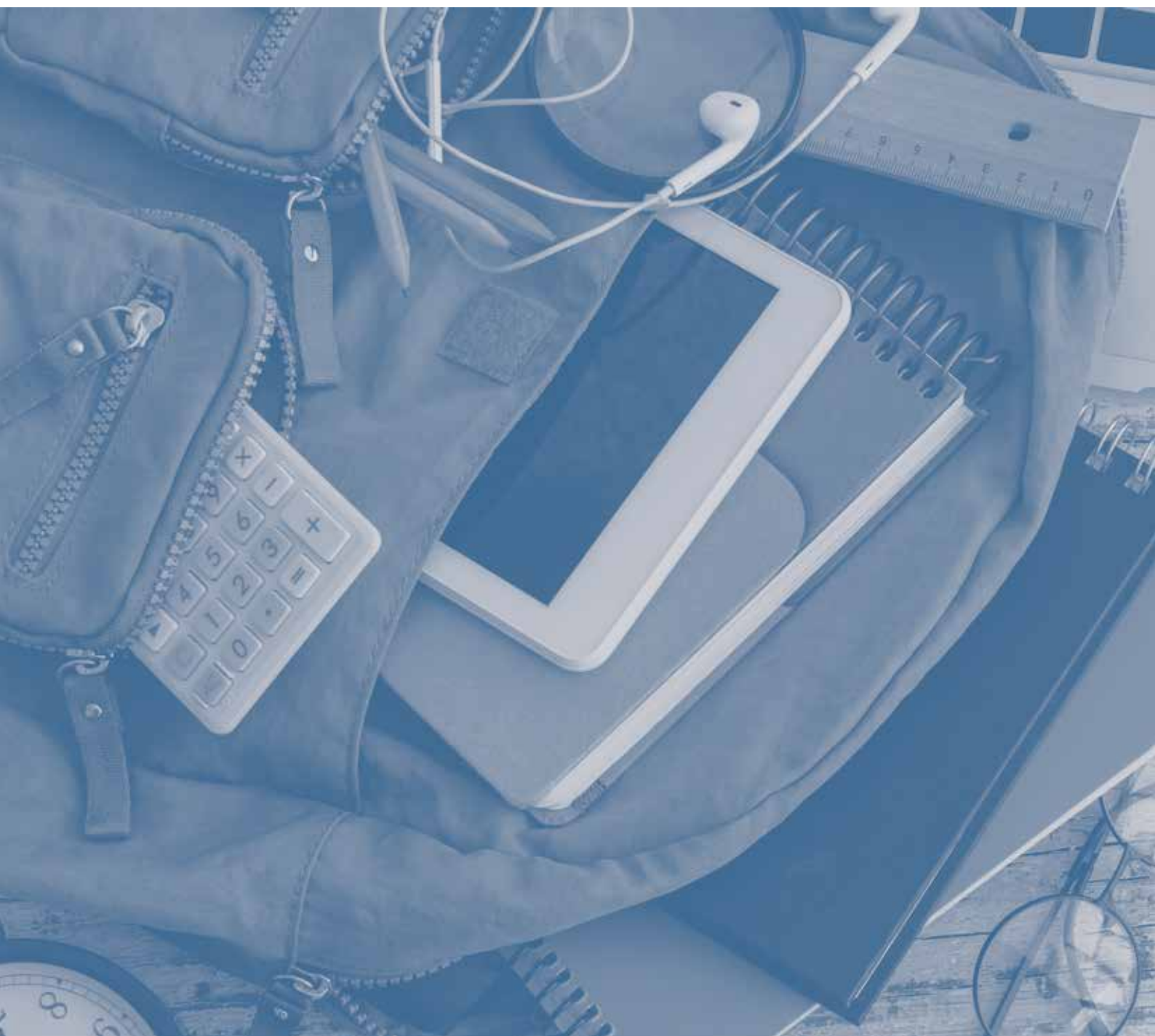
1. Наставник се у школи договара са ученицима 6. разреда о реализацији часа и ученике распоређује у четири групе. Свака група добија по једну област за истраживање и презентовање:
 - **група 1** – брига о кућним љубимцима;
 - **група 2** – животиње у зоолошким вртovima;
 - **група 3** – узгој животиња на фармама;
 - **група 4** – злоупотреба животиња у цирку-сима.
2. Наставник у *Google* учионици ученицима поставља смернице за истраживање и израду задатка – линкове ка материјалима, цртаним филмовима, презентације, видео-снимке и слично, као и упутство за израду презентације и квиза (свака група треба да изради највише четири слајда и да осмисли по два питања за квиз).
3. Ученици проучавају материјале и издвајају кључне и најзанимљивије чињенице за презентацију. Ученици у свакој групи комуницирају путем *Viber*-а и договарају се о изради слајдова и питања за квиз.
4. На часу информатике, уз помоћ наставника, старији ученици у својим групама осмишљавају слајдове прилагођене за ученике 1. или 2. разреда (сликовито, са што мање текста, са кључним речима) и питања за квиз.
5. На часу чувари природе ученици са наставником проверавају презентацију и квиз, бирају кратак цртани филм за почетак предавања и представника сваке групе који ће реализовати час за млађе ученике.

ГЛАВНЕ АКТИВНОСТИ

1. Ученици 6 – разреда реализују час за ученике 1. или 2. разреда, спровођењем следећих корака:
 - представљање ученика, наставника и теме;
 - пушта се кратак **цртани филм**;
 - ученици-едукатори питају млађе ученике да ли им се видео филм и да кажу своје мишљење;
 - сваки ученик-едукатор, представник групе, представља припремљену презентацију;
 - након презентовања четири групе, најављују се квиз и правила;
 - реализација квиза и проглашење победника (сви су победници и добијају као награду чоколадице са сликама животиња).
2. Евалуација часа – сваки ученик добија три налепнице са смајлијима (тужан, равнодушан и срећан). Ученици-едукатори позивају млађе ученике да у зависности од тога колико им се допао час изаберу једног смајлија и залепе га на белу таблу.
3. Ученици-едукатори млађим ученицима задају домаћи задатак да нацртају свог кућног љубимца или омиљену животињу.
4. Наставници позивају све ученике да аплаузом награде своје другаре, ученике-едукаторе.

КОРИШЋЕНЕ ОНЛАЈН ПЛАТФОРМЕ, АЛАТИ И ДРУГИ МАТЕРИЈАЛИ

1. *Google* учионица
2. *Viber*
3. ППТ презентације
4. Материјали о добробити и заштити животиња
5. Чоколадице са сликама животиња
6. Стикери са смајлијима

ЗНАЊЕ И КРИТИЧКО РАЗУМЕВАЊЕ

ОШ „Здравко Гложански” из Бечеја

Пример добре праксе

„Живот у време пандемије”,
међупредметна тема у настави

КОМПЕТЕНЦИЈЕ ЗА ДЕМОКРАТСКУ КУЛТУРУ КОЈЕ СЕ ПОДСТИЧУ:

- **Знање и критичко разумевање света**
- Аутономне вештине учења
- Вредновање људског достојанства и људских права

КОРИШЋЕНЕ ОНЛАЈН ПЛАТФОРМЕ, АЛАТИ И ДРУГИ МАТЕРИЈАЛИ

1. Систем за управљање учењем (LMS): *Google учионица*
2. Алати за онлајн комуникацију: *Google Meet, Zoom* платформа
3. Алати за интеракцију/квиз/упитници: *Google упитници, Kahoot, Quizizz, SurveyMonkey, EasyTestMaker, Mentimeter, Socrative, Padlet, Spiral, Flippity, Classtools, Hot Potatoes*
4. Алати за сарадњу и дељење: *Microsoft OneNote, Linolt, Padlet, Glogster, Whiteboard, GoogleJamboard, Google Drive, Dropbox*
5. Презентације, креирање и обрада видеа: *Prezi, Animatron, Animoto, Biteable, Kanva, Microsoft PowerPoint*
6. Дигитални алати за приповедање: *Pixton, Storybird, Powtoon*
7. Алати за снимање екрана: *Screencast-O-Matic, Free Cam*
8. Бесплатни ресурси (сlike, музика, видео-материјал): *Freeimages, Pixabay, Musopen*

АУТОРИ:

- **Маргарита Берчек,** психолог школе у име тима од 24 наставника из 12 наставних предмета: српски језик, мађарски језик, енглески језик, немачки језик, математика, физика, хемија, биологија, историја, географија, физичко васпитање и грађанско васпитање.

Кратак опис активности

Међупредметна тема је креирана на основу исхода програма наставе и учења за 7. разред која се спроводи у 12 наставних предмета у пет одељења на српском и мађарском језику на близу 100 наставних часова у току више месеци. Тема се реализује са циљем стицања и развијања знања и вештина ученика о узроцима и последицама пандемије путем разноврсних онлајн активности које су усмерене на откривање, истраживање, селекцију и обраду података и информација, анализу и закључивање, дискусију и аргументовано изношење ставова, припрему презентација и видео-записа, њихово представљање и др.

Опис корака за спровођење

Напомена: У опису су наведене само неке активности из поменутих наставних предмета будући да је у склопу међупредметне теме реализовано мноштво активности, како онлајн тако и уживо.

ПРИПРЕМНЕ АКТИВНОСТИ (ПО НАСТАВНИМ ПРЕДМЕТИМА)

- **Биологија:** прикупљање података о открићу и грађи вируса; проналажење званичних података о контроли опасних болести и вакцинацији у Србији; прављење тродимензионалних модела различитих вируса; прављење упитника и анкетирање одраслих особа из окружења (за или против вакцинације); обрађивање података и припремање презентације о вакцини, вакцинацији и резултатима анкете; сакупљање новинских чланака, исечака текстова, новинских наслова и др. и израда паноа о пандемији ковида 19.
- **Хемија:** прикупљање и обрада података о цинку, селену, витаминима С и D; прављење модела атома за цинк и селен.

- **Физичко и здравствено васпитање:** истраживање утицаја физичког вежбања на здравље; прављење презентације, повезивање вежбе, игре и спорта са њиховим утицајем на здравље.
- **Физика:** појам температуре и њено мерење, разлике између температуре и количине топлоте, пренос топлоте са једног на друго тело; цртање врсте термометара, температурне скале; мерење температуре термометром; читање мерне скале термометра и записивање резултата мерења у одговарајућој мерној јединици.
- **Математика:** прикупљање, обрада и приказивање података табелом и графиком о броју заражених, излечених и умрлих од птичјег грипа 2003. године, свињског грипа 2009. године и новог вируса корона.
- **Географија:** проучавање броја заражених односно смртних случајева од ковида 19 у одређеном периоду, на одређеном континенту, регији и државама.
- **Историја:** истраживање појаве тифуса у Србији и улоге Ваљевске болнице 1914–1915; поређење и анализирање података из табела и графика; повезивање са догађајима из националне историје, из Првог светског рата.
- **Српски/мађарски језик и књижевност:** анализирање различитих врста текстова из различитих извора о пандемијама; истраживање биографије књижевника М. Бојића, В. Петковића Диса, Д. Васиљева, М. Црњанског; прављење плаката и презентације.
- **Енглески и немачки језик:** истраживање актуелне пандемијске ситуације у Великој Британији и Немачкој; проналажење значења непознатих речи и израза.
- **Грађанско васпитање:** анализа Универзалне декларације о људским правима Уједињених нација, посебно са правом на слободу и на неотуђивост права; ближе упознавање са правом на слободу мишљења и правом на демократију путем разговора и гледања кратког филма Уједињених нација (*Један од њих*); гледање кратких анимација и клипова и проналажење људских права која су повезана са пандемијом.

ГЛАВНЕ АКТИВНОСТИ (ПО НАСТАВНИМ ПРЕДМЕТИМА)

- **Биологија:** извлачење картица и ређање у колоне које се односе на особине вируса и живих бића и учешће у дискусији о томе да ли су вируси жива бића; обрађивање једне врсте вакцине против ковида 19 и излагање детаља о проучаваном типу вакцине.
- **Хемија:** представљање направљених модела атома (структура атома) на примеру цинка и селена и представљање хемијским симболима; презентовање резултата истраживања уз наглашавање разлике између атома и молекула.
- **Физичко и здравствено васпитање:** представљање резултата истраживања путем мапе ума на тему „Утицај физичког вежбања на здравље“; дискутовање о утицају вежби, игара и спорта на здравље.
- **Физика:** претварање јединица изведених физичких величина у одговарајуће јединице SI система; табеларно и графичко приказивање резултата мерења и извођење закључака.
- **Математика:** одређивање средње вредности и процентуалног удела заражених у односу на целу популацију; одређивање медијане и мода за заражене; прављење презентације/плаката са обрађеним подацима; рачунање средње вредности и процената за обрађене податке коришћењем целих бројева; примењивање правила заокруживања; поређење добијених приближних вредности и оцењивање добијене грешке за све три пандемије.
- **Географија:** разговор о повезаности броја кретања становништва са појавом великог броја заражених особа (узрок и последице); навођење мера које су државе предузимале да би смањиле број заражених; изношење мишљења о ефикасности предузетих мера; именовање међународних организација у свету и описивање њихове улоге.
- **Историја:** представљање резултата истраживања о појави тифуса и Ваљевској болници 1914–1915; презентација из угла пацијента, болничарке, ратног хирурга и репортера; навођење и објашњавање узрока и последица Првог светског рата; закључивање о узроцима појаве тифуса и улози Ваљевске болнице; учествовање у припремању квиза на основу селектованог материјала.
- **Српски/мађарски језик и књижевност:** издвајање кључних речи у материјалу који се односи на изазиваче епидемија/пандемија и дискутовање на ту тему; објашњавање живота и књижевног стварања одабраних песника; писање биографије једног од предложених књижевника и састављање кохерентног текста о утицају пандемије на живот и књижевно стварање књижевника.

- **Енглески и немачки језик:** прављење презентација/колажа/видео-материјала на основу сакупљеног материјала на енглеском и немачком језику; прављење мини-речника речи и израза који се односе на пандемију.
- **Грађанско васпитање:** прављење плаката, скеча, фотографије, песме, приче или филма о томе шта свако може да учини да заштити своје физичко и психичко здравље у време пандемије; анализирање права на образовање у време пандемије и исказивање ставова и аргумената о томе да ли је онлајн настава исто толико квалитетна као и настава у школи; откривање значења појма конформизам гледањем експеримената о конформизму (*Brain Game – Conformity, Peer Pressure*); откривање значење појма волонтерски рад и проналажење начина како може да помогне другима у време пандемије; учествовање у одигравању ситуације *Kangaroo Court-a*; изношење става о томе шта ће се учинити на плану остваривања дечјих и људских права у ситуацији пандемије (саставом/презентацијом).

ЗАВРШНЕ АКТИВНОСТИ (ПО НАСТАВНИМ ПРЕДМЕТИМА)

- **Биологија:** коментарисање постављених паноа на тему „Пандемија ковида 19“; учествовање у квизу: препознавање вирусних болести на основу симптома и кључних појмова на основу дефиниције; дебатовати о свакој од вакцина (за или против) и утицају вакцине на човечанство (штетност или предност вакцина и разлика између вакцина и инјекција).
- **Хемија:** објашњавање значаја цинка, селена, витамина C и D за имунски систем, посебно у условима пандемије.
- **Физичко и здравствено васпитање:** аргументовано образлагање личних ставова о вежбама које треба свакодневно упражњавати ради одржавања здравља.
- **Физика:** представљање резултата мерења температуре и аргументовано дискутовање о резултатима.
- **Математика:** презентовање обрађених и добијених података; објашњавање поступка и дискутовање/закључак о томе који вирус се највише и најбрже раширио и који је изазвао највећу смртност.
- **Географија:** разликовање мера које су увеле економски развијене државе у односу на мере које су користиле економски неразвијене државе и давање свог мишљења о мерама и разликама.

- **Историја:** учешће у квизу; извођење закључака поређењем ситуације у Србији 1914. и 1915. – у време тифуса, са ситуацијом у 2020. – у време пандемије ковида 19.
- **Српски/мађарски језик и књижевност:** изношење мишљења о односу савременог друштва и човека према пандемији; закључивање на основу понуђених информација и аргумената да се човек кроз историју сусретао са многим пандемијама и да је увек проналазио начин да опстане.
- **Енглески и немачки језик:** прављење *Kahoot* квиза са разним типовима задатака.
- **Грађанско васпитање:** писање есеја/састава на тему „Шта ћу ја учинити за своје здравље“; коментарисање права која су повезана са пандемијом ковида 19, а која није могуће потпуно остварити; дебатоване на тему инспирисану цитатом Маргарет Мид: „Мала група промишљених, посвећених људи може променити свет, заправо само они и могу.“

ДОДАТНО

1. Организовање онлајн изложбе свих радова ученика у *Google* учионици.
2. Спровођење евалуације постигнућа ученика употребом онлајн алата *Kahoot*, *SurveyMonkey*, *EasyTestMaker*, учешћем у дебатама и анализом коментара и материјала које су креирали ученици (плакати, презентације, квиз и сл.), као и брзим проверама знања путем платформе *Google Meet* и *Google Jamboard*.
3. Ученици спроводе евалуацију самопроцењом групног рада, попуњавањем упитника о садржају и методама рада и другим методама (сумирање, белешке за крај, махни/одмахни, анализе излазних карата и сл.).
4. Наставници спроводе евалуацију активности и саморефлексију.

ОШ „Јован Јовановић Змај“ из Новог Кнежевца

Пример добре праксе

„Лепота је у истом корену, а различитим
гранама“, пројектна настава

КОРИШЋЕНЕ ОНЛАЈН ПЛАТФОРМЕ, АЛАТИ И ДРУГИ МАТЕРИЈАЛИ

1. Google учионица
2. Google упитник
3. ППТ презентација
4. Movie Maker

КОМПЕТЕНЦИЈЕ ЗА ДЕМОКРАТСКУ КУЛТУРУ КОЈЕ СЕ ПОДСТИЧУ:

- Знање и критичко разумевање себе
- Вештине за сарадњу

АУТОРИ:

- **Јелена Живковић,**
наставник разредне наставе
- **Тамара Кијац,**
наставник разредне наставе
- **Маријана Сујић,**
наставник разредне наставе
- **Тамара Лаушев,**
стручни сарадник логопед
- **Станислава Петров,**
стручни сарадник психолог
- **Андријана Божанин,**
помоћник директора
- **Јелена Мишковић,**
стручни сарадник педагог
- **Александра Лукић,**
стручни сарадник психолог
- **Кристина Калинић,**
наставник разредне наставе

Кратак опис примера

У овој активности учествују ученици од 1. до 4. разреда који спроводе истраживачки рад на тему породице, породичног стабла и приступају његовој изради. Истраживачки рад се задаје у школи, а израда се реализује код куће у току два часа посредством *Google* учионице. Учитељ у учионици даје упутства, координише и прати рад. Ученици након израде породичног стабла свој рад представљају тако што се ученици 1. и 2. разреда фотографишу, а 3. и 4. разреда снимају кратак филм којим представљају свој рад. Учитељ прави филм о продуктима часа и прослеђује га свим ученицима. Чланови Тима за вођење школског сајта од пристиглих радова праве филм на нивоу школе и пишу вест за сајт школе. Они уједно чине и жири за избор три најкреативнија и најбоље израђена породична стабла.

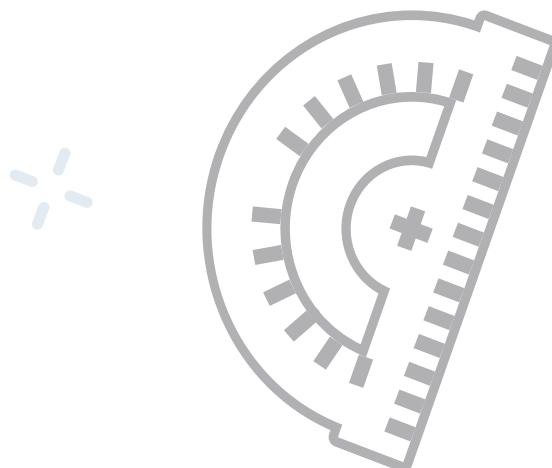
Опис корака за спровођење

ПРИПРЕМНЕ АКТИВНОСТИ

1. Наставници задају истраживачки задатак ученицима који се заснива на градиву наставних предмета свет око нас и природа и друштво. Наставници представљају информације ученицима о породицама, члановима породице (уже и шире) и породичном стаблу и ученицима дају упутства како да израде породично стабло.
2. Наставници припремају ППТ презентацију о породици и породичном стаблу које ће користити у главним активностима.
3. Наставници приказују ученицима примере урађених породичних стабала, препоручују литературу и упућују их да прикупљају податке о члановима својих породица и за тај задатак им дају рок од седам дана.
4. Наставници организују онлајн час путем *Google* учионице / *Google Meet*-а на којем пружају подршку ученицима у припреми материјала неопходних за рад/израду породичног стабла (у сарадњи са родитељима).

ГЛАВНЕ АКТИВНОСТИ

1. Час се реализује путем изабране платформе *Google* учионице у трајању од 45 минута. Наставници на почетку часа ученицима у *Google* учионицу постављају упитник, као почетни квиз са питањима о породици, породичним везама, члановима породице.
2. Након урађеног квииза/упитника, наставници постављају ППТ презентације о породици и породичном стаблу са креативним предлозима и упутствима за његову израду.
3. Ученици приступају изради породичног стабла (уз помоћ родитеља) у трајању од 30 минута.
4. Наставници координирају рад ученика, пружају помоћ и решавају недоумице ученика и родитеља.
5. Након израде породичних стабала, ученици 1. и 2. разреда се сликају са својим породичним стаблом, а ученици 3. и 4. разреда снимају кратак филм којим представљају своје породично стабло.
6. Сви ученици постављају своје радове у *Google* учионицу.
7. Наставници покрећу дискусију са ученицима о спознаји своје породице, изради породичних стабала и о томе како су се осећали док су радили тај задатак.
8. Наставници израђују кратак видео-снимак са продуктима рада свих ученика из својих одељења.
9. Чланови Тима за вођење школског сајта од пристиглих радова праве јединствен филм на нивоу школе и припремају вест за сајт школе.
10. Чланови Тима за вођење школског сајта бирају три најкреативнија и најбоље израђена породична стабла.

Прва основна школа из Ваљева

Пример добре праксе

„Обележавање Светског дана заштите вода и шума“, наставна активност

КОМПЕТЕНЦИЈЕ ЗА ДЕМОКРАТСКУ КУЛТУРУ КОЈЕ СЕ ПОДСТИЧУ:

- **Знање и критичко разумевање света**
- Аутономне вештине учења
- Вештине за сарадњу

АУТОРИ:

- **Милева Мојић,**
директор
- **Слађана Крстић,**
наставник биологије
- **Жикица Симић,**
наставник информатике
- **Милица Ковач,**
наставник технике технологије
- **Дијана Јеринић Милић,**
наставник музичке културе

КОРИШЋЕНЕ ОНЛАЈН ПЛАТФОРМЕ, АЛАТИ И ДРУГИ МАТЕРИЈАЛИ

1. *Google Meet*
2. Материјали „Обележавање Светског дана заштите вода и шума“ (продукт ученика)
3. *Viber*
4. Пиколаж апликација
5. *Facebook страница школе*

Кратак опис примера

У питању је час биологије који реализују ученици 8. разреда за ученике 5. разреда са циљем развијања и ширења еколошке свести. Старији ученици од наставника добијају основне инструкције да ураде истраживачки рад на тему „Заштита вода и шума“ (претражују интернет, праве паное, презентације и постере користећи се пиколаж апликацијом), а затим рад презентују путем *Google Meet*-а ученицима 5. разреда. Овај час подразумева комбиновање дигиталних вештина, наставног садржаја у оквиру предмета биологија из области екологија и компетенција за демократску културу. На основу еколошких знања формирају се еколошки ставови који воде еколошком понашању и стварању свести о значају животне средине. Продукти ученика се промовишу на *Facebook* страници школе.

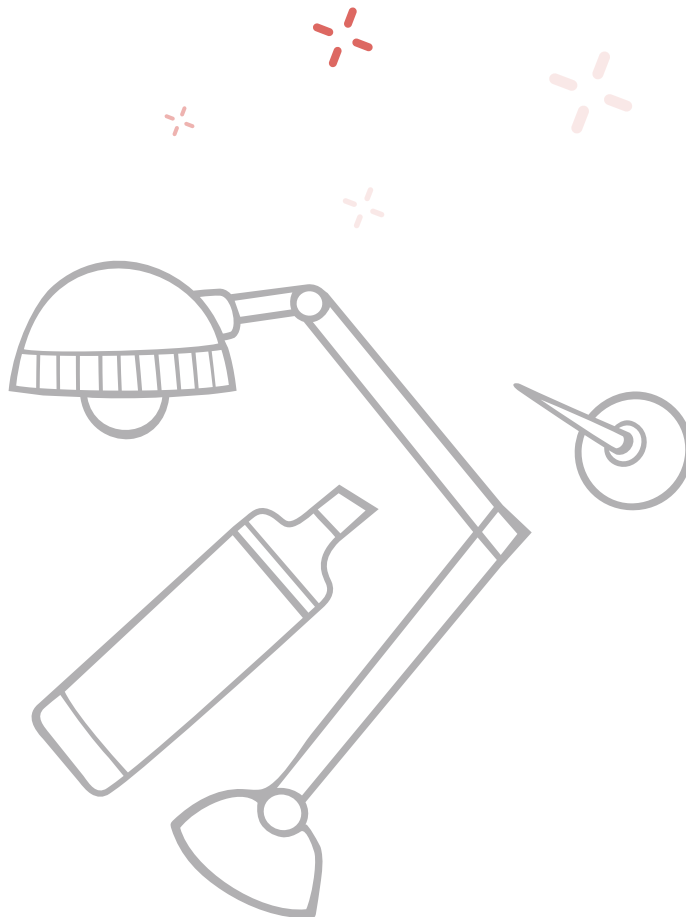
Опис корака за спровођење

ПРИПРЕМНЕ АКТИВНОСТИ

1. Наставник уводи ученике инструкцијом путем *Google Meet*-а да ураде истраживачки задатак на тему „Обележавање Светског дана заштите вода и шума“ у групама.
2. Ученици по групама истражују тему водени и шумски екосистем, загађивање и могућности заштите (сви ученици истражују исту тему). Наставник им доставља линкове ка релевантној литератури.
3. Ученици проучавају материјале и издвајају кључне и најзанимљивије чињенице за ППТ презентацију, пано и/или постер који праве путем пиколаж апликације. Ученици, док проучавају материјале, комуницирају међусобно и са наставником путем *Viber* групе и договарају се о изради слајдова.
4. Ученици припремљени материјал (ППТ презентацију, пано и постер) шаљу наставнику, који га прегледа, даје повратну информацију и инструкције за даљи рад групе. Повратна информација обухвата и процену да ли су слајдови прилагођени ученицима млађег узраста (ученици 5. разреда).

ГЛАВНЕ АКТИВНОСТИ

1. Реализација часа поводом обележавања Светског дана заштите вода и шума за ученике 8. разреда путем *Google Meet*-а.
2. Ученици представљају ППТ презентације, паное и постере, након чега наставник покреће дискусију са циљем да ученици размене мишљења на тему заштите вода и шума.
3. На крају часа се постиже договор који ће ученици припремљен материјал представити ученицима 5. разреда путем *Google Meet*-а.
4. Ученици 8. разреда реализују час у 5. разреду уз подршку наставника.
5. Презентовање продуката истраживачког рада ученика (ППТ презентације, панои и постери) на *Facebook* страници школе.

Гимназија „Јован Јовановић Змај“ из Новог Сада

Пример добре праксе

„Језик је моћ“, наставна активност

КОМПЕТЕНЦИЈЕ ЗА ДЕМОКРАТСКУ КУЛТУРУ КОЈЕ СЕ ПОДСТИЧУ:

- **Знање и критичко разумевање језика и комуникације**
- Знање и критичко разумевање света
- Вештине аналитичког и критичког размишљања

АУТОРИ:

- **Маја Јевђевић Милутиновић,**
школски психолог и наставница теорије знања на програму Интернационалне матуре
- **Снежана Малетин,**
наставница ликовне културе и предмета креативност, активизам и услуге на програму интернационалне матуре
- **Марија Бабић,**
наставница грађанског васпитања
- **Наташа Будимир,**
наставница српског језика и књижевности

КОРИШЋЕНЕ ОНЛАЈН ПЛАТФОРМЕ, АЛАТИ И ДРУГИ МАТЕРИЈАЛИ

1. *Microsoft Teams*
2. ППТ презентација
3. *Prezi*

Кратак опис примера

У оквиру предмета теорија знања на смеру Интернационалне матуре обрађује се наставна целина „Знање и језик“. Као завршни део те наставне целине реализује се час под називом „Језик је моћ“. Та активност обухвата неколико часова на којима ученици разматрају однос знања и језика, њихову међусобну повезаност и утицај, док је за завршни час предвиђено да ученици покажу способност да пронађу ситуације (примере) у којима језик утиче на стицање, пласирање и усвајање знања и да направе анализу тих ситуација. Циљ активности је да ученици покажу способност да препознају употребу и злоупотребу језика, унапреде вештине за сарадњу и дигиталне компетенције.

Опис корака за спровођење

ПРИПРЕМНЕ АКТИВНОСТИ

1. Наставник на часу на платформи *Microsoft Teams* представља задатак ученицима, постиже се договор о реализацији активности, правилима рада и сл. У реализацији ове активности ученици имају основни задатак да истраже и изаберу репрезентативан пример употребе језика (писано, усмено) којим се утиче на знање оних који слушају или читају.
2. Наставник ученике дели у четири групе које представљају четири контекста:
 - језик у медијима,
 - језик у научној делатности,
 - језик у личној комуникацији и
 - језик у јавном наступу.
3. Наставник задаје ученицима домаћи задатак да пронађу пример употребе језика (јавни говор, новински чланак, медијски чланак, лична преписка, научни чланак и сл.), зависно од групе којој припадају, и прослеђује им смернице како да анализирају текст (нпр. којим стилем је текст написан, коме је текст намењен, шта се посебно истиче у тексту и сл.).
4. Ученици по групама, онлајн комуникацијом, реализују задатак недељу дана и праве презентацију о свом примеру.

ГЛАВНЕ АКТИВНОСТИ

1. На договореном двочасу ученици сваке групе презентују свој рад (ППТ презентацију) на онлајн платформи *Microsoft Teams*, делећи екран са осталим ученицима.
2. Свака група издваја посебне специфичности употребе језика у односу на свој задати контекст и анализом текста јасно показује начине на које говорник или писац утиче на пласирање и прихватање знања од слушаоца или читаоца.
3. Ученици посебну пажњу у анализи посвећују показивању начина на које различити аутори користе сазнања у својим говорима или текстовима (перцепцију, емоције, разум, памћење, веровање, традицију итд.).
4. На крају изнетих презентација, наставник са ученицима започиње дискусију која има циљ да ученици уоче главне карактеристике употребе језика и специфичности употребе језика зависно од контекста у коме се он употребљава.
5. Ученици добијају задатак да свако појединачно напише кратак приказ (око 600 речи) онога што је чуо на часу и да свој закључак на тему „Језик је моћ“.
6. Свој писани рад ученици до следећег часа постављају у одељак „Assignments“ у свом тиму на платформи *Microsoft Teams*.

Економско-угоститељска школа „Слободан Минић“ из Аранђеловца

Пример добре праксе

„Рекламе и потрошачке навике“, ваннаставна активност

КОМПЕТЕНЦИЈЕ ЗА ДЕМОКРАТСКУ КУЛТУРУ КОЈЕ СЕ ПОДСТИЧУ:

- **Знање и критичко разумевање језика и комуникације**
- Вештине аналитичког и критичког размишљања
- Језичке, комуникативне и вештајске вештине

АУТОРИ:

- **Зорица Ћираковић,**
директорка, наставница српског језика и књижевности
- **Милица Јовановић,**
наставница српског језика и књижевности
- **Наташа Чоловић,**
наставница историје уметности
- **Сандра Радовић,**
наставница социологије

КОРИШЋЕНЕ ОНЛАЈН ПЛАТФОРМЕ, АЛАТИ И ДРУГИ МАТЕРИЈАЛИ

1. *Google Meet*
2. *Google учионица*
3. ППТ презентација

Кратак опис примера

Радионица под називом „Рекламе и потрошачке навике“ намењена је ученицима 4. разреда средње школе и подразумева продубљивање и примену знања из области српског језика и књижевности, енглеског језика и социологије и развој дигиталних вештина, компетенција за демократску културу и општих међупредметних компетенција. Ученици у радионици у групама истражују задату тему на основу које праве ППТ презентацију, а затим је излажу осталим ученицима и наставницима и на крају покрећу критичку дискусију. Циљ активности је да се ученици оспособе за разумевање реклама као инструманата потрошачког друштва и механизма помоћу којих оне утичу на развој потрошачких навика у савременом друштву.

Опис корака за спровођење

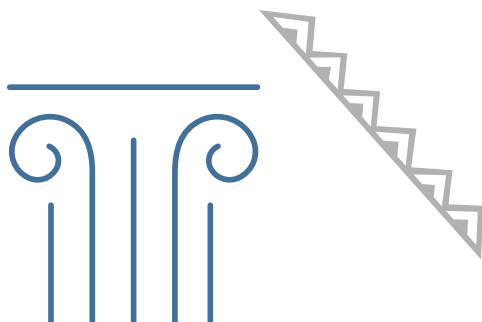
ПРИПРЕМНЕ АКТИВНОСТИ

1. Одржавање састанка путем платформе *Google Meet*, на којем учествују ученици, директор и педагог школе и наставници српског језика и књижевности, енглеског језика и социологије (ауторски тим).
2. Наставник социологије започиње дискусију са ученицима о улози масовних медија (пре свега интернета и телевизије) у развоју потрошачких навика савременог човека. Дискусија се темељи на следећим питањима: *Колико сће љуша куйили љроизвод за који се касније исљосљавило да вам није љољребан? Колико љуша вас је маљични најљис „SALE“ увео у љродавницу? Да ли више новца љољрошимо љоком акција нељо у уобичајеној куйовини? Колико љуша сће сљекли уљисак да на инљернељу неко љраљи који љроизводи нас инљересују? Да ли сће љримељили да нам се, када љрељедамо одређене љроизводе онлајн, љроизводи из исље или сљичне калљељорије љојављују на друшљвеним мрежама и у аљликацијама за чељовање? Да ли мислиље да куйовином љроизвода куйујемо и начин живоља љрезенљован у реклами? Да ли рекламе уљичу на наше љољрошачке навике?*

3. Наставници језика презентују унапред припремљен материјал који садржи рекламне поруке неколико брендова на српском и енглеском језику.
4. Потом дискутују са ученицима о приказаном садржају и наводе ученике на размишљање о томе којим језичким и аудио-визуелним средствима реклама убеђује купца да му је баш тај производ неопходан.
5. У другом делу састанка наставници распоређују ученике у шест група од четири члана и прослеђују им истраживачке задатке у којима ће, у складу са својим интересовањима, испитати рекламне садржаје одређеног бренда (на српском и енглеском језику) и механизме којима ти садржаји наводе потрошаче на куповину (језичко-стилска средства и аудио-визуелни садржаји). Ученици треба да припреме ППТ презентације којима ће представити резултате свог истраживања.
6. Ученици, по групама, бирају координатора групе и деле задатке.
7. Наставници пружају подршку ученицима током њиховог истраживачког рада.
8. Наставници позивају све ученике 4. разреда и наставнике друштвених предмета да присуствују састанку на којем ће групе презентовати резултате истраживања (ППТ презентације).

ГЛАВНЕ АКТИВНОСТИ

1. Наставници отварају састанак, представљају тему и циљеве истраживања и групе које су учествовале у истраживању.
2. Групе презентују резултате свог рада осталим ученицима 4. разреда и наставницима друштвених наука (ППТ презентација и усмено излагање) путем *Google Meet*-а (свака група има 15 минута за излагање).
3. Координатори ученичких група које су учествовале у истраживању воде дискусију са осталим ученицима 4. разреда о утицају реклама на формирање потрошачких навика, водећи се истим темама за дискусију које су им биле постављене током припремних активности.

Електротехничка школа „Мија Станимировић” из Ниша

Пример добре праксе

**„Међународни дан борбе против вршњачког
насиља”, активност на часу одељењског
старешине**

КОМПЕТЕНЦИЈЕ ЗА ДЕМОКРАТСКУ КУЛТУРУ КОЈЕ СЕ ПОДСТИЧУ:

- **Знање и критичко разумевање света**
- Вештине за решавање сукоба
- Вештине за сарадњу

АУТОРИ:

- Тим пројекта
„Квалитетно образовање за све”
- Тим за заштиту од насиља и дискриминације
- Ученици и Ученички парламент

КОРИШЋЕНЕ ОНЛАЈН ПЛАТФОРМЕ, АЛАТИ И ДРУГИ МАТЕРИЈАЛИ

1. Платформа *Zoom*
2. *Google* учионица
3. *Google* упитник
4. ППТ презентација

Кратак опис примера

У оквиру обележавања Међународног дана борбе против вршњачког насиља, тимови који делују у школи (Пројектни тим, Тим за заштиту од насиља и дискриминације), заједно са Ученичким парламентом и уз укључивање што већег броја ученика, припремају материјале о дискриминацији, вршњачком насиљу, електронском насиљу и различитим мерама превенције и интервенције против насиља и дискриминације. Путем анкете се испитују ставови ученика о тим темама, а у дискусији се подстиче критичко преиспитивање негативних последица које ти облици насиља могу имати по појединца и друштво, чиме се унапређују знања ученика о активностима и мерама које се могу предузети.

Опис корака за спровођење

ПРИПРЕМНЕ АКТИВНОСТИ

1. У *Google* учионици у оквиру секције Ученички парламент и на часу одељењских старешина, сви ученици школе добијају информације о томе да ће у школи бити обележен Међународни дан борбе против вршњачког насиља и на који начин се они могу укључити у његову припрему (ученици се упућују да читају материјале и истражују о темама дискриминације и електронског насиља).
2. Ученици од наставника који предају предмет рачунарство и информатика добијају инструкције о програмирању дисплеја у холу школе на коме ће бити исписане поруке „Стоп насиљу и дискриминацији“ и слично и приступају његовој изради.
3. Сви ученици школе израђују заједничке радове, ликовне, истраживачке, приче, фотографије, стрипове, колаже, анимације, кратке видео-материјале који ће се користити за израду презентације посвећене Међународном дану борбе против вршњачког насиља и постављају их у посебном одељку *Google* учионице.

4. Чланови ауторског тима, у сарадњи са психологом школе, бирају радове и праве презентацију о Међународном дану борбе против вршњачког насиља која ће бити послата свим разредним старешинама за час одељенског старешине (ЧОС).
5. Чланови ауторског тима и психолог школе припремају и ученицима прослеђују онлајн анкету у *Google* упитнику за ученике којом се испитују њихови ставови о вршњачком насиљу, електронском насиљу и начинима њиховог превазилажења.
6. Ауторски тим прослеђује презентацију о Међународном дану борбе против вршњачког насиља разредним старешинама заједно са резултатима анкете чије је резултате психолог школе обрадио и припремио за презентовање (припремљено тумачење података).

ГЛАВНЕ АКТИВНОСТИ

1. Презентација о Међународном дану борбе против вршњачког насиља и резултати анкете представљају на ЧОС-у разредне старешине у *Google* учионици или путем платформе *Zoom*.
2. Након презентације се организује дискусија која се односи на следеће теме: *Шта је насиље? Који све облици насиља постоје? Шта можемо урадити да бисмо сјречили насиље (са посебним фокусом на вршњачко насиље и електронско насиље)? Шта може да уради школа, шта локална заједница, а шта држава са циљем да се сјречи вршњачко насиље? Које последице вршњачко насиље, електронско насиље може имати по ученике? Вештине решавања конфликта, асертивна комуникација, медијација и сл. као вештине превазилажење изазова. Резултати анкете и дискусија о резултатима.*
3. Осим представљања презентације и резултата анкетирања на онлајн платформама на часовима одељењских старешина, материјали се приказују и на паноима школе и на сајту школе, а постављен је и дисплеј на коме су исписане поруке против дискриминације.

Средња стручна школа „Милош Црњански“ из Кикинде

Пример добре праксе

„Ширење свести о значају вакцинације против
ковида 19“, активност у локалној заједници

КОМПЕТЕНЦИЈЕ ЗА ДЕМОКРАТСКУ КУЛТУРУ КОЈЕ СЕ ПОДСТИЧУ:

- Знање и критичко разумевање света
- Емпатија
- Одговорност

АУТОРИ:

- **Љиљана Радишић,**
наставник медицинске групе предмета
- **Слађана Крстић,**
секретар школе
- **Клара Паушић,**
наставник српског језика и књижевности
- **Вања Томашев,**
наставник грађевинске групе предмета

КОРИШЋЕНЕ ОНЛАЈН ПЛАТФОРМЕ, АЛАТИ И ДРУГИ МАТЕРИЈАЛИ

1. Платформа *Zoom*
2. *Google* учионица
3. Веб-сајт школе
4. Друштвене мреже
(*Facebook* и *Instagram*)

Кратак опис примера

У оквиру активности, организује се онлајн предавање са дискусијом на тему вакцинације, у којој учествују ученици, родитељи, наставници и стручњак – епидемиолог из Завода за јавно здравље. Циљ је да се ученицима и родитељима омогући да се информишу о недоумицама о вакцинацији директно од стручњака који се бави том облашћу. Након тога ученици спроводе промотивну кампању за подршку вакцинацији путем веб-сајта, друштвених мрежа и локалних медија, како би се широј друштвеној заједници понудили одговори на најчешће недоумице о вакцинацији. Активност има циљ ширење свести и знања у друштвеној заједници о значају вакцинације против вируса корона.

Опис корака за спровођење

ПРИПРЕМНЕ АКТИВНОСТИ

1. Наставници здравствене струке израђују упитник/анкету о недоумицама и предрасудама у вези са вакцинацијом.
2. Наставник проналази ученике – добровољце (њих 30 до 40) који ће спровести анкету међу својим укућанима (родитељи, баке и деке итд.) о недоумицама и заблудама у вези са вакцинацијом.
3. Ученици спроводе анкету међу укућанима.
4. Ученици и наставници анализирају резултате анкете (путем *Google* учионице) и издвајају најчешће недоумице и предрасуде о којима треба дискутовати и информисати заједницу.

ГЛАВНЕ АКТИВНОСТИ

1. У сарадњи са стручњаком – епидемиологом из Завода за јавно здравље, организује се онлајн предавање са дискусијом путем платформе *Zoom*. Предавању присуствују наставници, ученици школе и њихови родитељи. Акценат је на оним питањима која су у анкети издвојена као најчешће недоумице и предрасуде о вакцинацији.
2. Ученици у сарадњи са наставником ликовне културе и слободноручног цртања, користећи *Google* учионицу, израђују графичку презентацију на тему разбијања предрасуда о вакцинацији (три најчешће предрасуде).
3. Ученици представљају своју презентацију путем школског веб-сајта, друштвених мрежа (*Facebook* и *Instagram*), локалних медија (телевизија, информативни портали).
4. Завршна активност подразумева онлајн састанак ученика и наставника путем платформе *Zoom* на којем се анализирају резултати свих спроведених активности.

Средња школа „Милоје Васић“ из Великог Градишта

Пример добре праксе

„Одговоран однос према околини“, тематски дан

КОМПЕТЕНЦИЈЕ ЗА ДЕМОКРАТСКУ КУЛТУРУ КОЈЕ СЕ ПОДСТИЧУ:

- Знање и критичко разумевање света
- Вештине за сарадњу
- Грађански дух

АУТОРИ:

- **Горан Мишић,**
наставник биологије
- **Биљана Јовановић,**
наставница немачког језика
- **Сања Стефановић,**
наставница историје уметности и грађанског васпитања
- **Наташа Стевић,**
наставница латинског језика
- **Биљана Лукић,**
наставница рачунарства и информатике
- **Велина Стојковић,**
наставница енглеског језика
- **Александра Димитријевић,**
педагошкиња

КОРИШЋЕНЕ ОНЛАЈН ПЛАТФОРМЕ, АЛАТИ И ДРУГИ МАТЕРИЈАЛИ

1. Google učionica
2. Google Meet
3. Zoom платформа
4. Društvene mreže (Facebook, Twitter, YouTube, Snapchat, Instagram)
5. **Sajm škole**
6. WordPress
7. Padlet
8. Linoit
9. BigBlueButton
10. **Mentimeter**
11. **Wordwall**
12. **Google Jamboard**
13. **Canva**
14. **Facebook**
15. **Padlet**
16. **Petlja**

Кратак опис примера

Тематски дан, који је посвећен одговорном односу према околини, организује се на нивоу целе школе и у овом опису је укратко представљено на који начин се тема реализује у оквиру неколико наставних предмета (биологија, немачки језик, енглески језик, латински језик, Грађанско васпитање, рачунарство и информатика). У реализацији тематског дана учествује и Ученички парламент. Реализацијом тематског дана подстиче се боље разумевање важности заштите животне средине и последица занемаривања те битне теме на живот грађана и грађанки. Такође се подстиче активно укључивање ученика у изналажење одрживих решења за деловање у њиховој животној околини.

Опис корака за спровођење

ПРИПРЕМНЕ АКТИВНОСТИ У ОКВИРУ НАСТАВНИХ ПРЕДМЕТА

- Биологија:** обрађује се тема „Свакодневни начини заштите животне средине“ и „Екологија и заштита животне средине“
 - Наставник у *Google* учионици ученицима поставља десет питања/задатака у вези са екологијом и заштитом животне средине (нпр. који произвођачи су „eco-friendly“, рецепти за хигијенска средства која имају мање штетно дејство на животну средину, да ли у локалној средини заједници постоји могућност рециклаже, како се променама животних навика штеде вода и струја, које би било решење за третирање органског отпада из кухиње или гардеробе и сл.).
 - Ученици сами формирају мање групе за рад и бирају редни број на основу кога добијају један од десет унапред постављених задатака и приступају истраживању добијене теме путем интернета.
- Немачки језик:** обрађује се тема „Међународне организације у области заштите животне средине“
 - Наставница у *Google* учионици поставља материјал о организацијама које се баве заштитом животне средине на српском и немачком језику.
 - Ученици читају три кратка текста о три различите организације које се баве заштитом животне средине на српском и немачком језику и имају задатак да извуку кључне речи из текстова који се односе на заштиту животне средине и области деловања организација.
- Грађанско васпитање:** обрађује се тема „Глобализација и заштита животне средине“
 - Наставница у *Google* учионици поставља материјал о глобализацији и заштити животне средине који ученици читају.
 - Ученици уз подршку наставнице, путем *Google Meet*-а, разговарају о прочитаном тексту с циљем да дефинишу појам глобализације и његове главне карактеристике ради активне партиципације у главним активностима.

- Латински језик:** обрађује се тема „Некада и сада“

Наставник ученике дели у четири групе (по азбучном реду), упознаје их са задатком за анализу и упућује на литературу:

 - 1. група – Употреба израза пристojног понашања према другим особама;
 - 2. група – Пронаћи и представити латинске цитате о природи;
 - 3. група – Однос државе према грађанима у старом Риму и
 - 4. група – Упоредивање моралне вредности старог Рима и данашњег друштва.
- Енглески језик:** обрађује се тема „Environment Protection“
 - Техником мождане олује наставница започиње час којом ученици наводе речи које повезују са појмом – животна средина у програму *BigBlueButton*.
 - Ученици своје одговоре преносе у већ постављену презентацију *Environment* на апликацији *Mentimeter* како би заједно креирали *wordcloud* – облак речи. Сваки ученик може да унесе највише пет појмова, што је наставник унапред дефинисао у апликацији.
 - Наставник анализира добијене одговоре и представља тему часа „Заштита животне средине – *Environment Protection*“.
- Рачунарство и информатика:** обрађује се тема „Мoj веб-сајт“
 - Наставник представља задатак, да ученици истраже теме о еколошким проблемима данашњице и да прикупе материјале за израду веб-странице (фотографије, текстови, видео-материјали итд.), правећи осврт на еколошке проблеме у њиховој локалној заједници.
 - Ученици се распоређују у седам група према темама за веб-сајт, а то су: Еколошко питање – заштита природне средине; Опасности од глобалног загревања; Еколошко питање – загађење воде; Еколошко питање – крчење шума; Еколошко питање – деградација земљишта; Лов и риболов као узроци поремећаја живота на планети Земљи; Угрожене животињске врсте.
- Ученички парламент:** радионица на тему „Не сеци грану на којој седиш“
 - Наставник организује радионицу која ће се реализовати у *Google* учионици и на платформи *Zoom*. Наставник поставља линк филмића „*Men*“ у *Google* учионицу Ученичког парламента као подстицај за разговор о теми заштите животне средине и за израду материјала о датој теми.

ГЛАВНЕ АКТИВНОСТИ У ОКВИРУ НАСТАВНИХ ПРЕДМЕТА

- Биологија:**
 - Након истраживања наведене теме, ученици одговоре на постављени задатак представљају илустрацијом и текстуално (могу саставити пасус,

осмислити довољно описну паролу, дати предлог за решење и слично).

- Ученици представљају своје одговоре и након сваке презентације се кратко изјашњавају о томе да ли би прилог био адекватан за школски часопис који ће бити посвећен екологији, упознавању са проблемом загађења, изазовима који постоје у локалној заједници и предлозима решења. Одабрани радови се припремају у одговарајућој форми за школски часопис.

2. Немачки језик:

- Наставница шаље линк ка онлајн програму *Linoit* дајући задатак једној групи да преводи речи у вези са заштитом животне средине са српског на немачки, док друга група ученика истражује информације на интернету о Архуској конвенцији и њеној примени у Републици Србији. Ученици своје резултате активности постављају у програм.
- На платформи *Google Meet* покреће се дискусија са ученицима на немачком језику о заштити животне средине (зашто је битно водити рачуна о заштити животне средине, на који начин се међународне организације ангажују у заштити животне средине, зашто је битна Архуска конвенција и шта је партиципативна демократија).

3. Грађанско васпитање:

- Ученици се распоређују у тимове (3–5 ученика) и сваки тим истражује тему Глобализација и заштита животне средине путем друштвених мрежа/ платформи (*Facebook, Twitter, YouTube, Snapchat, Instagram*).
- У оквиру истраживања ученици одговарају на следећа питања: *Шта је глобализација? Које су њене вредности? У којим све областима живота се одвијају процеси глобализације? Које су њене предности а који недостаци? Међузависности глобализације и заштите животне средине. Да ли је могућа глобализација без медија? Који су аргументи антиглобалистичкој покрети и за шта се он залаже?*
- Ученици своје резултате тимског рада представљају у форми есеја који треба да има једну страну, а закључак треба да се односи на то како се путем друштвених мрежа може утицати на заштиту животне средине.
- Есеји се постављају у *Google* учионицу и сви ученици их читају, након чега следи вођена дискусија о утицају глобализације на заштиту животне средине.

4. Латински језик:

- Ученици у четири групе представљају резултате свог рада путем *Google Meet*-а и објављују их на *Facebook* страници школе.
- Наставник покреће дискусију са ученицима на тему *Сличности и разлике у моралним вредностима, нормама, односима према људима, држави, значају природе и схватања природе у античком добу и данас.*

5. Енглески језик:

- Наставник упућује ученике на апликацију *Wordwall*, са унапред припремљеном онлајн активношћу, где ученици проверавају познавање појмова који се односе на животну окржење (*environment, global warming, greenhouse gasses, fossil fuels, rain forests, pollution, climate change, drought, power stations, ice caps*). Задатак је да ученици повежу појам са дефиницијом (може се креирати у следећим формама: повезивање, игрица, квиз са вишеструким одговорима и сл.).
- Ученици у групама анализирају проблеме у свом животном окружењу користећи се техником дрво проблема и већ припремљеном таблом *Jamboard*. Наставник усмерава ученике да прво разговарају о узроцима проблема и да почну од битнијих узрока, крећући се ка мање битним.
- Након анализе ученици треба да покушају да пронађу решења за поменуте проблеме, дефинишући последице тих решења, од краткорочних до дугорочних. Група ће своје радове представити користећи апликацију *Canva*.
- Наставник дели ученике у групе користећи *Собе (Breakout rooms)*. Током рада наставник „обилази“ групе и помаже им у раду.
- Ученици презентују своје радове на часу и постављају линк за своје радове на *Facebook* страници школе, где ће остали ученици и наставници гласати за најбоље дефинисане проблеме.

6. Рачунарство и информатика:

- Наставник упућује ученике на платформу за учење *Пейџа* како би се упознали са начинима и поступцима креирања садржаја, објава, веб-страница и менија у систему *WordPress*.
- Ученици уз помоћ наставника израђују веб-страницу (свака група има свој сајт).
- Ученици постављају линкове својих веб-сајтова на *Google* учионицу и деле на друштвеним мрежама. Одабрани веб-сајтови ученика – **1, 2, 3, 4 и 5.**

7. Ученички парламент:

- Наставник са ученицима прави кратак осврт на филм и дискусију развија следећим питањима: *Да ли је човек свесан свој неживотној делања у животној окружењу? Шта су ученици до сада предузели од акција у смеру промене свести грађана и узимању учешћа са циљем очувања своје околине? Шта свако од нас може да уради са циљем очувања свој животној просјора?*
- Потом наставник дели ученике у четири групе по собама у апликацији *Zoom*. Задатак им је да од понуђених алата (*Padlet* и *Linoit*) изаберу сами помоћу којег ће осмислити материјал у форми постера, брошура, фото-албума или памфлета, којим би апеловали на своје вршњаке и суграђане да предузму акције у очувању своје планете.
- Након рада, представник групе излаже добијени производ. Материјали се постављају и на сајту школе.

СТАВОВИ

+

+

ОШ „8. септембар“ из Пирота

Пример добре праксе

„Како се живело некада“, наставна активност

КОМПЕТЕНЦИЈЕ ЗА ДЕМОКРАТСКУ КУЛТУРУ КОЈЕ СЕ ПОДСТИЧУ:

- Поштовање
- Вредновање културне разноликости
- Вештине за сарадњу

АУТОРИ:

- **Олгица Најдановић,**
директорка школе
- **Тања Првуловић,**
помоћник директора
- **Снежана Савић,**
наставница разредне наставе
- **Ивана Панчић Тошић,**
наставница француског језика

КОРИШЋЕНЕ ОНЛАЈН ПЛАТФОРМЕ, АЛАТИ И ДРУГИ МАТЕРИЈАЛИ

1. Google учионица
2. Google Meet
3. ППТ презентација
4. Материјал са интернета: загонетке, питанице, анегдоте, брзалице
5. Архивски снимци КУД „Дукат“
6. Снимак интервјуа са председником Удружења „Грлица“
7. Снимак интервјуа са грнчаром из села Пољска Ржана
8. Слике из пројекта „Пастирске игре“ за ППТ презентације
9. Апликација Kizoa за прављење кратких филмова

Кратак опис примера

Активност се спроводи у оквиру наставног предмета народна традиција у 4. разреду основне школе (у трајању од два школска часа). Ученици истражују како се живело некад, осећајући поштовање и дивљење према умотворинама и рукотворинама старијих суграђана. Претражују интернет, праве презентације, снимају интервјуе које презентују осталим ученицима путем *Google* учионице, притом развијају своју дигиталну компетенцију и рад са подацима и информацијама. Циљ активности је да се млади упознају са својом традицијом, да сазнају нешто ново, да имају више поштовања према предметима које је некада народ стварао и да их чувају од заборавља. У оквиру активности ради се на социјализацији младих и старих и поштовању старијих особа, при чему млађи развијају и своје вештине за сарадњу.

Опис корака за спровођење

ПРИПРЕМНЕ АКТИВНОСТИ

1. Наставник разредне наставе се договара са својим одељењем 4. разреда о реализацији часа и расподељује ученике на пет група (свака група по три ученика, укупно 15 ученика).
2. Свакој групи се задаје по једна област за истраживање и презентовање:
 - **прва група** ће истраживати старе умотворине: загонетке, брзалице, питалице, анегдоте;
 - **друга група** ће истраживати народне обичаје српске и ромске популације (рођење детета, свадбе, како су се некада славиле славе, како се прослављао Божић, Бадње вече, Ускрс);
 - **трећа група** ће истраживати фолклорне игре и народне песме;
 - **четврта група** ће интервјуисати занатлије који се баве ткањем, грнчаријом, баке које се баве везом, плетењем;
 - **пета група** ће истраживати старе дечје игре (клис, прескакање конопца, бацање камена са рамена, жмурке).
3. Наставник у *Google* учионици поставља смернице за реализацију часа – линкове ка материјалима, презентације, видео клипове, упутство за израду презентације. Све групе треба да питају своје баке и деке за помоћ у вези свог истраживачког задатка.
4. Ученици проучавају постављене материјале, договарају се у својим групама како да направе презентацију, сними интервју, договарају се у *Google* учионици, путем *Google Meet*-а или телефонских позива. Њихов истраживачки рад траје две недеље и финализује прављењем ППТ презентације.
5. Наставник разредне наставе као и родитељи, пружају подршку ученицима у реализацији задатка по потреби, у виду обезбеђивања неопходног материјала и пружања подршке приликом израде ППТ презентација.
6. Ученици бирају ко ће из њихове групе да представи презентацију.

ГЛАВНЕ АКТИВНОСТИ

1. Реализација првог часа путем *Google* учионице на којем се спровode следећи кораци:
 - Представљање теме часа.
 - Представљање ученика.
 - Представник прве групе пита ученике да ли воле загонетке, да ли знају неку загонетку те, пошто ученици одговоре, пушта ППТ презентацију о народним умотворинама (4 слајда) – на 1. слајду су три загонетке, ученици погађају одговоре; на 2. слајду су три брзалице и свако од чланова групе изговара по једну брзалицу; на 3. слајду су три питалице и ученици одговарају на питалице и на 4. слајду су две анегдоте и чланови групе читају по једну анегдоту.
 - Представник друге групе пита ученике да ли знају шта су обичаји и које обичаје знају. Када наведу обичаје које знају, ученик пушта ППТ презентацију где су представљени обичаји поводом рођења детета, прославе венчања (српски и ромски обичаји), како су се некада прослављали Божић, Бадње вече, Ускрс итд. Истичу се разлике и сличности тих обичаја.
 - Представник треће групе објашњава ученицима шта су фолклор и народна музика и због чега је битно да их не заборавимо. Затим пушта снимак са ученицима 4. разреда који играју фолклор у њиховом фолклорном ансамблу „Дукат“ и ученицима који певају у хору обичајне песме наставнице музичке културе.
2. Реализација другог часа путем *Google* учионице на којем се спровode следећи кораци:
 - Представник четврте групе говори о старим занатима и занатлијама, затим пушта снимак интервјуа са председником Удружења „Грлица“ (на којем она говори о ткаљама пиротског краја и колико је ткање некада било популарно) и снимак интервјуа са грнчаром из села Пољска Ржана. Један члан групе пушта снимак разговора са својом баком о везењу и плетењу.
 - Представник пете групе говори о дечјим играма, упоређује данашње игре и игре које су деца некада играла, а затим ученике која је њихова омиљена игра. Након тога ученицима се пушта снимак старих игара (клис, прескакање конопца, бацање камена са рамена, жмурке) који је направљен од слика у апликацији *Kizoa*. Дискусија са ученицима на питање да ли би се данас играли старих игара.
 - Наставник евалуира час – дискусија са ученицима на питање шта им се највише а шта најмање допало.
 - На крају часа, наставник задаје домаћи задатак: зависно од афинитета ученика, свако треба да уз помоћ родитеља, бака и дека научи једно коло, једну народну песму, један обичај, загонетку, питалицу, да сними оно што је научио и да снимак подели са другима кроз *Google* учионицу.
3. Завршни корак активности представља слање продуката ученичког истраживачког рада представницима локалне заједнице које се баве темама које су ученици истраживали (КУД „Дукат“, Удружења „Грлица“ и сл.).

Основна школа „12. децембар“ из Сјенице

Пример добре праксе

„Водич кроз традицију“, наставна активност

КОМПЕТЕНЦИЈЕ ЗА ДЕМОКРАТСКУ КУЛТУРУ КОЈЕ СЕ ПОДСТИЧУ:

- Отвореност према другим културама, као и другим уверењима, погледима на свет и праксама
- Вредновање културне разноликости
- Вештина за сарадњу

АУТОРИ:

- **Маида Колић,**
стручна сарадница
- **Бранка Думић,**
наставница разредне наставе
- **Ивана Радуловић,**
наставница разредне наставе
- **Адела Баждар,**
наставница разредне наставе
- **Данијела Зеленкапић,**
наставница разредне наставе

КОРИШЋЕНЕ ОНЛАЈН ПЛАТФОРМЕ, АЛАТИ И ДРУГИ МАТЕРИЈАЛИ

1. Google учионица
2. ППТ презентација

Кратак опис примера

Активност „Водич кроз традицију“ се реализује за ученике 4. разреда у оквиру предмета природа и друштво и народна традиција, уз подршку учитеља, наставника и родитеља. Активност се састоји од истраживачких активности у оквиру којих ученици прикупљају информације о верским и културним наслеђима свог народа и оних народа који живе у њиховом месту становања (Срба и Бошњака) и практичним радом припремају традиционалне специјалитете ових народа. Резултати ученика се представљају у *Google* учионици, а у дискусији се те активности додатно обогађују и осигурава се развијање и унапређивање компетенција за демократску културу. Овом активношћу унапређују се и дигиталне компетенције ученика.

Опис корака за спровођење

ПРИПРЕМНЕ АКТИВНОСТИ

1. Ученици путем *Google* учионице од својих учитеља добијају упутства за израду задатка, који се састоји из два дела. Први део задатка подразумева да ученици ученици истражују о традицији различитих култура, односно прикупљају информације о културним и верским наслеђима родног краја и народа који живе у њему (Срба и Бошњака). Други део задатка се односи на припрему традиционалних јела, заједно са својим укућанима.
2. Ученици се распоређују у групе од три до пет ученика при чему се води рачуна да буду заступљени ученици различитих националности, верских и културних припадности.
3. Наставници и ученици се договарају о току израде задатка, планирају индивидуална задужења ученика, осмишљавају израду презентације и припрему видео-материјала.
4. Формирање жирија за избор најбоље припремљеног јела који чине по један ученик, наставник и родитељ.

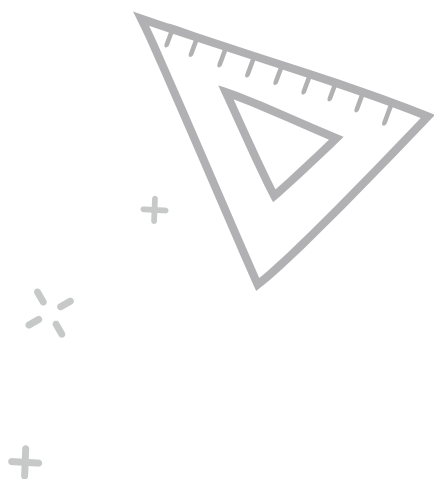
ГЛАВНЕ АКТИВНОСТИ

Припрема презентација и дискусија

1. Ученици користећи интернет, књиге и друге писане изворе, гледајући краткометражне филмове, старе фотографије, предмете, сувенире, слушајући беседе локалних историчара итд. прикупљају информације за израду ППТ презентације о традицији њиховог краја. У овом истраживачком процесу наставници подржавају ученике постављајући предлоге материјала за читање, гледање и сл.
2. Ученици путем *Google* учионице приказују ППТ презентацију о традицији народа који живе у њиховом месту становања. На презентацијама се налазе фотографије верских објеката, ћилима, инструмената, ношњи, накита, сувенира, намештаја, надгробних споменика, анегдоте, ликовна и књижевна дела и осталих материјала које су ученици прикупили са циљем да представе традицију њиховог краја.
3. Наставници подстичу дискусију међу ученицима која је усмерена на теме поштовања других култура, толеранције према различитим уверењима у друштву, разумевање и дијалог са групама које се опажају као „другачије“.

Припрема јела и такмичење

1. Ученици се договарају са својим укућанима која традиционална јела ће припремити и праве спискове потребних намирница за његову припрему (рецепт). Ученици између себе размењују рецепте традиционалних јела из различитих култура.
2. Ученици и родитељи набављају потребан материјал и намирнице за припрему традиционалних јела из других култура.
3. Ученици праве традиционална јела својих „комшија“ уз присуство и помоћ родитеља, бака и нана. Кључни делови припреме јела се снимају (пожељно је да снимак траје око три минута). Припремљено/а јела се постављају на трпезу, чиме се снимање завршава.
4. Ученици и родитељи снимке шаљу учитељима/учитељицама који их достављају жирију.
5. На основу снимака жири доноси одлуку о најбоље припремљеним јелима. Како се активност реализује онлајн, жири бира јело које најлепше изгледа и чија је припрема најбоље приказана на снимку.
6. Након одабира најбоље припремљених јела, подстиче се дискусија међу ученицима о сличностима и разликама између јела и о томе на који начин култура једног народа утиче на припрему и конзумирање хране.

ОШ „Доситеј Обрадовић“ из Крушевца

Пример добре праксе

„Ја имам таленат“,
ваннаставна активност

КОМПЕТЕНЦИЈЕ ЗА ДЕМОКРАТСКУ КУЛТУРУ КОЈЕ СЕ ПОДСТИЧУ:

- Самоефикасност
- Вештине за сарадњу

АУТОРИ:

- **Маја Горановић,**
наставница географије
- **Латинка Милојевић,**
наставница хемије
- **Снежана Чукић,**
наставница разредне наставе
- **Бобан Петровић,**
наставник разредне наставе
- **Милан Лукић,**
наставник информатике
- **Ана Поповић Милутиновић,**
школски педагог
- **Биљана Ћорђевић,**
школски психолог
- **Марија Бановић,**
наставница српског језика

КОРИШЋЕНЕ ОНЛАЈН ПЛАТФОРМЕ, АЛАТИ И ДРУГИ МАТЕРИЈАЛИ

1. Google учионица
2. Google Meet
3. ППТ презентација
4. Сајт школе
5. Movie Maker
6. Video Maker / Video Editor / Video Show

Кратак опис примера

У питању је активност којом се обележава Дан школе и у којој ученици приказују своје таленте, уједно развијајући дигиталну компетенцију, самоефикасност и вештине за сарадњу. Ученици и виших и нижих разреда, заједно са разредним старешинама и учитељима, осмишљавају како да на најбољи начин представе себе и своје одељење, водећи рачуна да задатак ефикасно спроведу, односно да направе снимак који најбоље приказује њихове таленте. На крају, снимци се постављају на сајт школе, са пропратним текстом. На овај начин, фокусирајући се на области у којима постижу успех, ученици уче да реализују планиране активности, док у сарадњи са наставницима и другим ученицима стичу уверење у властиту способност. Парола ове активности је „Музика и плес су лек за све!“.

Опис корака за спровођење

ПРИПРЕМНЕ АКТИВНОСТИ

1. Наставници на часовима одељењске заједнице најављују тему и представљају задатак за ученике – свако одељење треба да сними кратак видео-запис којим ће представити таленте које ученици поседују. У разговору са ученицима размењују идеје како да своје таленте представе на најбољи начин.

2. Наставник информатике путем *Google* учионице подучава ученике о томе које веб-алате могу да користе за реализацију идеја (нпр. ППТ презентације, *Movi Maker*, *Video Maker* и сл.) водећи рачуна о томе да је сваки ученик добро разумео задатак.
3. Ученици на основу претходних инструкција наставника снимају видео материјал о својим талентима а затим шаљу наставнику путем мејла или *Viber*-а.
4. Наставник им даје повратну информацију која садржи сугестије како да ученици што боље реализују своју идеју.

ГЛАВНЕ АКТИВНОСТИ

1. Ученици презентују своје финалне видео-записе у *Google* учионици.
2. Ученици затим путем *Google Meet*-а дискутују међу собом и са наставницима о томе како су им се свидели видео-материјали, како су се осећали приликом спровођења задатка, да ли су имали уверење у властиту способност и како су дошли на идеју да представе одређени таленат, које су биле главне препреке са којима су се суочавали, било током планирања представљања талената и/или током снимања активности и на који начин су их превазишли и сл.
3. Наставник и ученици се договарају које ће видео-материјале поставити на сајт школе где ће већи број људи имати прилику да их погледа.
4. Постављање видео-материјала на сајт школе.

ОШ „Јован Јовановић Змај“ из Алексиначког Рудника (Алексинац)

Пример добре праксе

**„У мору различитости, научи да пливаш и ти“,
активност у локалној заједници**

КОМПЕТЕНЦИЈЕ ЗА ДЕМОКРАТСКУ КУЛТУРУ КОЈЕ СЕ ПОДСТИЧУ:

- Отвореност према другим културама, другим уверењима, погледима на свет и праксама
- Вредновање културне разноликости
- Вредновање људског достојанства и људских права

АУТОРИ:

- **Биљана Берић,**
наставник разредне наставе
- **Марија Петровић,**
наставник српског језика и књижевности
- **Јасмина Марковић,**
педагог школе
- **Сузана Ристић,**
наставник историје

КОРИШЋЕНЕ ОНЛАЈН ПЛАТФОРМЕ, АЛАТИ И ДРУГИ МАТЕРИЈАЛИ

1. *Google Meet*
2. Програм *Sway*
3. ППТ презентација
4. Видео записи (*Movie Maker*, *Camtasia*)
5. Анкета *Socrative*

Кратак опис примера

У реализацији ове активности учествују ученици 7. и 8. разреда. Ученици су распоређени у групе и имају задатак истраживачког карактера – ученици истражују о пореклу ромских заједница, култури и обичајима, традиционалној кухињи, музици и игри. Након тога се, поводом Дана Рома, представљају резултати тих истраживања у виду е-часописа свим ученицима школе, родитељима, наставницима. У саму реализацију активности укључена је и невладина организација „Нада“ из Алексинца, родитељи, Роми из локалне заједнице. Циљ активности је да се подигне свест о поштовању различитости у друштву, да се укаже на значај постојања разлика, да се превазиђу предрасуде које постоје према одређеним групама и да се подстакне сарадња са другима.

Опис корака за спровођење

ПРИПРЕМНЕ АКТИВНОСТИ

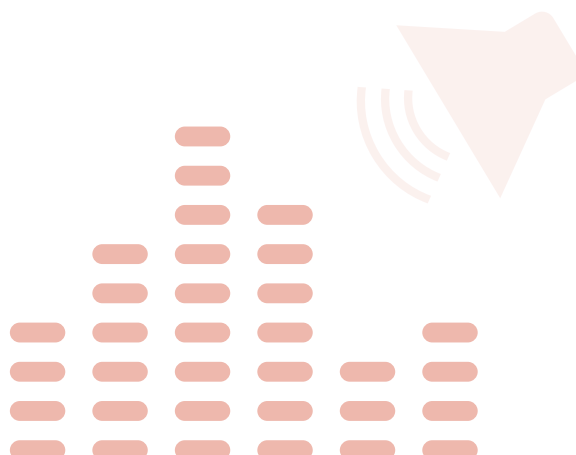
1. Наставник путем *Google Meet*-а представља ученицима тему на којој ће радити, даје им смернице и упутства за рад и заједно са њима прави план рада за наредних пет дана.
2. Наставник распоређује ученике у четири групе и упућује их на задатке (више у наставку).
 - **Прва група** истражује порекло Рома (историјска окосница, предања). Ученици користе интернет, дигиталну библиотеку, информације из невладине организације „Нада“, знања старијих Рома.
 - **Друга група** истражује културу и обичаје (свадбе, славе итд.). Ученици користе различите изворе информација на интернету, предања, разговоре са члановима Ромске заједнице итд.
 - **Трећа група** истражује специјалитете, традиционална јела, трага за рецептима ромске кухиње. Ученици користе фотографије, снимке, куваре, а неке специјалитете могу и сами да направе.
 - **Четврта група** је задужена да представи музику и игру. Ученицима помажу родитељи, представници фолклора, користе старе снимке, представе, музику из филмова и сл.
3. Ученици се путем *Google Meet*-а договарају о начину сакупљања података и њиховом представљању у е-часопису у програму *Swau*, где се могу ставити и ППТ презентације и филмови направљени у *Movie Maker*-у, аудио-снимци, фотографије и текстови.

ГЛАВНЕ АКТИВНОСТИ

1. Ученици у групама раде на добијеним задацима уз подршку наставника, невладине организације „Нада“ из Алексинца и других релевантних представника Ромске заједнице (видети припремне активности).
2. На основу резултата рада сваке од четири групе припрема се тематски часопис посвећен Ромима. Материјал је припремљен у договореном формату како би се олакшала припрема е-часописа. Часопис се припрема у програму *Swau*.
3. У оквиру обележавања Дана Рома, редакција (коју чине представници група) презентује часопис путем *Google Meet*-а у форми конференције за штампу. Сви ученици школе учествују на представљању часописа, а позвани су и родитељи и представници локалне заједнице.
4. Након представљања часописа покреће се дискусија коју модерирају наставници, а која покрива две области.
 - a. Књижевна дела у којима се слави слобода живљења Рома (Пушкин, Саројан, Кустурица, Гарсија Лорка и сл.).
 - b. Сличности и разлике између представника различитих култура (историјско-културне разлике и сличности, музика, веровања, обичаји и сл.) уз осврт на коегзистирање различитих култура.

Битно је поменути да у дискусији активно учествују представници невладине организације „Нада“ и представници Ромске заједнице.

5. На крају се попуњавања анкета (анкета *Socrative*) ради добијања повратне информације о реализованој активности и планирања нових активности (евалуација).

ОШ „Мајшански пут“ из Суботице

Пример добре праксе

„Упознајмо комшије“, ваннаставна активност

КОМПЕТЕНЦИЈЕ ЗА ДЕМОКРАТСКУ КУЛТУРУ КОЈЕ СЕ ПОДСТИЧУ:

- Отвореност према другим културама, као и другим уверењима, погледима на свет и праксама
- Вредновање културне разноликости
- Вештине за сарадњу

АУТОРИ:

- **Адам Радетић,**
наставник музичке културе
- **Невена Габрић,**
наставница верске наставе – католичког вјеронаука
- **Бернадета Туру Богдан,**
наставница разредне наставе
- **Бојан Чутура,**
школски педагог

КОРИШЋЕНЕ ОНЛАЈН ПЛАТФОРМЕ, АЛАТИ И ДРУГИ МАТЕРИЈАЛИ

1. *Edmodo*
2. *Kahoot*

Кратак опис примера

У оквиру ове активности ученици од 5. до 8. разреда имају задатак да, у сарадњи са наставницима, истражују особине припадника различитих култура и националности (српска, мађарска, хрватска и буњевачка) и то области – језик, традиционална ношња, национална храна, плес, инструменти и обичаји. На основу анализе, ученици израђују по три кључна питања из сваке области, које ће се наћи у квизу под називом „Упознајмо комшије“. Квиз се израђује на два наставна језика на којима се одвија настава у школи – српском и мађарском. На крају, сви ученици решавају онлајн квиз, заједно са члановима породице. Циљ активности је учење, упознавање и прихватање других култура које обитавају у локалној мултикултурној заједници.

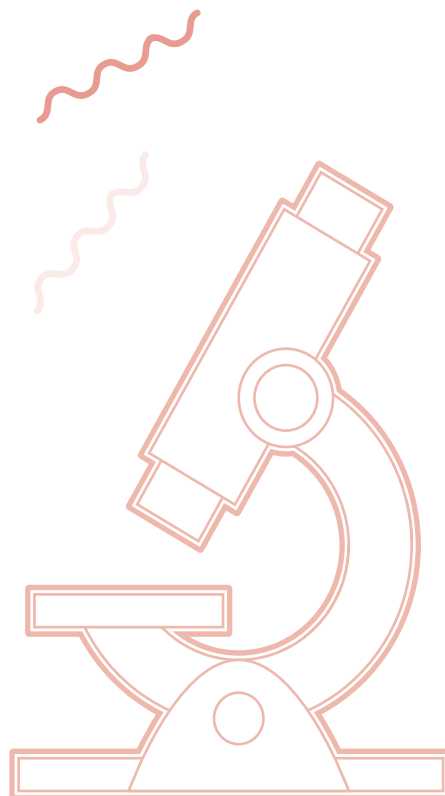
Опис корака за спровођење

ПРИПРЕМНЕ АКТИВНОСТИ

1. Договор наставника и ученика о темама и областима питања које ће се наћи у квизу и распоређивање ученика према културама/националностима које ће истраживати. Ученици се распоређују у четири групе које истражују живот припадника различитих култура и националности – српска, мађарска, хрватска и буњевачка, и у четири подгрупе које ће истраживати различите области:
 - **подгрупа 1** – језик,
 - **подгрупа 2** – традиционална ношња,
 - **подгрупа 3** – национална храна,
 - **подгрупа 4** – плес, инструменти и обичаји.
2. Наставници упућују ученике на материјал који је релевантан за истраживање, путем платформе за учење *Edmodo*.
3. Ученици у групама истражују задату подтему у оквиру изабраних култура/ националности, дефинишу три питања која ће се наћи у квизу и прослеђују их наставницима (укупно 12 питања по групи ученика).
4. Наставници дају повратну информацију ученицима и, у сарадњи са њима, дефинишу коначна питања која ће се наћи у квизу (квиз у целини садржи око 30 питања, док вишак питања може да се користи као „џокер“ или за израду другог квиза).
5. Наставници постављају квиз на платформу *Kahoot*.

ГЛАВНЕ АКТИВНОСТИ

1. Наставници организују реализацију квиза путем платформе *Edmodo* – постављају линк квиза како би био доступан свим ученицима (и родитељима), дају упутства, прате реализацију и сумирају резултате квиза.
2. На крају, наставници дају повратну информацију ученицима тако што издвајају питања, области у којима су ученици показали највише знања и скрећу пажњу на она питања на која већина ученика није одговорила тачно, наводећи тачне одговоре, уз кратку дискусију о језику, ношњи, храни, инструменту, зависно од тога шта је било питање. Такође, наставник модерира дискусију о особеностима различитих култура/националности, њиховим вредностима и значају које оне имају у школи и локалној заједници.
3. Резултати активности се могу представити на нивоу школе и у локалној заједници.

ОШ „Матко Вуковић“ из Суботице

Пример добре праксе

„Моја Суботица“, истраживачки пројекат

КОМПЕТЕНЦИЈЕ ЗА ДЕМОКРАТСКУ КУЛТУРУ КОЈЕ СЕ ПОДСТИЧУ:

- Самоефикасност
- Вештине за сарадњу
- Вредновање културне разноликости

АУТОРИ:

- **Драгана Стојановић,**
наставник предметне наставе
- **Маријана Добриловић,**
наставник разредне наставе
- **Нада Димовић,**
педагошки асистент

КОРИШЋЕНЕ ОНЛАЈН ПЛАТФОРМЕ, АЛАТИ И ДРУГИ МАТЕРИЈАЛИ

1. Google учионица
2. Google Meet
3. Платформа Zoom
4. Локални електронски медији,
сајтови установа (www.subotica.com, www.subotica.info и сл.)
5. ППТ презентација

Кратак опис примера

Истраживачки пројекат реализују ученици 6. разреда, који, уз подршку наставника у групама припремају свој рад на тему „Моја Суботица“. Ученици претражују интернет, фотографишу, интервјуишу, пишу есеј, праве аудио-видео презентацију о девет различитих тема. Резултате презентују једни другима и ученицима 6. разреда друге локалне школе путем *Google* учионице односно платформе *Zoom*. Истраживачки пројекат има циљ да ученици развијају дигиталне компетенције у оквиру предмета информатика и рачунарство, користећи се научним садржајима других предмета и различитим изворима информација. Флексибилним размишљањем и употребом ИКТ средстава ученици усвајају нове садржаје, користе прикупљен материјал, структурирају га, форматирају и изражавају креативност путем дигиталних медија.

Опис корака за спровођење

ПРИПРЕМНЕ АКТИВНОСТИ

1. Наставник на часу путем *Google Meet*-а преноси упутства ученицима 6. разреда за реализацију пројектне активности и дели ученике у девет група према темама (описане у наставку), истраживачким задацима, ученичким компетенцијама и афинитетима.
2. Свака група ће имати по једну тему за истраживање и презентовање из различитих области:
 - значајне грађевине – теме: Градска кућа (1. тема), Рајхл палата (2. тема), Суботичка синагога (3. тема);
 - истакнути спортисти – теме: Јован Микић – Спартак (4. тема), Иван Сарић (5. тема), Давор Штефанек (6. тема);
 - истакнути уметници – теме: Данило Киш (7. тема), Александар Лифка (8. тема), Костолањи Дежо (9. тема).
3. Наставник даје смернице ученицима за спровођење истраживачког задатка. Свака група треба да одабере назив за свој истраживачки пројекат, да изради ППТ презентацију са аудио-сликом од најмање пет слајдова, да напише кратак есеј који би ученик читао и снимио као аудио део презентације. Ученицима је остављена могућност да уместо ППТ презентације направе и кратак видео на задату тему истраживачког рада. Ученици у тој активности треба да примене стечена знања из наставних предмета историја, ликовна култура, грађанско васпитање, верска настава, физичко васпитање, матерњи језик, информатика и рачунарство.

4. Наставник прослеђује линкове ка материјалима који могу бити корисни за спровођење истраживачког задатка и упутство за израду презентације, есеја и квиза (описано у наставку). Рок за израду наведених продуката је 14 дана.

ГЛАВНЕ АКТИВНОСТИ

1. На часу информатике и рачунарства, уз помоћ *Google Meet*-а, наставник пружа подршку и саветује ученике о реализацији истраживачког задатка и начину презентовања рада.
2. Ученици проучавају материјале и издавају кључне и најзанимљивије чињенице за презентацију. Док проучавају материјале, у оквиру сваке групе комуницирају путем мејла, друштвених мрежа/формираних група и договарају се о начину рада и начину спровођења задатака.
3. Ученици обилазе грађевине и фотографишу их. Сусрећу се са релевантним представницима и са њима снимају интервју. Међусобно прослеђују прикупљене податке и постављају их обрађене на *Google* диск.
4. Ученици у свакој групи осмишљавају слајдове (сликовито, са што мање текста, само кључне речи) и бирају представника сваке групе који ће приказати резултате (презентацију и/или видео-снимак) ученицима 6. разреда друге локалне школе путем *Google Meet* часова.

ЗАВРШНЕ АКТИВНОСТИ

1. Приказивање резултата истраживачких радова ученика на часовима информатике и рачунарства путем *Google* учионице ученицима 6. разреда, спровођењем следећих корака:
 - Представљање ученика и теме.
 - Представљање презентација и/или видео-материјала.
 - Наставник након презентација покреће дискусију питањима: *Како с'ће се осећали током израде рада? Шта вам је најинтересније изазов? Како с'ће решили прејреке? Ко вам је био главни ослонац? Зашто? Шта је мојло да се уради друјачије? Које су предности Суботице као места за животи (у културолошком смислу)?*
 - Ученици евалуирају час.
2. Приказивање резултата истраживачких радова ученика путем платформе *Zoom* ученицима 6. разреда друге локалне школе.

ОШ „Моша Пијаде“ из Дебељаче (Ковачица)

Пример добре праксе

„Четири државе, четири језика – Музеј културе и језика”, ваннаставна активност

КОМПЕТЕНЦИЈЕ ЗА ДЕМОКРАТСКУ КУЛТУРУ КОЈЕ СЕ ПОДСТИЧУ:

- Отвореност према другим културама као и другим уверењима, погледима на свет и праксама
- Вештине за сарадњу
- Самоефикасност

АУТОРИ:

- **Кристина Видрач**, директорка школе
- **Тамара Пецикоза**, наставница енглеског језика
- **Андреа Тот Хорват**, наставница немачког језика
- **Едита Радатовић**, наставница немачког језика
- **Наташа Пупин**, наставница српског језика
- **Елвира Марковић**, наставница мађарског језика

КОРИШЋЕНЕ ОНЛАЈН ПЛАТФОРМЕ, АЛАТИ И ДРУГИ МАТЕРИЈАЛИ

1. Google учионица
2. Google Meet
3. ППТ презентације
4. Padlet

Кратак опис примера

У активности учествују ученици од 5. до 8. разреда који својим истраживачким радом анализирају карактеристике културе, језика и науке различитих држава (Србије, Мађарске, Енглеске и Немачке) и продукте представљају у виртуелном Музеју културе и језика. Том активношћу се продубљују мултиетничност и мултикултуралност као виталне цивилизацијске творевине којима се промовишу отвореност, толеранција и инклузија културних група уз уважавање међусобне различитости и идентитета. Ова активност подразумева комбиновање компетенција за демократску културу, дигиталних вештина и наставног садржаја у оквиру наставних предмета матерњих и страних језика.

Опис корака за спровођење

ПРИПРЕМНЕ АКТИВНОСТИ

1. Наставници у *Google* учионици представљају активности ученицима, који се пријављују за учествовање у активности.
2. Ученици се деле у четири групе према државама које истражују (Србија, Мађарска, Енглеска и Немачка). Ученици се затим деле у подгрупе, према темама (водити рачуна да групе буду хетерогене по узрасту):
 - култура, обичаји и језик – матерњи језици (српски и мађарски) и страни језици (енглески и немачки);
 - гастрономија;
 - музика – изворна и модерна музика;
 - познати изумитељи и њихови изуми.
3. Предметни наставници упућују ученике на изворе доступне путем интернета, на датотеке и енциклопедије у којима могу наћи материјале за припремање изложбе (фотографије, слике, видео-материјале, историјске записе и остале материјале).

ГЛАВНЕ АКТИВНОСТИ

1. Ученици у свакој групи (према земљама) истражују теме (култура, обичаји и језик, гастрономија, музика, изумитељи).
2. На основу претходне анализе, ученици припремају фотографије, видео-материјале и текст који ће бити исписан испод сваке фотографије, видео-снимка и/или припремају звучни запис који ће пратити представљено.
3. Свака група се састаје путем *Google Meet*-а и договара се о коначној припреми материјала за државу коју су истраживали, односно о припреми ППТ презентације и других аудио-видеоматеријала.
4. Наставници сакупљају материјале од ученика који су учествовали, дају повратне информације ученицима, селекују и систематизују материјале заједно са ученицима за потребе музејске поставке. У *Padlet*-у ученици уз подршку наставника креирају паное/колаже са знаменитостима свих наведених земаља.
5. Резултати активности, односно финални материјали представљају се у *Google* учионици која носи назив „Музеј културе и језика“ и која је подељена на четири одељка, тачније четири „језичка кабинета“.
6. Именује се по један ученик који ће представљати изложбу једне државе/групе у улози кустоса и водитеља.
7. Наставници завршавају активност тиме што са ученицима покрећу дискусију о питањима попут: Шта вам се највише допало у овој активности, а шта најмање? Које су сличности и разлике између представљених култура? Колико је важно бити отворен према другим културама у савременом друштву?
8. Организатори радионице (наставници и ученици) постављају изложбу, односно ППТ презентације и на званични сајт школе који постаје доступан и видљив свим ученицима, наставницима, родитељима и локалној заједници.

ОШ „Радоје Домановић” из Ниша

Пример добре праксе

„Стрес и превазилажење стреса услед промене средине, прихватање нових породица и ученика”, активност у локалној заједници

КОМПЕТЕНЦИЈЕ ЗА ДЕМОКРАТСКУ КУЛТУРУ КОЈЕ СЕ ПОДСТИЧУ:

- Поштовање
- Флексибилност и прилагодљивост
- Вредновање културне разноликости

АУТОРИ:

- Душица Тричковић,
директор школе
- Љиљана Радовановић Тошић,
психолог
- Иван Илић,
помоћник директора
- Наталија Миленковић,
наставник српског језика
- Ивајло Илијев,
неуропсихијатар и психотерапеут, власник
поликлинике „Анима“
- Данијел Данковић,
председник Савета родитеља

КОРИШЋЕНЕ ОНЛАЈН ПЛАТФОРМЕ, АЛАТИ И ДРУГИ МАТЕРИЈАЛИ

1. Платформа *Google Meet*
2. ППТ презентација
3. *Viber*
4. Видео-материјал (клип) са најчешћим реакцијама на стрес

Кратак опис примера

У питању је онлајн трибина за родитеље која се организује у сарадњи са поликлиником „Анима“ (другим школама предлажемо да одаберу оне партнере који се професионално баве темом стреса и који уживају углед у заједници) на платформи *Google Meet*. Тема трибине је како да ученици и породице превазиђу стрес који настаје услед промене средине, било да је реч о промени државе, преласку у други град, преласку из школе у школу или измештању из животне средине услед потребе заштите здравља и безбедности. Школа реализатор ове активности има искуства са подршком ученицима различитих културних припадности јер се у школи образују деца разних националности (Шпанци, Украјинци, Корејци, Роми) и деца која су дошла из многих других градова у Србији или су променила локалну школу. Током пандемије ковида 19 било је и ученика који су изгубили родитеља/е или укућане, што је нарочито подстакло школу да организује овакву трибину.

Опис корака за спровођење

ПРИПРЕМНЕ АКТИВНОСТИ

1. Запослени у школи (ауторски тим) праве преглед потреба школе праћењем ученичких миграција и анализом психолошког и едукативног статуса сваког од њих¹³.
2. Договор запослених у школи о потреби и начину организовања активности (избор партнера из локалне заједнице, подстицање чланова Савета родитеља)¹⁴. Те активности су посебно битне имајући у виду да је пандемијска ситуација изразито стресогена и изазовна за физичко и ментално здравље.
3. Ауторски тим се договара са председником Савета родитеља о потреби и начину организовања онлајн трибине, обавештавања и подстицања представника Савета родитеља.
4. Ауторски тим се договара са представницима поликлинике о начину реализације активности, избору садржаја који ће се презентовати путем ППТ презентације и презентера. На трибини ће се обрадити теме стреса који настаје услед промене средине, стреса који настаје приликом преласка из школе у школу или измештања из животне средине услед потребе заштите здравља и безбедности, стратегија за превазилажење стреса, подршке ученицима и породицама из других држава, места, култура итд.

5. Припрема се електронски и штампани материјал који ће бити подељен родитељима, који садржи стратегије за препознавање и превладавање стреса.
6. Обавештавање родитеља ученика о организовању онлајн трибине на платформи *Google Meet*, уз кратак опис садржаја, значаја такве активности за школу, али и за лични развој и очување менталног здравља у ширем контексту, и очекивања да родитељи наставе са ширењем стратегија за превладавање стреса на остале родитеље које познају.

ГЛАВНЕ АКТИВНОСТИ

1. Прослеђивање линка за приступ онлајн трибини на платформи *Google Meet*.
2. Реализација онлајн трибине на *Google Meet*-у, уз развој дискусије са родитељима, њихова питања која се односе на дилеме које имају и предлоге за имплементацију знања о превазилажењу стреса у свакодневним школским активностима.
3. Такође, у дискусији се покрећу питања о примени компетенција за демократску културу, као што су: *Како исказати поштовање према особама које се први пут укључују у локалну заједницу? На који начин пружићи подршку ученицима са различитим културним пореклом да се брзо прилагоде новој средини? Како прилагодити социјално понашање тако да оно буде одговарајуће за припаднике других култура? Како прилагодити деци и породицама које су доживеле стресну ситуацију?*
4. На крају трибине, дели се припремљен електронски материјал и постиже се договор о даљем остваривању контакта и разговора на тему стреса за све заинтересоване учеснике.
5. Након трибине, организује се тематска седница Савета родитеља са темом о очувању менталног здравља и подршке ученицима који долазе из других средина.

¹³ Школска пракса је да се за све нове ученике организује систем праћења адаптације на нову средину, вршњачки колектив, организациону структуру. Интерним актом школе утврђене су активности одељенског старешине, стручних сарадника и вршњачког тима школе у том праћењу.

¹⁴ У плану рада Савета родитеља препозната је потреба организовања низ едукативно-превентивних активности за упознавање стреса, његовог негативног деловања и стратегија за његово превазилажење.

ОШ „Свети Сава“ из Владичиног Хана

Пример добре праксе

„Човек и клима“, наставна активност

КОМПЕТЕНЦИЈЕ ЗА ДЕМОКРАТСКУ КУЛТУРУ КОЈЕ СЕ ПОДСТИЧУ:

- **Одговорност**
- Вештине за сарадњу
- Вештине критичког и аналитичког мишљења

АУТОРИ:

- **Немања Стаменковић**,
наставник географије

КОРИШЋЕНЕ ОНЛАЈН ПЛАТФОРМЕ, АЛАТИ И ДРУГИ МАТЕРИЈАЛИ

1. *Google* учионица
2. Платформа *Zoom*
3. *Viber*
4. ППТ презентација
5. Електронска пошта

Кратак опис примера

Реч је о наставном часу географије за 5. разред основне школе, који реализују ученици уз помоћ наставника географије. Заснива се на групном облику рада. Ученици у групама решавају задатке и израђују кратке презентације на тему утицаја човека на климу. Наставник у *Google* учионицу поставља потребни материјал и упутства за рад. Наставник и ученици припремају час (претражују интернет, прикупљају материјал, праве презентације) и на крају ученици презентују продукт рада путем апликације *Zoom*. Циљ активности је да се ученици оспособе да критички посматрају утицај човека на климу наше планете, да примењују стечена знања, да развијају свест о заштити ваздуха и здравој животnoj средини, да практикују одговорно учешће у демократском друштву, да развијају дигиталну компетенцију и рад са подацима и информацијама.

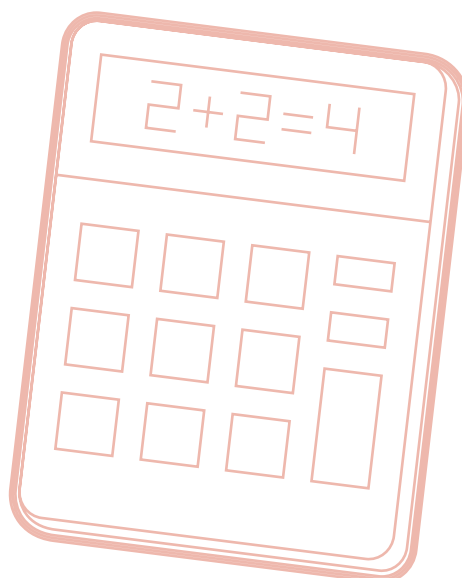
Опис корака за спровођење

ПРИПРЕМНЕ АКТИВНОСТИ

1. Наставник у *Google* учионици даје упутства за реализацију часа и дели ученике у четири групе.
2. Свака група добија по једну област за истраживање и презентовање:
 - **група 1:** Глобално загревање – ефекат стаклене баште,
 - **група 2:** Озонске рупе,
 - **група 3:** Киселе кише,
 - **група 4:** Позитивно деловање човека на климу.
3. Наставник у *Google* учионицу поставља материјал, односно линкове ка материјалима и упутство за израду презентације (свака група треба да изради по три слајда са што мање текста а што више слика и скица и да осмисли по три питања за дебату на крају часа).
4. Ученици проучавају материјале о задатој теми и издвајају кључне и најзанимљивије чињенице за презентацију. Ученици у свакој групи комуницирају путем *Viber* групе и договарају се о изради слајдова и питања за дебату на крају часа.
5. Ученици сваке групе шаљу наставнику на мејл припремљене презентације.
6. Ученици бирају по једног представника из сваке групе који ће презентовати њихов рад на платформи *Zoom*.
7. Наставник позива ученике на час који ће се одржати на платформи *Zoom*.

ГЛАВНЕ АКТИВНОСТИ

1. Наставник даје уводну реч о теми „Човек и клима“ и кратко запажање о значају атмосфере и одговорном понашању човека према природи, након чега представља ученике који ће презентовати рад своје групе.
2. Презентовање слајдова – сваки ученик представник групе презентује продукте заједничког рада.
3. Након презентовања свих група, наставник најављује правила дебате.
4. Наставник подстиче дебату постављајући питања попут: *Шта ми лично можемо да урадимо како бисмо позитивно утицали на климу? Како можемо утицати на групе да размишљају о ефектима које човек има на климу?* Такође, свака група поставља питања која је претходно осмислила.
5. Последњи корак је евалуација часа од наставника и ученика – сваки ученик треба да каже шта му се највише а шта најмање допало.

ОШ „Светозар Марковић“ из Врања

Пример добре праксе

„Буди интеркултуралан“, тематски час, наставна активност

КОМПЕТЕНЦИЈЕ ЗА ДЕМОКРАТСКУ КУЛТУРУ КОЈЕ СЕ ПОДСТИЧУ:

- Отвореност према другим културама, као и другим уверењима, погледима на свет и праксама
- Вредновање културне разноликости
- Језичке, комуникативне и вишејезичне вештине

АУТОРИ:

- **Јелена Стојковић Илић,**
педагог
- **Тијана Ђокић,**
директор
- **Данијела Антић,**
психолог
- **Милијана Мишић,**
наставник географије

КОРИШЋЕНЕ ОНЛАЈН ПЛАТФОРМЕ, АЛАТИ И ДРУГИ МАТЕРИЈАЛИ

1. *Google* учioniца
2. *Google* упитник
3. *Movie Maker*
4. *YouTube* канал
5. Сајт школе

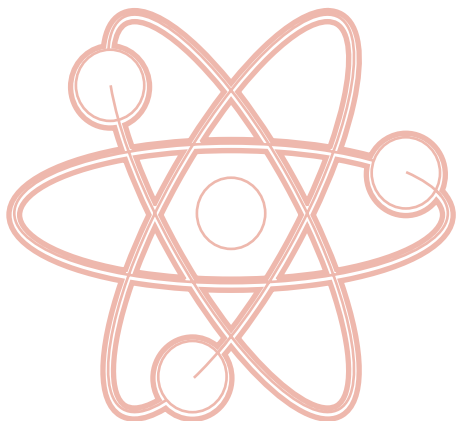
Кратак опис примера

У оквиру ове активности ученици осмишљавају поруке о толеранцији и антидискриминацији на различитим језицима, бирају најоригиналније поруке и израђују спот о порукама и фотографије/цртеже на тему интеркултуралности. На крају се одржава виртуелна изложба и води дискусија. У ову активност су укључени ученици од 5. до 8. разреда основне школе (обавезно укључивање ученика из мигрантске популације, мањинских група и сл., зависно од специфичности школске популације). Активност подржава развој демократских вредности, интеркултуралности, толеранције и међусобног разумевања и поштовања других култура и реализује се на часу одељењског старешине и часовима језика, а може се реализовати и као ваннаставна активност.

Опис корака за спровођење

ПРИПРЕМНЕ АКТИВНОСТИ

1. Наставник припрема материјал за тематски час (текстови о интеркултуралности, толеранцији, антидискриминацији, другим културама и језицима – српски, фарси, француски, руски, енглески).
2. Наставник отвара посебну секцију за тематски час у *Google* учионици.
3. Формира се тим који чине ученици информатичке секције и наставници који ће радити на монтажи материјала који ће бити снимљен.

ГЛАВНЕ АКТИВНОСТИ

1. Свако одељење уз подршку наставника који предају језике осмишљава садржај поруке о толеранцији и антидискриминацији и преводи поруке на стране језике – фарси, француски, руски, енглески.
2. Организација тематског часа „Буди интеркултуралан“ у *Google* учионици, у коме учествују ученици од 5. до 8. разреда који казују све осмишљене поруке о толеранцији, дискриминацији на српском, фарси, француском, руском и енглеском језику.
3. На нивоу одељења се организује гласање за три најоригиналније поруке. Сви ученици учествују у одабиру најоригиналнијих порука примењујући принципе демократског начина гласања. Представља се свака порука, а затим се у онлајн форми прави анкета путем које ученици могу да гласају за поруку која им се највише допала (*Google* упитник). Победу односи она порука која је имала највише гласова. Гласове броји комисија коју чине три ученика која је наставник изабрао случајним одабиром.
4. Свако одељење снима по три најоригиналније поруке које су одабране на демократски начин. Снимање се спроводи у сарадњи са формираним тимом ученика Информатичке секције и наставника.
5. Након снимња порука, припрема се спот – видео-материјал са монтираним порукама које су ученици изговарали. У том процесу учествује информатичка секција уз помоћ наставника информатике. За прављење видео-материјала користи се *Movie Maker*.
6. На часу одељењског старешине презентује се монтирани спот. Након тога ученици имају задатак да фотографијом/цртежом представе појам интеркултуралности.
7. На крају се у *Google* учионици организује виртуелна изложба под називом „Буди интеркултуралан“ у оквиру које се покреће дискусија поводом питања: *Како бисте дефинисали појам интеркултуралности? Зашто је битно међусобно разумевање и дијало са групама које се одајају као „другачије“?*
8. Промоција спота и виртуелне изложбе на каналу *Youtube* и на сајту школе.

ОШ „Соња Маринковић” из Новог Сада

Пример добре праксе

„Одговоран грађанин”, наставна активност

КОМПЕТЕНЦИЈЕ ЗА ДЕМОКРАТСКУ КУЛТУРУ КОЈЕ СЕ ПОДСТИЧУ:

- Одговорност
- Грађански дух

АУТОРИ:

- **Татјана Сурдучки,**
педагошкиња
- **Драгица Миражић Немет,**
психолошкиња, наставница грађанског
васпитања
- **Марија Деспић,**
педагошкиња, учитељица у продуженом
боравку
- **Драгана Попов Чанак,**
библиотекарка

КОРИШЋЕНЕ ОНЛАЈН ПЛАТФОРМЕ, АЛАТИ И ДРУГИ МАТЕРИЈАЛИ

1. Платформе *Zoom* или *Google Meet*
2. *Google* учионица
3. Апликација *Mentimeter*
4. ППТ презентација

Кратак опис примера

У питању је радионица под називом „Одговоран грађанин“ која се реализује на часу грађанског васпитања или часу одељењског старешине. Уз прилагођавање задатих ситуација које се анализирају може се реализовати и у оквиру других предмета (нпр. у биологији на тему еколошке одговорности или одговорности према сопственом здрављу, у информатици на тему одговорности на интернету и сл.). Активност се реализује на платформама *Zoom* или *Google Meet*, а у њој учествују ученици 6. или 7. разреда. Ученици дају своје асоцијације на реч ОДГОВОРНОСТ и представљају им се ситуације у којима се могу практиковати компетенције одговорност и грађански дух. Циљ радионице је разумевање значаја активизма грађана и преузимања одговорности за развој и унапређење друштва.

Опис корака за спровођење

ПРИПРЕМНЕ АКТИВНОСТИ

1. Наставници најављују ученицима сусрет на платформама *Zoom* или *Google Meet*.
2. Наставници припремају питање у апликацији *Mentimeter* – „Шта је ваша асоцијација на реч ОДГОВОРНОСТ?“ и ППТ презентацију о различитим ситуацијама у којима се могу практиковати компетенције одговорност и грађански дух. Могуће ситуације које се задају ученицима:
 - У близини твоје школе је кафић. У њему је и спортска кладионица, разне врсте видео-игрица, а дозвољено је пушење и конзумирање алкохолних пића. Ту ученици проводе слободно време и „практикују“ сваку од тих активности. Шта би у овој ситуацији урадио одговоран и проактиван грађанин?
 - На улицама у близини школе налази се велики број паса луталица. Лавез паса прави буку, а угрожавају и безбедност пролазника нападајући их. Свакодневно се чују примедбе локалног становништва и ученика због присуства паса. Шта би у овој ситуацији урадио одговоран и проактиван грађанин?

- Сваког дана на програму једне телевизијске станице целодневно се емитују ријалити емисије у којима преовлађују језик некултуре и насиље. Становници твог краја редовно прате тај програм. Шта би у овој ситуацији урадио одговоран и проактиван грађанин?
- На одређеним пунктовима у граду постављени су соларни пуњачи за мобилне телефоне. Неке особе уништавају друштвену имовину, демолирају пуњаче. Шта би у овој ситуацији урадио одговоран и проактиван грађанин?

ГЛАВНЕ АКТИВНОСТИ

1. На платформама *Google Meet* или *Zoom*, након уводног поздрављања ученика, наставници помоћу апликације *Mentimeter* дају ученицима задатак да напишу своју асоцијацију на реч ОДГОВОРНОСТ. Одговори ученика се појављују на екрану, а наставници коментаришу асоцијације, дају објашњења и друге примере одговорности.
2. Наставници представљају различите ситуације за које ученици треба да промисле шта би у тим ситуацијама урадио одговоран и проактиван грађанин. Путем презентације задаје се једна по једна ситуација, а ученици се јављају за реч и дају своје предлоге¹⁵.
3. Имајући у виду предлоге и идеје ученика, наставници резимирају активности, дају закључак о значају одговорног и проактивног односа грађана према својој заједници и указују на то која су знања, вештине и ставови одговорног грађанина препознати.
4. У *Google* учioniци наставници постављају презентацију са овим закључцима.

¹⁵ Напомена: Уколико наставници, односно школа поседује верзију апликације *Zoom* која дозвољава могућност поделе у групе, ова активност би се могла реализовати и у групном раду, тако што би се ученици поделили у четири групе и свака би добила по једну ситуацију за анализу, а потом би уследило извештавање на нивоу целе групе/одељења.

ОШ „Трива Витасовић Лебарник“ из Лаћарка (Сремска Митровица)

Пример добре праксе

„Изврнута учионица“, наставна активност

КОМПЕТЕНЦИЈЕ ЗА ДЕМОКРАТСКУ КУЛТУРУ КОЈЕ СЕ ПОДСТИЧУ:

- Одговорност
- Емпатија
- Вештине аналитичког и критичког размишљања

АУТОРИ:

- **Слађана Теодоровић,**
педагошки асистент
- **Јасна Цвијетић,**
наставник енглеског језика

КОРИШЋЕНЕ ОНЛАЈН ПЛАТФОРМЕ, АЛАТИ И ДРУГИ МАТЕРИЈАЛИ

1. *Google* учионица
2. *Google Meet*
3. ППТ презентација

Кратак опис примера

Активност је осмишљена као „изврнута учионица“ – знање се усваја код куће, а проверава и увежбава у школи, за ученике 7. разреда. Ова активност је подељена у учионици за грађанско васпитање, час одељењског старешине и учионицама за енглески језик на платформи *Google*. Ученици добијају материјал о шпанској грозници и тренутној пандемији, а имају задатак да анализирају приложени материјал и на основу анализе пронађу сличности и разлике између две епидемије и израде табеле. Након задатка, на часу се одржава дискусија на тему двеју епидемија, са фокусом на међусобно пружање помоћи и развој емпатије међу становништвом које је угрожено епидемијама.

Опис корака за спровођење

ПРИПРЕМНЕ АКТИВНОСТИ

1. Наставници припремају ППТ презентацију о шпанској грозници и тренутној пандемији.
2. Наставници постављају ППТ презентацију у учионицама за грађанско васпитање, час одељењског старешине и учионицама за енглески језик на платформи *Google*.
3. Наставници представљају ученицима задатак – сваки ученик треба да анализира ППТ презентацију и на основу анализе закључи које су сличности и разлике између двеју епидемије.

ГЛАВНЕ АКТИВНОСТИ

1. Ученици анализирају материјал и проналазе сличности и разлике између двеју епидемија, водећи рачуна о томе да у анализи користе релевантне изворе информација и критички размишљају о последицама које епидемије остављају на друштво. У оквиру анализе ученици попуњавају табелу, које садржи неке од карактеристике епидемија (нпр. обавеза ношења маски, забрана кретања и јавног окупљања, постојање рестриктивних правила за куповину намирница и сл.) тако што за обе епидемије уносе вредности до којих су дошли током анализе.
2. Ученици на часовима грађанског васпитања, часу одељењског старешине и енглеског језика представљају резултате анализе.
3. Након представљања резултата, путем *Google Meet*-а се спроводи дискусија у којој ученици и наставници расправљају о:
 - a. важности изражавања емпатије према другим особама, нарочито у кризним ситуацијама,
 - b. важности испуњавања обавеза и одговорног поступања грађана на локалном, националном и глобалном нивоу.

ОШ „Филип Филиповић“ из Београда

Пример добре праксе

„Београде, добро јутро!“, пројектна настава

КОМПЕТЕНЦИЈЕ ЗА ДЕМОКРАТСКУ КУЛТУРУ КОЈЕ СЕ ПОДСТИЧУ:

- Грађански дух
- Знање и критичко разумевање света
- Вештине за сарадњу

АУТОРИ:

- **Ирена Миљковић,**
наставник енглеског језика
- **Драгана Вуксановић,**
наставник немачког језика
- **Ивана Степановић,**
наставник разредне наставе
- **Јелена Мандић,**
библиотекар

КОРИШЋЕНЕ ОНЛАЈН ПЛАТФОРМЕ, АЛАТИ И ДРУГИ МАТЕРИЈАЛИ

1. *Google* упитник
2. *ThingLink*
3. *Toony Tool*
4. *Story jumper*
5. *Google Meet*
6. *Google* учионица/*Edmodo*
7. *Kahoot* квиз

Кратак опис примера

Ова активност се спроводи са ученицима од 3. до 6. разреда, у трајању од четири недеље, и подразумева израду продуката о култури, историји и религији града, а у оквиру пројектне наставе. Активности спроводе аутори пројектне наставе и ученици на часовима природе и друштва, енглеског и немачког језика, а укључена је и новинарска секција. Осим ученика, у активност су укључени и родитељи, који помажу ученицима у коришћењу ИКТ алата. Циљ активности су развијање осећаја припадности заједници, развијање солидарности и грађанске дужности, мотивације за развој знања, истраживачког духа и дигиталних вештина ученика.

Опис корака за спровођење

ПРИПРЕМНЕ АКТИВНОСТИ

1. Наставници ученицима достављају *Google* упитник под називом „Шта знам о Београду“, који садржи питања о култури, историји, религији, са циљем процене знања ученика.
2. Наставници у *Google* учионици ученицима прослеђују упутства за рад у пројектној настави на часовима и новинарској секцији, односно задатак. Задатак подразумева да:
 - **ученици 3. разреда** истражују живот становништва у прошлости (чиме су се становници бавили) на српском језику;
 - **ученици 4. разреда** истражују живот становништва у прошлости (како су проводили слободно време) на енглеском језику;
 - **ученици 5. разреда** истражују знаменита историјска места на енглеском, немачком и српском језику;
 - **ученици 6. разреда** истражују постојање различитих националних мањина и становништва различитих културних/религијских припадности током историје, на немачком и српском језику;
 - **новинарска секција** истражује афоризме Душка Радовића, односно песме и приче о Београду.
3. Наставник распоређује ученике из сваког разреда у групе (од три до пет ученика) који ће се фокусирати на одређену подтему из помнутих области.
4. Наставник даје смернице за рад и поставља релевантне линкове и материјале (видео-записе, презентације, фотографије) у *Google* учионицу или на платформу *Edmodo*.

5. Наставник обучава ученике како да користе предвиђене ИКТ алате (*Toony Tool* за прављење стрипова, *ThingLink* за израду презентација и *Story jumper* за прављење часописа). Родитељи помажу ученицима код куће да савладају овај корак.

ГЛАВНЕ АКТИВНОСТИ

1. Ученици индивидуално истражују и анализирају материјал који су наставници претходно поставили (у трајању од пет дана).
2. Ученици у оквиру група сарађују и праве продукте на основу анализе (у трајању од пет дана):
 - **ученици 3. и 4. разреда** уз помоћ алата *Toony Tool* праве стрипове којима приказују како је становништво некад живело;
 - **ученици 5. и 6. разреда** уз помоћ алата *ThingLink* израђују презентације са текстовима, сликама, линковима, аудио и видео записима о историјским местима и постојању различитих националних мањина и становништва различитих културних/религијских припадности;
 - **чланови новинарске секције** уз помоћ алата *Story jumper* праве е-часопис који ће садржати све претходно наведене продукте ученика и афоризме Душка Радовића и песме и приче о Београду.
3. Ученици међусобно презентују групне продукте и размењују их у *Google* учионицама/*Edmodo*-у (два школска часа).
4. Ученици након презентовања спроводе самоевалуацију, коришћењем технике *Шесћ шешира* (ради развијања критичког мишљења), помоћу алата *ThingLink* (један школски час).
5. Наставници постављају квиз помоћу алата *Kahoot*, која садрже иста питања као упитник који су учесници радили у склопу припремних активности и организују такмичења (два школска часа).
6. Ученици и наставници заједно анализирају резултате, односно упоређују одговоре из упитника и квиза, те наставници дају повратну информацију ученицима (један школски час).
7. Ученици и наставници заједно дискутују о томе како је локална заједница изгледала некад а како данас и шта се може учини да заједница постане још боље место за живот (завршна активност, један школски час).
8. Сви линкови ка продуктима ученика се постављају на сајт школе.

Школа са домом за ученике оштећеног слуха и говора „11. мај“ из Јагодине

Пример добре праксе

„Новогодишња честитка“, ваннаставна активност

КОМПЕТЕНЦИЈЕ ЗА ДЕМОКРАТСКУ КУЛТУРУ КОЈЕ СЕ ПОДСТИЧУ:

- Самоефикасност
- Одговорност
- Вештине за сарадњу

АУТОРИ:

- **Јелена Михајловић,**
наставница у средњој школи (дефектолошкиња – специјални педагог)
- **Ана Тошанић,**
библиотекарка (наставница српског језика и књижевности)
- **Маја Андрић,**
васпитачица (домска васпитачица)
- **Јован Гавриловић,**
васпитач (дефектолог – специјални педагог)

КОРИШЋЕНЕ ОНЛАЈН ПЛАТФОРМЕ, АЛАТИ И ДРУГИ МАТЕРИЈАЛИ

1. *Viber*
2. *Messenger*
3. Електронска пошта
4. *Facebook*

Кратак опис примера

У оквиру ове ваннаставне активности, представници школе организују конкурс за „Најлепшу новогодишњу честитку“ поводом прославе празника у условима наставе на даљину. Циљ активности је да ученици покажу спремност, креативност и одговорност у односу на захтеве конкурса, да развију позитивно веровање у сопствену способност ради постизања одређених циљева (самоефикасност) и вештине за сарадњу (удруженим снагама са другом или другарицом из одељења са којима креирају честитку). Ова врста активности је погодна за обележавање различитих празника или значајних датума (нпр. Ускрс – „Најлепше ускршње јаје“), а може се реализовати и у сарадњи са локалном заједницом, тако што би се спровео заједнички конкурс за све основне школе из локалне заједнице.

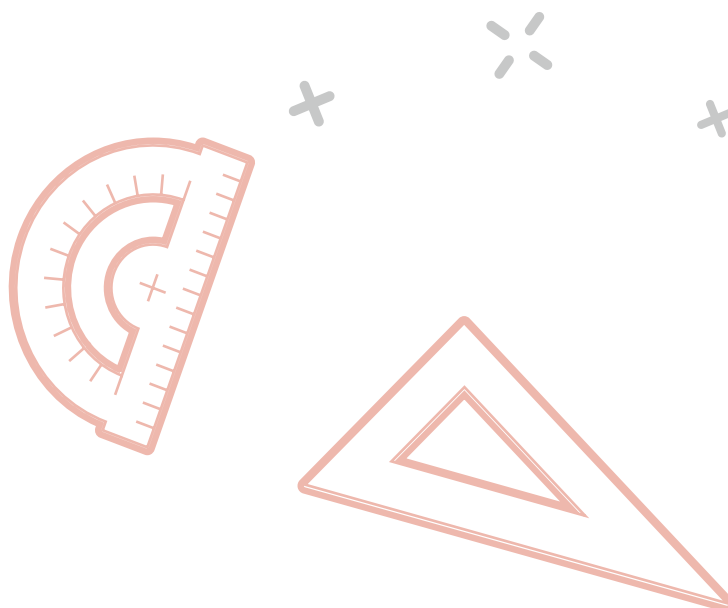
Опис корака за спровођење

ПРИПРЕМНЕ АКТИВНОСТИ

1. Ауторски тим разматра идеје које би обогатиле новогодишње активности од стране, а наставник израђује конкурс (основне ставке у конкурс су: слање честитке путем поште, *Viber-a*, *Messenger-a*, мејла итд., број честитки по ученику није ограничен, рок за доставу честитки, учествовање свих ученика школе итд.).
2. Ауторског тим информисе све разредне старешине путем мејла о планираној активности.
3. Објављивање конкурса на интернет страници школе и друштвеним мрежама.
4. Формирање комисије за избор најлепше честитке.

ГЛАВНЕ АКТИВНОСТИ

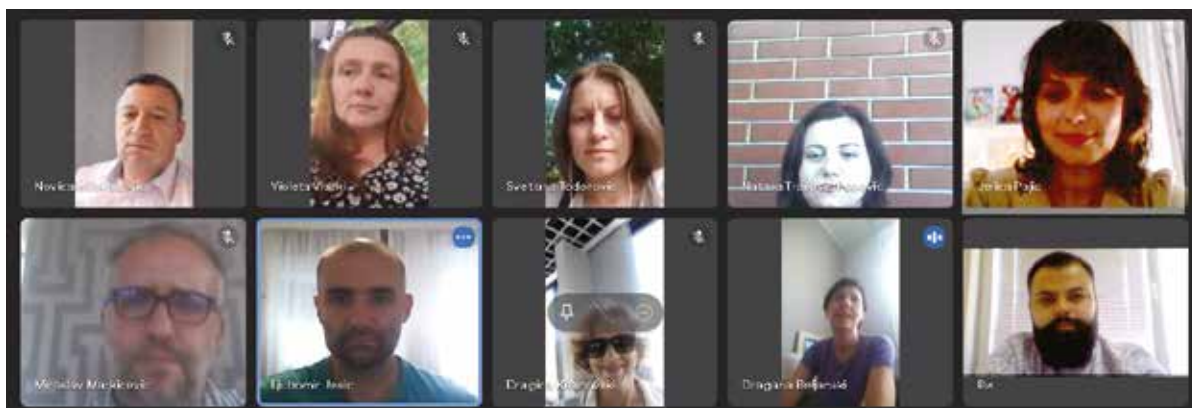
1. Ученици код куће са својим родитељима, браћом, сестрама, вршњацима и/или другима израђују новогодишње честитке.
2. Ученици достављају честитке на конкурс школе путем поште, *Viber-a*, *Messenger-a* или путем мејлова.
3. Комисија разврстава честитке на основу узраста, технике рада и самосталности у изради и бира најлепшу честитку.
4. Имена победника се објављује на *Facebook* страници школе.
5. Наставници и ученици заједно организују изложбу најлепших честитки у холу школе и на *Facebook* страници у форми онлајн изложбе.
6. Награђивање победника, али и осталих ученика (завршна активност) – сви ученици који су послали честитку добију награде, тако што Деда Мраз свима додељује пакетиће. Један од наставника у улози Деда Мраза посећује ученике и додељује им пакетиће.

Седма београдска гимназија

Пример добре праксе

„Трагови руских великана у Београду између
два светска рата“, пројектна настава

АУТОРИ:

- **Ана Марковић,**
наставница српског језика и књижевности
- **Виолета Влашки,**
наставница руског језика
- **Ненад Јеремић,**
наставник немачког језика
- **Ивана Данков,**
наставница рачунарства и информатике
- **Јагода Јањић,**
наставница рачунарства и информатике

КОМПЕТЕНЦИЈЕ ЗА ДЕМОКРАТСКУ КУЛТУРУ КОЈЕ СЕ ПОДСТИЧУ:

- **Самоефикасност**
- Језичке, комуникативне и вишејезичне вештине
- Знање и критичко разумевање света

Кратак опис примера

Ученици 2. разреда Седме београдске гимназије су у школској 2019/20. години са својим наставницима реализовали пројекат под називом „Трагови руских великана у Београду између два светска рата“, а тему коју су сами изабрали. Ученици у том пројекту истражују историјски контекст настанка споменика културе руских аутора у Београду, њихову уметничку (архитектонску) вредност, фотографишу их, пишу есеје о њима на српском, руском и немачком језику, да би те есеје уобличио у форми чланака који ће бити постављени на слободној енциклопедији Википедији. Активност је реализована уз подршку експерта из Викимедија фондације, који је обучио ученике за примену алата на Википедији и пружао им помоћ у току израде чланака (бивши ученик школе). На крају, ученици припремају штампану брошуру на тему пројекта.

Опис корака за спровођење

ПРИПРЕМНЕ АКТИВНОСТИ

1. Упознавање ученика са појмом и карактеристикама пројектне наставе.
2. Постизање договора о теми за пројекат – разматрање различитих идеја ученика.

КОРИШЋЕНЕ ОНЛАЈН ПЛАТФОРМЕ, АЛАТИ И ДРУГИ МАТЕРИЈАЛИ

1. Google учионица
2. Платформа Zoom
3. Padlet
4. Google Drive
5. Википедија кориснички алати
6. Facebook група школе
7. Интернет извори о руским великанима, архитектури Београда и сл.
8. Онлајн речници

3. Наставници пружају подршку ученицима (улога „критичког пријатеља“) у подели задужења, постављању временског плана активности, обезбеђењу ресурса, ангажовању експерта и сл.

ГЛАВНЕ АКТИВНОСТИ

1. Пошто су се определили за тему пројекта, ученици су подељени у четири групе у којима истражују о архитектама
 - a. Виктору Лукомском,
 - b. Валерију Сташевском,
 - c. Георгију Коваљевском и
 - d. Василију Баумгартену и здањима која су они пројектовали у Београду.

За истраживање користе штампане и електронске изворе на руском и српском језику, обилазе здања и фотографишу их. Ученици користе *Padlet* за постављање различитих идеја, нацрта, фотографија и слично.

2. Ученици затим пишу есеје на српском језику о руским архитектама и њиховим зградама у Београду.
3. Три групе преводје есеје са руског језика на српски, а четврта група есеје о Василију Баумгартену са руског и српског језика на немачки језик. Сви есеји доступни су на *Google Drive*-у.
4. Са ангажованим спољним сарадником (експертом) есеји се преобликују у форму чланака на Википедији. Чланци које су ученици школе израдили и сада су доступни, а чланови Википедија заједнице их свакодневно дорађују (видети на 1, 2 и 3).
5. Уз подршку наставника рачунарства и информатике ученици обрађују фотографије које су направили и припремају брошуру о руским великанима између два светска рата у Београду.
6. Ученици продукте свог пројекта (есеји, чланци на Википедији, брошура, фотографије) постављају у *Google* учионицама и часовима на платформи *Zoom*.
7. Како би продукти пројекта били доступни већем броју професора и ученика, чланци на Википедији су линковани на школску *Facebook* групу.
8. Посебан корак представља (само)евалуација и рефлексија. У свакој фази пројекта ученици су пролазили кроз рефлексију са својим наставницима (критичким пријатељима) који су им помагали да (сами) уоче евентуалне проблеме и њихова решења. Сви ученици су укључени у процену својих и туђих радова и доприноса сваког ученика успешној реализацији пројекта. У евалуацију су, путем *Facebook* групе, укључени и други наставници и ученици ван одељења у коме је пројекат реализован.

Техничка школа из Бора

Пример добре праксе

„Одговорност у доба пандемије“, наставна активност

КОМПЕТЕНЦИЈЕ ЗА ДЕМОКРАТСКУ КУЛТУРУ КОЈЕ СЕ ПОДСТИЧУ:

- **Одговорност**
- Вештине аналитичког и критичког размишљања
- Вештине за сарадњу

АУТОРИ:

- **Сузана Илић,**
наставник предмета Рачунарство и информатика, Аутоматска обрада података, Математика
- **Драгана Ћосић,**
наставник предмета Грађанско васпитање
- **Ана Вукојевић,**
наставник математике
- **Наташа Џаковић,**
педагог
- **Љубинка Аксић,**
Марина Живковић, Валентина Димитријевић,
наставници хемијске групе предмета

КОРИШЋЕНЕ ОНЛАЈН ПЛАТФОРМЕ, АЛАТИ И ДРУГИ МАТЕРИЈАЛИ

1. *Google* учионица
2. ППТ презентација
3. *Padlet*

Кратак опис примера

Активности се реализују у *Google* учионици у оквиру часова грађанског васпитања, рачунарства и информатике и аутоматске обраде података, као међупредметна тема, при чему се комбинују дигиталне вештине, рад са подацима и информацијама, одговорно учешће у демократском друштву и критичко посматрање друштвених процеса. Ученици током активности истражују теме које су повезане са пандемијом. Идеја предвиђених активности је да ученике подстакне да анализирају ситуацију у доба пандемије и схвате да она од њих захтева да буду одговорни према себи и својој околини, али и да приближи „маску“ као симбол, као потребу да се утиче позитивно на лично здравље и заштити најближе окружење.

Опис корака за спровођење

ПРИПРЕМНЕ АКТИВНОСТИ

1. Наставник у *Google* учионици креира посебну учионицу са називом/темом „Одговорност у доба пандемије“, у којој се налазе све релевантне информације о реализацији активности, и представља простор за размену материјала и идеја.
2. Наставник затим дели ученике у три групе, упознаје их са задацима и упутствима за рад.
 - **Прва група** ученика самостално истражује и проналази одговоре на питања: *Шта је одговорност? Да ли је ношење маски одговорно понашање? Зашто?* Ученици добијају линк и упутства за уписивање одговора на *Padlet* огласној табли, где могу да виде **одговоре својих друјева**.

- **Друга група** ученика самостално истражује и проналази одговоре на питања: *Шта су њознаће личности изјавиле о одговорности?* Ученици такође добијају и линк за уписивање одговора на *Padlet* огласној табли, где могу да виде **одговоре својих друјева**.
- **Трећа група** ученика самостално истражује тему порекла и употребе различитих маски током историје и проналази одговоре на питања: *Да ли су и у прошлости постојале маске? Када су се носиле? Шта су представљале (докторске маске, обредне, карневалске, џозоришне, венецијанске итд.)? Да ли су маске биле модни дејал?* Ученици треба да направе ППТ презентацију на основу прикупљеног материјала.

ГЛАВНЕ АКТИВНОСТИ

1. Ученици у групама раде на добијеним задацима. Материјале за истраживање налазе на интернету посећујући различите релевантне сајтове, материјале које могу наћи у библиотекама, уџбеницима и из осталих извора.
2. Након завршетка рада, ученици продукте рада постављају на платформе које су наведене у припремним активностима (на којима се могу видети и финални радови ученика).
3. Ученици имају задатак да погледају све радове, анализирају их, оставе коментаре у *Padlet* или *Google* учионици, поставе питања и изразе своје ставове о ношењу маски и одговорности људи у доба пандемије.
4. Након тога, ученици у *Paint*-у дизајнирају своју маску и постављају, као део задатка, у *Google* учионици.
5. Активност се завршава сумирањем главних закључака до којих су дошли ученици спроводећи истраживачке активности.

Техничка школа из Ужица

Пример добре праксе

„Ношење маски, предности и недостаци“, пројектна настава

КОМПЕТЕНЦИЈЕ ЗА ДЕМОКРАТСКУ КУЛТУРУ КОЈЕ СЕ ПОДСТИЧУ:

- **Одговорност**
- Вештина аналитичког и критичког размишљања
- Вештине за сарадњу

КОРИШЋЕНЕ ОНЛАЈН ПЛАТФОРМЕ, АЛАТИ И ДРУГИ МАТЕРИЈАЛИ

1. *Microsoft Teams*
2. *Microsoft Forms*
3. *Microsoft Office 365*

АУТОРИ:

- **Драган Туцаковић,**
директор школе
- **Маријана Симовић Алексић,**
психолог
- **Сања Селаковић,**
наставник српског језика
и књижевности
- **Бранкица Антонијевић,**
наставник математике
- **Марина Јелисијевић,**
наставник металуршке групе
предмета
- **Татјана Старчевић,**
наставник електротехничке
групе предмета
- **Данијела Продановић,**
наставник машинске групе
предмета
- **Ана Радановић,**
наставник графичке групе
предмета
- **Ивана Марјановић,**
наставник машинске групе
предмета

Кратак опис примера

Ова активност се реализује са групом ученика 2. и 3. разреда уз примену мултидисциплинарног приступа јер обухвата садржаје различитих предмета и образовних профила. Циљ активности је развијање одговорности ученика и према себи и према грађанском друштву коме припадају, као и развијање позитивног утицаја сопственим деловањем на остале ученике у школи. Код ученика се у бројним активностима развијају и вештине критичког и аналитичког размишљања које им омогућавају да свој суд и ставове о важности ношења маски на лицу аргументују и докажу чињеницама, уз разумевање различитих мишљења и предрасуда околине.

Опис корака за спровођење

ПРИПРЕМНЕ АКТИВНОСТИ

1. Одабир наставника и стручних сарадника који ће координирати пројекат (наставник српског језика, биологије, грађанског васпитања, графичарства, мултимедије и педагог-психолог).
2. Одабир заинтересованих ученика из 2. и 3. разреда.
3. Израда плана активности – ученици се распоређују у групе које добијају различита задужења. Свака група ће имати по једног наставника координатора. Наставници помажу ученицима да се у склопу припремних активности добро организују и испланирају активности.
4. Подела ученика на пет група и упознавање са задацима:
 - **група I** ће радити анкету са ученицима на тему ношења маски и анализирати добијене резултате;
 - **група II** ће бити задужена за есеје и реализацију дебате;
 - **група III** ће истраживати чињенице и бавити се аргументима заснованим на научним истраживањима;
 - **група IV** ће радити графички дизајн на тему „Маска“;
 - **група V** ће бити задужена за креацију и уређивање заједничког сајта и простора уз помоћ *Microsoft Teams*-а.

ГЛАВНЕ АКТИВНОСТИ

1. Свака група на основу својих задатака реализује активности.
2. **Група I** – координатор ове групе је педагог или психолог.
 - Група спроводи онлајн анонимну анкету (путем *Forms* упитника) са ученицима о томе да ли носе маске у затвореним просторима и колико, да ли знају какав је њихов значај, шта су њихове предности а шта недостаци и како својим ношењем односно неношењем утичемо на околину.
 - Након анкете, група анализира добијене резултате и представља их тиму пројекта на платформи *Microsoft Teams* и на новоформираном ученичком сајту на школској платформи *Microsoft Office 365*.
3. **Група II** – координатори су наставник српског језика и грађанског васпитања.
 - Група организује литерарни конкурс и писање есеја на тему „Маска“. Ученици есеје достављају на договореном каналу на *Microsoft Teams*-у, а затим чланови групе бирају најбоље есеје који ће бити представљени на сајту.
 - Након тога група организује дебату на тему „Ношење маски, предности и недостаци“ на видео-састанку путем *Microsoft Teams*-а, у коју се могу укључити сви заинтересовани и наставници и ученици школе.
4. **Група III** – координатор је наставник биологије.
 - Група се бави истраживањем чињеница о значају маске као епидемиолошке мере у време пандемије. У склопу истраживања група организује састанке и сакупља релевантне материјале на свом каналу на *Microsoft Teams*-у.
 - Након истраживања, група објављује резултате истраживања на сајту ученика на школској платформи *Microsoft Office 365*.
5. **Група IV** – координатор је наставник графичарства.
 - Ову групу чине ученици образовних профила у графичарству. Њихов задатак је да организују израду графички дизајнираних занимљивих решења различитих маски, а затим да изаберу најкреативније радове и представе их на сајту.
6. **Група V** – координатор је наставник рачунарске групе предмета.
 - Група израђује и уређује заједнички сајт на школској платформи *Microsoft Office 365* и простору у оквиру *Microsoft Teams*-а, сарађује са свим осталим групама и пружа им техничку подршку.

Ова група је задужена да поставља све садржаје на сајт, што је уједно последњи корак.

Угоститељско-туристичка школа из Београда

Пример добре праксе

„Наука у тегли зимнице“, интердисциплинарни час, радионица

КОМПЕТЕНЦИЈЕ ЗА ДЕМОКРАТСКУ КУЛТУРУ КОЈЕ СЕ ПОДСТИЧУ:

- Самоефикасност
- Вештине за сарадњу

АУТОРИ:

- **Снежана Петруновић**,
наставница исхране, организатор радионице
- **Зорана Курбалија Новичић**,
водителјка радионице
- **Весна Вале**,
наставница здравствене културе
- **Жарко Станковић**,
наставник куварства

КОРИШЋЕНЕ ОНЛАЈН ПЛАТФОРМЕ, АЛАТИ И ДРУГИ МАТЕРИЈАЛИ

1. *Zoom* платформа
1. *Google* учионица
2. ППТ презентација
3. *Jamboard*

Кратак опис примера

Ова радионица подразумева комбиновање дигиталних вештина, наставног садржаја стручних предмета из подручја рада угоститељство и компетенција за демократску културу. Идеја је да ученици путем дигиталних технологија примењују научено из стручних предмета (куварство, исхрана, здравствена култура), односно да унапређују своју ефикасност у области конзервације хране. Радионица се изводи у укупном трајању од десет сати, а подразумева припремне и главне активности. Радионицу организују наставници, а спроводи водитељ радионице (научница која је основала портал www.sciencemarket.se), али радионицу могу спровести редовни наставници. Осим ученика и водитеља, у радионици учествују и родитељи који пружају подршку у виду обезбеђивања неопходног материјала и у презентацији резултата.

Опис корака за спровођење

ПРИПРЕМНЕ АКТИВНОСТИ

- Предметни наставници на редовном часу и/или путем *Google* учионице упознају ученике са инструкцијама за спровођење истраживачког задатка који подразумева задатке из три области.
 - Исхрана* – Шта је конзервирање хране? Историјат конзервирања хране. Који су најпознатији конзерванси? Значај конзервирања хране. Воће и поврће у исхрани.
 - Здравствена култура* – Који су узроци кварења хране? Које патогене бактерије и гљивице узрокују кварење хране? Како хигијена руку и прибора утиче на здравствену исправност хране?
 - Куварство* – Технике обраде воћа и поврћа у припреми за конзервирање.
- Предметни наставници упућују ученике на препоручену литературу (уџбеник, школска библиотека, интернет). За ову активност ученици имају рок од недељу дана.
- Наставник исхране, организатор радионице, доставља списак намирница и неопходан материјал за предстојећу радионицу:
 - со, шећер, црни бибер у зрну, вода, алкохолно сирће (за салату),
 - шаргарепа, карфиол,
 - чиста тегла, ножић, љуштилица, даска за сецање, кашике за со и шећер.

Родитељи учествују у обезбеђивању потребног материјала и у презентовању резултата.

- Организатор радионице прослеђује водитељу радионице мејлинг листу ученика и наставника, како би добили позив за *Zoom* састанак.

ГЛАВНЕ АКТИВНОСТИ

- Организатор радионице представља водитељку и упознаје ученике и наставнике са њеном професионалном биографијом.
- Водитељка обуке презентује своју ППТ презентацију о кварењу и конзервацији хране у дискусији са ученицима, у којој се проверава квалитет њиховог истраживачког рада.
- Ученици, пратећи инструкције водитељке, практично припремају материјал: љуште и сецају поврће, стављају га у теглу, додају со – дехидратација, шећер – презервација боје поврћа, сирће – снижавање Рн вредности раствора, бибер – антимикуробно дејство и на крају прокувавање тегли – пастеризација. Време потребно за ову активност је 30 минута.
- Завршна активност подразумева приказ резултата практичног рада и дискусија на сарадничкој табли (*Google* апликација – *Jamboard*) (трајање 15 минута).

Канцеларија Савета Европе у Београду,
Шпанских бораца 3, 11070 Нови Београд, Србија
Tel. +381 11 71 555 00 Fax +381 11 31 22 088

🏠 <http://horizontal-facility-eu.coe.int>

📌 jp.horizontal.facility

🐦 @CoE_EU_HF

Ова публикација је припремљена уз финансијску подршку Европске уније и Савета Европе, у оквиру заједничког пројекта „Квалитетно образовање за све“. Ставови изражени у њој не представљају нужно званичне ставове Европске уније или Савета Европе.

SRP

Савет Европе је водећа организација за људска права на континенту. Обухвата 47 држава, укључујући све чланице Европске уније. Све државе чланице Савета Европе потписале су Европску конвенцију о људским правима, споразум чији је циљ заштита људских права, демократије и владавине права. Европски суд за људска права надгледа примену Конвенције у државама чланицама.

www.coe.int

Земље чланице Европске уније су одлучиле да удруже своја знања, ресурсе и судбине. Заједно су изградиле стабилно окружење, демократију и одрживи развој задржавајући културну разноликост, толеранцију и индивидуалне слободе. Европска унија је посвећена дељењу својих достигнућа и вредности са земљама и народима ван својих граница.

www.europa.eu

Финансирано
од стране Европске уније
и Савета Европе

Имплементирано
од стране Савета Европе